

FIFA®

Жағажай Футболы

ОЙЫН ЕРЕЖЕЛЕРІ 2025–26

Халықаралық футбол қауымдастықтары федерациясы

Президент: Gianni Infantino

Бас хатшы: Mattias Grafström

Веб-сайт: FIFA.com

Жағажай футболы бойынша Ойын ережелері 2025-26

FIFA Кеңесімен бекітілген

Осы басылым FIFA-ның рұқсатынсыз толық немесе ішінара қандай да бір нысанда қайта шығарылуға немесе аударылуға жатпайды.

2025 жылғы 17 желтоқсаннан бастап қолданысқа енгізіледі

МАЗМҰНЫ

ЖАҒАЖАЙ ФУТБОЛЫНДАҒЫ ОЙЫН ЕРЕЖЕЛЕРІНЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР 9

ЕРЕЖЕ 1 – ОЙЫН АЛАҢЫ 13

1 Алаң беті	14
2 Алаңды белгілеу	14
3 Алаң өлшемдері	16
4 Айып алаңы	17
5 Ауысым аймағы	18
6 Бұрыш аймағы	19
7 Ту ұстаушылар	19
8 Техникалық аймақ	19
9 Қақпа	21
10 Алаңдағы жарнама	23
11 Қақпа торларындағы жарнама	23
12 Тулардағы жарнама	23
13 Техникалық аймақтардағы жарнама	23
14 Алаң айналасындағы жарнама	23
15 Фондық музыка және дыбыстық эффектілер	23

ЕРЕЖЕ 2 – ДОП 24

1 Сапасы мен өлшемдері	25
2 Доптағы жарнама	25
3 Жарамсыз допты ауыстыру	25
4 Қосымша доптар	26
5 Алаңдағы қосалқы доптар	26
6 Жарамсыз доптың қатысуымен соғылған гол	26

ЕРЕЖЕ 3 – ОЙЫНШЫЛАР **27**

1 Ойыншылар саны	28
2 Ауысымдар және қосалқы ойыншылар саны	28
3 Ойыншылар мен қосалқы ойыншылар тізімін ұсыну	29
4 Ауысым рәсімі	29
5 Жылыну	30
6 Қақпашыны ауыстыру	30
7 Ереже бұзушылықтар мен санкциялар	30
8 Алаңнан шығарылған ойыншылар мен қосалқы ойыншылар	33
9 Алаңдағы бөтен тұлғалар	34
10 Алаңда бөтен тұлға бар кезде соғылған гол	34
11 Алаңға қате қайта оралу	35
12 Алаңнан рұқсат етілген шығу	36
13 Алаңнан рұқсатсыз шығу	36
14 Команда капитаны	37
15 Су ішуге арналған үзілістер	37

ЕРЕЖЕ 4 – ОЙЫНШЫЛАРДЫҢ ЖАБДЫҒЫ **38**

1 Қауіпсіздік	39
2 Міндетті жабдық	39
3 Түстер	39
4 Басқа жабдық	40
5 Ұрандар, мәлімдемелер, бейнелер және жарнама	42
6 Ереже бұзушылықтар мен санкциялар	43
7 Ойыншыларды нөмірлеу	44

ЕРЕЖЕ 5 – ТӨРЕШІЛЕР **45**

1 Төрешілердің өкілеттіктері	46
2 Төрешілердің шешімдері	46
3 Құқықтары мен міндеттері	46
4 Матчтың ресми тұлғаларының жауапкершілігі	49
5 Халықаралық матчтар	50
6 Төрешілердің жабдығы	50
7 Уақытты видеоқарау жүйесі және бейнеқолдау	51

ЕРЕЖЕ 6 – МАТЧТЫҢ БАСҚА РЕСМИ ТҰЛҒАЛАРЫ **53**

1 Төреші көмекшілері	54
2 Құқықтары мен міндеттері	54
3 Халықаралық матчтар	56
4 Төртінші төреші	57

ЕРЕЖЕ 7 – МАТЧТЫҢ ҰЗАҚТЫҒЫ **58**

1 Ойын кезеңдері	59
2 Ойын кезеңдерінің аяқталуы	59
3 Хронометр	60
4 Ойын кезеңдері арасындағы үзіліс	60
5 Медициналық тоқтату	60
6 Тоқтатылған матч	60

ЕРЕЖЕ 8 – ОЙЫНДЫ БАСТАУ ЖӘНЕ ҚАЙТА БАСТАУ **61**

1 Бастапқы соққы	62
2 Даулы доп	65

ЕРЕЖЕ 9 – ОЙЫНДАҒЫ ДОП ЖӘНЕ ОЙЫННАН ТЫС ДОП **66**

1 Ойыннан тыс доп	67
2 Ойындағы доп	67
3 Жабық ойын алаңы	67

ЕРЕЖЕ 10 – МАТЧ НӘТИЖЕСІН АНЫҚТАУ	68
1 Гол	69
2 Жеңімпаз команда	69
3 Пенальтиден соққылар (пенальти сериясы)	70
4 Қонақ алаңындағы голдар	72
ЕРЕЖЕ 11 – «ОЙЫННАН ТЫС» ҚАЛПЫ	73
ЕРЕЖЕ 12 – ЕРЕЖЕ БҰЗУШЫЛЫҚТАР ЖӘНЕ ТӘРТІПСІЗ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ	75
1 Еркін соққы	76
2 Алаң ортасынан немесе ереже бұзушылық жасалған орыннан орындалатын еркін соққымен жазаланатын ереже бұзушылықтар	79
3 Қорғаныс жасаушы команданың пайдасына ойша пенальти нүктесінен орындалатын еркін соққымен жазаланатын ереже бұзушылықтар	81
4 Тәртіптік шаралар	81
5 Ереже бұзушылықтар мен тәртіпсіз мінез-құлықтан кейін ойынды қайта бастау	89
ЕРЕЖЕ 13 – ЕРКІН СОҚҚЫЛАР	91
1 Еркін соққылардың түрлері	92
2 Рәсім	92
3 Еркін соққыларды орындау кезіндегі ойыншылардың орналасуы	93
4 Ереже бұзушылықтар мен санкциялар	95
5 Жиынтық кесте	99
ЕРЕЖЕ 14 – ПЕНАЛЬТИ	101
1 Рәсім	102
2 Ереже бұзушылықтар мен санкциялар	103
3 Жиынтық кесте	106

ЕРЕЖЕ 15 – ДОПТЫ ОЙЫНҒА СОҚҚЫМЕН / ЛАҚТЫРУМЕН ЕНГІЗУ **107**

1 Рәсім	108
2 Ереже бұзушылықтар мен санкциялар	109

ПРАВИЛО 16 – УДАР ОТ ВОРОТ **110**

1 Рәсім	111
2 Ереже бұзушылықтар мен санкциялар	111

ЕРЕЖЕ 17 – БҰРЫШТАН СОҚҚЫ **113**

1 Рәсім	114
2 Ереже бұзушылықтар мен санкциялар	114

УАҚЫТТЫ ҚАЙТА ҚАРАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ПРОТОКОЛЫ ЖӘНЕ БЕЙНЕҚОЛДАУ ПРОТОКОЛЫ **116**

Уақытты қайта қарау жүйесі	117
1 Қағидаттар	117
2 Практикалық аспектілер	117
3 Рәсім	118
Бейнеқолдау	119
1 Қағидаттар	119
2 Қайта қарауға жататын шешімдер / инциденттер	121
3 Практикалық аспектілер	123
4 Рәсім	124

ЖАҒАЖАЙ ФУТБОЛЫ БОЙЫНША ТӨРЕШІЛЕРГЕ ЖӘНЕ МАТЧТЫҢ БАСҚА РЕСМИ ТҰЛҒАЛАРЫНА АРНАЛҒАН ПРАКТИКАЛЫҚ ҰСЫНЫМДАР **126**

Сигналдар	128
Орналасу	138

Түсіндірме және ұсынымдар	156

ЖАҒАЖАЙ ФУТБОЛЫНЫҢ ТЕРМИНДЕРІ	170
ТӨРЕШЛІК ТЕРМИНДЕР	179

Жағажай
футболындағы
Ойын ережелеріне
ескертпелер

РЕСМИ ТІЛДЕР

FIFA жағажай футболы бойынша Ойын ережелерін ағылшын, араб, француз және испан тілдерінде жариялайды. Тұжырымдарда айырмашылықтар болған жағдайда ағылшын тіліндегі мәтін басымдыққа ие болады.

БАСҚА ТІЛДЕР

Жағажай футболы бойынша Ойын ережелерін аударатын ұлттық футбол қауымдастықтары (ФА) 2025–26 жылғы басылымның рәсімдеу үлгісін FIFA-дан refereeing@fifa.org электрондық мекенжайы арқылы хабарласып ала алады. Осы форматты пайдалана отырып жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің аудармасын дайындаған ұлттық ФА-лар басқа пайдаланушылар қолдануы үшін FIFA.com сайтында орналастыру мақсатында оның көшірмесін FIFA-ға жолдауға шақырылады (мұқабада бұл тиісті ұлттық ФА-ның ресми аудармасы екені анық көрсетілуі тиіс).

ЖАҒАЖАЙ ФУТБОЛЫ БОЙЫНША ОЙЫН ЕРЕЖЕЛЕРІН ҚОЛДАНУ

Жағажай футболы бойынша бірдей Ойын ережелерінің барлық конфедерацияларда, елдерде, қалаларда және елді мекендерде әрбір матчта қолданылуы – сақталуы тиіс маңызды артықшылық. Бұл сондай-ақ жағажай футболын бүкіл әлем бойынша дамыту үшін пайдаланылуы қажет мүмкіндік.

Матчтың ресми тұлғаларын және басқа да қатысушыларды даярлаумен айналысатын тұлғалар келесілерді атап көрсетуі тиіс:

- Төрешілер жағажай футболы бойынша Ойын ережелерін ойынның «рухында» қолданып, әділ және қауіпсіз матчтардың өтуіне ықпал етуі тиіс.
- Барлығы матчтың ресми тұлғаларын және олардың шешімдерін құрметтеуі, жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің тұтастығын есте сақтап, сақтауы тиіс.

Ойыншылар ойынның беделі үшін елеулі жауапкершілікке ие, ал команда капитаны жағажай футболы бойынша Ойын ережелері мен төрешілердің шешімдерінің сақталуы мен қорғалуын қамтамасыз етуде маңызды рөл атқаруы тиіс.

ЖАҒАЖАЙ ФУТБОЛЫ БОЙЫНША ОЙЫН ЕРЕЖЕЛЕРІНДЕГІ ӨЗГЕРІСТЕР

Жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің әмбебаптығы ойынның әлемнің барлық бөліктерінде және барлық деңгейлерде мәні жағынан бірдей екенін білдіреді. Ойын өтетін «әділ» және қауіпсіз ортаны қалыптастырумен қатар, жағажай футболы бойынша Ойын ережелері ойынға қатысуды және одан ләззат алуды да ынталандыруы тиіс.

Тарихи тұрғыдан алғанда FIFA ұлттық футбол қауымдастықтарына жағажай футболының жекелеген санаттары үшін «ұйымдастырушылық» Ойын ережелеріне белгілі бір икемділікпен өзгерістер енгізуге рұқсат беріп келді. Алайда FIFA ұлттық футбол қауымдастықтарының өз елдерінде жағажай футболының дамуына пайдасы тиетін жағдайда жағажай футболын ұйымдастырудың кейбір басқа аспектілерін де өзгерту мүмкіндігі болуы тиіс деп нық сенеді.

Ойынның өткізілуі мен төрешілік етілуі әлемдегі әрбір жағажай футболы алаңында бірдей болуы тиіс. Дегенмен, әрбір елдегі жағажай футболының ішкі қажеттіліктері ойынның ұзақтығын, қатысушылар санын және жекелеген спорттық емес мінез-құлықтың қандай түрде жазаланатынын айқындауы тиіс.

Осыған байланысты ұлттық футбол қауымдастықтары, конфедерациялар және FIFA өз құзыретіне кіретін жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің келесі ұйымдастырушылық аспектілерінің барлығын немесе бір бөлігін өзгертуге құқылы:

Жасөспірімдерге, ардагерлерге, мүгедектігі бар адамдарға арналған жағажай футболына және бұқаралық жағажай футболына қатысты:

- Ойын алаңының өлшемдері
- Доптың өлшемі, салмағы және материалы
- Қақпа тіректері арасындағы ені және алаң бетінен көлденең тіректің биіктігі
- Үш (тең) ойын кезеңінің (және бір қосымша кезеңнің) ұзақтығы
- Міндетті капитандық таңғышқа қойылатын нақты талаптар

Сонымен қатар, ұлттық футбол қауымдастықтарына жағажай футболын ұлттық деңгейде дамыту және кеңінен насихаттау мақсатында қосымша икемділік беру үшін жағажай футболының «санаттарына» қатысты келесі өзгерістерге жол беріледі:

- Ұлттық футбол қауымдастықтары, конфедерациялар және FIFA жасөспірімдер мен ардагерлерге арналған жағажай футболы үшін жас шектеулерін дербес белгілеуге құқылы.
- Әрбір ұлттық футбол қауымдастығы жағажай футболының ең төменгі деңгейлеріндегі қандай жарыстар «бұқаралық» жағажай футболы санатына жататынын дербес айқындайды.

Ұлттық футбол қауымдастықтары осы өзгерістердің кейбірін әртүрлі жарыстар үшін бекітуге құқылы — оларды барлық жерде қолдану немесе барлығын бір мезгілде қолдану талабы жоқ. Алайда кез келген басқа өзгерістер FIFA-ның рұқсатынсыз енгізілмейді.

Ұлттық футбол қауымдастықтарына жоғарыда аталған барлық өзгерістердің қолданылуы және олардың қолданылу деңгейлері туралы FIFA-ны хабардар ету ұсынылады, себебі бұл ақпарат, сондай-ақ мұндай өзгерістерді қолданудың себептері жағажай футболын дамытуға бағытталған идеялар мен стратегияларды айқындауға көмектесуі мүмкін, ал FIFA оларды басқа ұлттық футбол қауымдастықтарында жағажай футболының дамуына жәрдемдесу үшін бөлісе алады.

FIFA сондай-ақ жағажай футболы бойынша Ойын ережелеріне қатысуды арттырып, жағажай футболын анағұрлым тартымды етіп, оның бүкіл әлем бойынша дамуына ықпал ете алатын басқа да ықтимал өзгерістер туралы ақпаратқа үлкен қызығушылық танытады.

ЖАҒАЖАЙ ФУТБОЛЫ БОЙЫНША ОЙЫН ЕРЕЖЕЛЕРІНДЕГІ ӨЗГЕРІСТЕРДІ БАСҚАРУ

Әрбір ұсынылатын өзгерісті қарау кезінде негізгі назар әділдікке, тұтастыққа, құрметке, қауіпсіздікке, қатысушылардың ойыннан ләззат алуына, сондай-ақ технологиялардың ойынға қандай пайда әкеле алатынына аударылуы тиіс. Жағажай футболы бойынша Ойын ережелері адамдардың шығу тегі мен мүмкіндіктеріне қарамастан барлығының қатысуын ынталандыруы тиіс.

Жазатайым оқиғалар болуы мүмкін болғанымен, жағажай футболы бойынша Ойын ережелері ойынды барынша қауіпсіз етуге тиіс. Бұл ойыншылардан қарсыластарға құрмет көрсетуін талап етеді, ал төрешілер шамадан тыс агрессивті әрі қауіпті ойынды қатаң түрде тоқтата отырып, қауіпсіз ойын ортасын қалыптастыруы тиіс. Жағажай футболы бойынша Ойын ережелері тәртіптік тұжырымдамаларында қауіпті ойынның жол берілмейтінін көрсетеді, мысалы: «ойланбай жасалған сырғыма қимыл» (ескерту — сары карточка / YC) және «қарсыластың қауіпсіздігіне қатер төндіру» немесе «шамадан тыс күш қолдану» (алаңнан шығару — қызыл карточка / RC).

Жағажай футболы ойыншыларға, матчтың ресми тұлғаларына және жаттықтырушыларға, сондай-ақ көрермендерге, жанкүйерлерге, әкімшілерге және басқа да қатысушыларға тартымды әрі қызықты болуы тиіс. Бұл өзгерістер ойынды қызықты және жағымды етуге, сондай-ақ жасына, нәсіліне, дініне, мәдениетіне, этникалық тегіне, жынысына, жыныстық бағдарлануына немесе мүгедектігіне және т.б. қарамастан адамдардың жағажай футболына қатысқысы келуіне және оған қатысудан ләззат алуына ықпал етуі тиіс.

Бұл өзгерістер ойынды жеңілдетуге және жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің көптеген аспектілерін футбол мен футзал ережелеріне жақындатуға бағытталған. Алайда көптеген жағдайлардың «субъективті» сипатта болуына, ал төрешілердің адам екеніне (және қателесуі мүмкін екеніне) байланысты кейбір шешімдер сөзсіз дау мен талқылау тудызады.

Жағажай футболы бойынша Ойын ережелері барлық мүмкін жағдайларды қамти алмайды, сондықтан тікелей ереже болмаған жағдайларда FIFA төрешілер «ойын рухында», «жағажай футболын түсіну» негізінде шешім қабылдайды деп күтеді — бұл көбінесе мынадай сұрақ қоюды білдіреді: «жағажай футболының ең жоғары мүддесіне не сай келеді?».

ЕРЕЖЕ 1

Ойын
алаңы

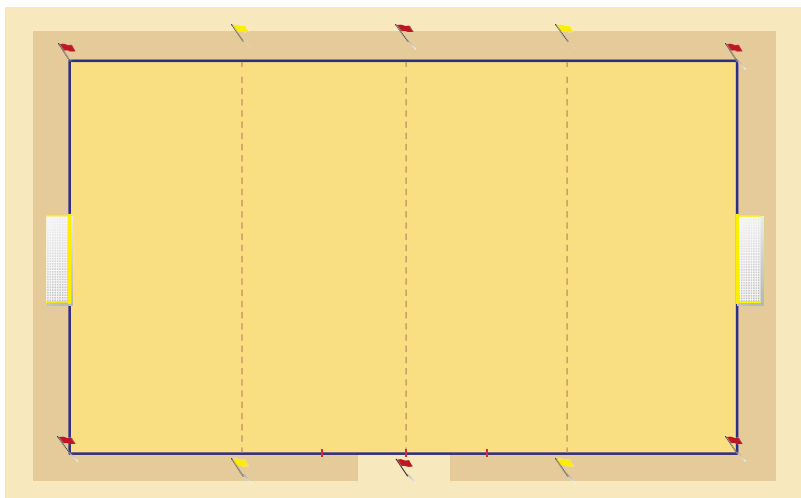
1. АЛАҢ БЕТІ

Ойын алаңының беті құмнан тұруы және тегіс болуы тиіс. Ол қатты болмауы және ойыншыларға, матчтың ресми тұлғаларына немесе басқа адамдарға жарақат келтіруі мүмкін тастардан, қабыршақтардан немесе кез келген өзге заттардан таза болуы қажет.

Халықаралық жарыстар үшін құм ұсақ түйіршікті болуы және оның қалыңдығы кемінде 40 см болуы тиіс. Құм ойынға жарамды күйге дейін еленуі қажет, алайда ол теріге жабысып қалатын шаң түзетіндей тым ұсақ болмауы керек.

2. АЛАҢДЫ БЕЛГІЛЕУ

Ойын алаңы тікбұрышты пішінде болуы және тұтас сызықтармен белгіленуі тиіс (үзік сызықтарға жол берілмейді).

Алаңда тек Ереже 1-де көрсетілген сызықтар ғана белгіленуі тиіс.

Егер ойыншы алаңға рұқсатсыз белгілер салса, ол спорттық емес мінез-құлық үшін ескерту алуы тиіс. Егер төрешілер мұны матч барысында байқаса, артықшылық қағидасын қолдану мүмкін болмаған жағдайда ойын тоқтатылуы тиіс, ал ереже бұзған ойыншы спорттық емес мінез-құлық үшін ескертіледі. Ойын қарсылас команданың пайдасына еркін соққымен қайта басталады, ол ойын тоқтатылған сәтте доп тұрған орыннан орындалады, егер доп қарсылас команданың алаң жартысында болса, немесе ереже бұзған команданың алаң жартысында болса, алаң ортасынан орындалады.

Екі ұзын шектеу сызығы бүйір сызықтар болып табылады. Екі қысқа шектеу сызығы қақпа сызықтары болып табылады, бұл ретте қақпа тіректерінің арасындағы сызық белгіленбейді.

Алаң алаңнан тыс жерде орналасқан екі қызыл тумен белгіленген ойша орта сызық арқылы екі жартыға бөлінеді.

Осы ойша сызықтың ортасындағы нүкте бастапқы соққыны және кейбір еркін соққыларды орындауға арналған нақты орын болып табылады.

Қақпа сызығы мен бүйір сызығында әрбір бұрыштан 1 м қашықтықта ойша бұрыш доғаларын анықтауға көмектесетін белгілер салынуы тиіс.

Қақпа сызығы мен бүйір сызығында жоғарыда көрсетілген әрбір белгіден 5 м қашықтықта қорғаныс жасаушы команданың ойыншыларының бұрыштан соққы орындау кезінде ең аз рұқсат етілген қашықтыққа (5 м) шегінуін қамтамасыз ету үшін белгілер салынуы тиіс.

Командалардың қосалқы орындықтары жағындағы бүйір сызығында алаңның әрбір жартысында ойша орта сызықтан 3,5 м қашықтықта ауысым аймағының шекараларын белгілеу үшін белгілер салынуы тиіс.

Командалардың қосалқы орындықтарынан алыс орналасқан бүйір сызығында алаңның әрбір жартысында бастапқы соққыны орындау кезінде сақталуы тиіс ең аз қашықтықты белгілеу үшін ойша орта сызықтан 5 м қашықтықта белгілер салынуы тиіс.

Әрбір бүйір сызығында айып алаңының ойша сызықтарының деңгейінде айып алаңдарының шекараларын анықтауға көмектесетін белгілер салынуы тиіс.

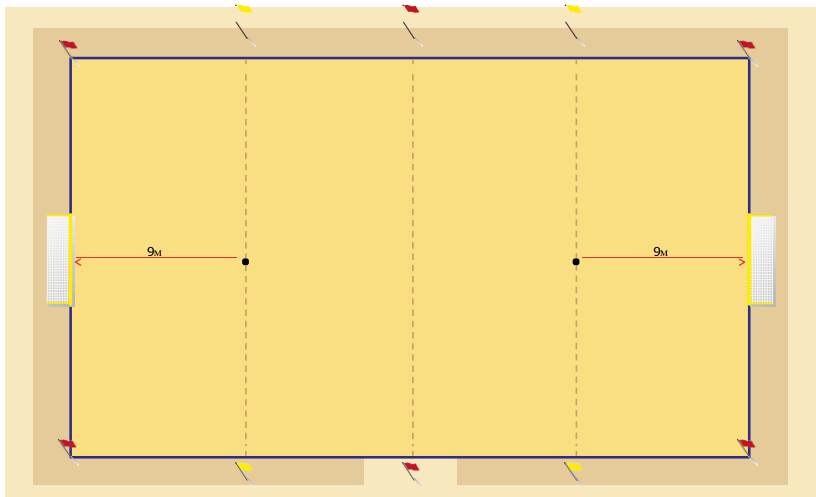
Барлық сызықтардың ені 10 см болуы және құммен айқын контраст жасайтын түсті таспадан (мүмкіндігінше көк түсті) жасалуы тиіс. Таспа икемді әрі тозуға төзімді болуы, бірақ ойыншылардың аяқтарына зиян келтірмеуі тиіс. Бұл сызықтар әрбір бұрышта және әрбір бүйір сызығының ортасында арнайы қысқыштардың көмегімен құмға мықтап бекітілуі, сондай-ақ тіректерге бекітілген резеңке сақиналарды пайдалану арқылы қақпаға жалғануы тиіс.

4. АЙЫП АЛАҢЫ

Айып алаңы — қақпа сызығы мен қақпа сызығынан 9 м қашықтықта орналасқан, алаңнан тыс жерде әрбір бүйір сызықтың жанында қойылған екі сары тумен белгіленген ойша параллель сызық арасындағы алаңдағы аймақ.

Ойша пенальти нүктесі айып алаңының ойша сызығының ортасында орналасады.

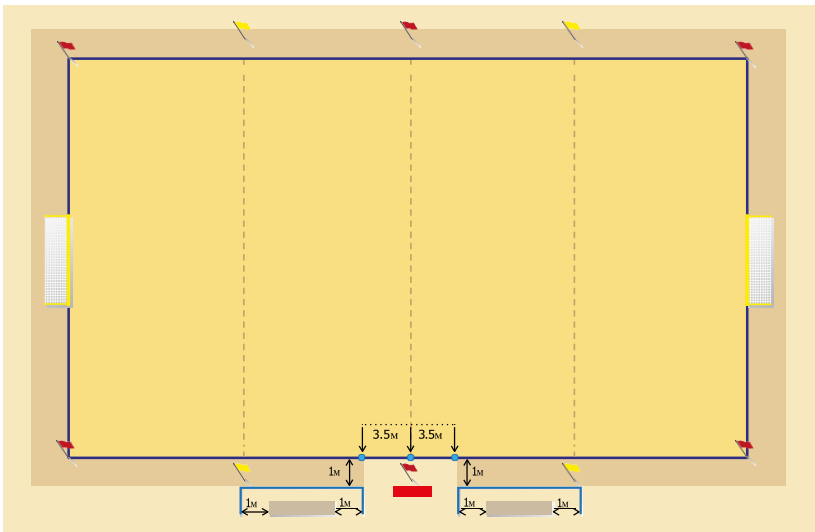

5. АУЫСЫМ АЙМАҒЫ

Ауысым аймағы — хронометрист үстеліне қарама-қарсы орналасқан бүйір сызықтың учаскесі:

- Ауысым аймағының ұзындығы 7 м және ойша орта сызықтың бүйір сызықпен қиылысу нүктесінен әрбір бағытта 3,5 м-ге дейін созылады.
- Командалардың қосалқы орындықтары бүйір сызық пен ауысым аймағынан тыс орналасады.
- Хронометрист үстелінің алдындағы ойша орта сызықтан әрбір бағытта 3,5 м қашықтықтағы аймақ бос қалуы тиіс.

Ауысымдарға және тиісті рәсімге қатысты толығырақ ақпарат Ереже 3-те келтірілген.

6. БҰРЫШ АЙМАҒЫ

Бұрыш аймағы алаңның әрбір бұрышынан радиусы 1 м болатын, алаңның ішіндегі ойша шеңбердің төрттен бір бөлігімен (доғамен) анықталады.

7. ТУ ҰСТАУШЫЛАР

Биіктігі кемінде 1,5 м болатын, ұшы үшкір емес және туы бар ту ұстаушылар төменде көрсетілген орындарға орнатылуы тиіс.

Барлығы он ту төмендегідей пайдаланылады:

- Алаңның әрбір бұрышында бір-бірден қызыл ту
- Ойша орта сызықтың әрбір соңында бүйір сызықтардан тыс жерде 1 м-ден 1,5 м-ге дейінгі қашықтықта мықтап бекітілген бір-бірден қызыл ту
- Айып алаңын белгілейтін ойша сызықтардың әрбір соңында бүйір сызықтардан тыс жерде 1 м-ден 1,5 м-ге дейінгі қашықтықта мықтап бекітілген бір-бірден сары ту

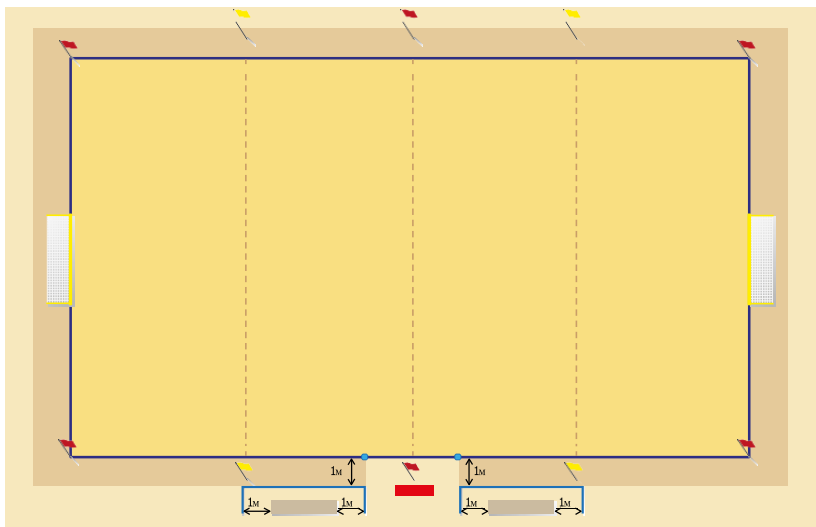
8. ТЕХНИКАЛЫҚ АЙМАҚ

Техникалық аймақ команда ресми тұлғалары мен қосалқы ойыншыларды орналастыруға арналған арнайы бөлінген орынды қамтиды. Техникалық аймақтардың өлшемдері мен орналасуы спорт нысанына байланысты әртүрлі болуы мүмкін болғанымен, келесі ұсынымдар қолданылады:

- Техникалық аймақ отыруға арналған белгіленген орыннан әрбір бағытта 1 м-ден аспайтын және бүйір сызықтан алға қарай 1 м-ге дейінгі қашықтықта созылуы тиіс.
- Осы аймақты белгілеу үшін алаңды белгілеуді пайдалану ұсынылады.
- Техникалық аймақта болуына рұқсат етілген адамдар саны жарыс ережелерімен айқындалады.
- Техникалық аймақтағы тұлғалар:
 - матч басталғанға дейін жарыс ережелеріне сәйкес анықталуы тиіс;
 - жауапты мінез-құлық көрсетуі тиіс;
 - ерекше жағдайларды қоспағанда, техникалық аймақ шегінде қалуы тиіс, мысалы, физиотерапевт немесе дәрігер төрешілердің бірінің рұқсатымен жарақат алған ойыншыны тексеру үшін алаңға шыққан кезде.
- Техникалық аймақтан бір мезгілде тек бір адамға ғана тұрып, тактикалық нұсқаулар беруге рұқсат етіледі.

- Қосалқы ойыншылар мен дене дайындығы жөніндегі жаттықтырушы матч барысында техникалық аймақтың артында орналасқан, арнайы осы мақсатқа арналған аймақта жылыну жаттығуларын орындай алады. Мұндай аймақ болмаған жағдайда, оларға ойыншылар мен төрешілердің қозғалысына кедергі келтірмей және жауапты мінез-құлқ көрсете отырып, бүйір сызықтың жанында жылынуға рұқсат етіледі.

Қауіпсіздік

Жарыс ережелері алаңның шектеу сызықтары (бүйір сызықтар мен қақпа сызықтары) мен көрермендерді бөліп тұратын қоршаулардың (жарнамалық қоршауларды және т.б. қоса алғанда) арасындағы ең аз қашықтықты барлық жағдайларда қатысушылардың қауіпсіздігі қамтамасыз етілетіндей етіп белгілеуі тиіс.

9. ҚАҚПА

Қақпалар әрбір қақпа сызығының ортасына орнатылуы тиіс.

Қақпа екі тік тіректен тұрады, олар алаң бұрыштарынан бірдей қашықтықта орналасады және үстінен көлденең тірекпен жалғанады. Тіректер мен көлденең тірек рұқсат етілген материалдан жасалуы және қауіп төндірмеуі тиіс. Екі қақпаның да тіректері мен көлденең тірегі бірдей пішінде болуы тиіс, ол шаршы, тікбұрышты, дөңгелек, сопақша немесе аталған нұсқалардың біріктірілген түрі болуы мүмкін.

Тіректердің арасындағы қашықтық (ішкі өлшем бойынша) 5,5 м, ал көлденең тіректің төменгі жиегінен алаң бетіне дейінгі қашықтық 2,2 м болуы тиіс.

Қақпа тіректерінің қақпа сызығына қатысты орналасуы графикалық сызбаларға сәйкес болуы тиіс.

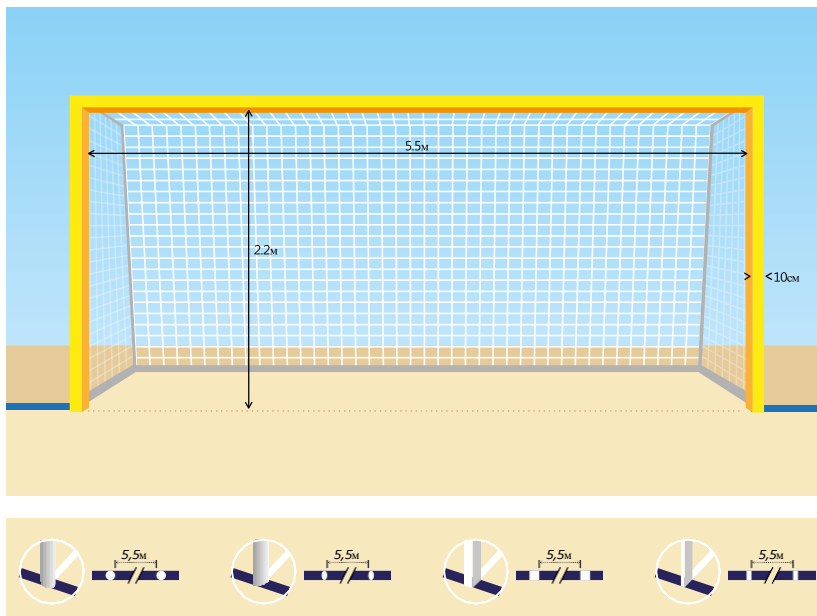
Қақпа тіректері мен көлденең тіректің ені мен тереңдігі бірдей болып, қақпа сызықтарының еніне — 10 см-ге сәйкес келуі тиіс. Қақпа торлары тиісті материалдан жасалып, тиісті бекіту құралдарын пайдалана отырып тіректер мен көлденең тіректің артқы жағына бекітілуі тиіс. Олар мықтап бекітілуі және қақпашының әрекеттеріне кедергі келтірмеуі керек.

Егер көлденең тірек жылжып кетсе немесе сынып қалса, ойын оны жөндегенге немесе орнына қайтарғанға дейін тоқтатылады. Көлденең тіректі жөндеу мүмкін болмаған жағдайда матч тоқтатылуы тиіс. Көлденең тіректің орнына арқан қолдануға жол берілмейді. Егер көлденең тіректі жөндеу мүмкін болса, матч ойын тоқтатылған сәтте доп тұрған орыннан даулы доппен қайта басталады, егер бұл айып алаңында орын алмаса (Ереже 8-ді қараңыз).

Қақпа тіректері мен көлденең тірек мүмкіндігінше сары түсті болуы тиіс.

FIFA немесе конфедерациялар қамқорлығымен өткізілетін ресми жарыстарда пайдаланылатын барлық қақпаларда доптың қақпаға кіруіне кедергі келтіруі мүмкін кез келген бөгде құрылымдардың (яғни қақпа тіректері мен көлденең тіректен басқа, мысалы, тіреу элементтерінің) болмауы ұсынылады.

Қауіпсіздік

Қақпалар алаң бетіне мықтап бекітілуі тиіс.

10. АЛАҢДАҒЫ ЖАРНАМА

Ойын алаңының бетіне жарнама орналастыруға жол берілмейді.

11. ҚАҚПА ТОРЛАРЫНДАҒЫ ЖАРНАМА

Егер жарыс ережелері бұған тыйым салмаса, жарнама жаңылыстырмайтын және ойыншылар мен төрешілердің көруіне кедергі келтірмейтін жағдайда қақпа торларына орналастырылуы мүмкін.

12. ТУЛАРДАҒЫ ЖАРНАМА

Егер жарыс ережелері бұған тыйым салмаса, туларға жарнама орналастыруға жол беріледі.

13. ТЕХНИКАЛЫҚ АЙМАҚТАРДАҒЫ ЖАРНАМА

Егер жарыс ережелері бұған тыйым салмаса, техникалық аймақтардың бетіне жарнама орналастыруға, ол осы аймақтарда орналасқан тұлғаларды немесе кез келген басқа қатысушыларды алаңдатпайтын және жаңылыстырмайтын жағдайда, жол беріледі.

14. АЛАҢ АЙНАЛАСЫНДАҒЫ ЖАРНАМА

Тік жарнама мынадай ең аз қашықтықта орналасуы тиіс:

- бүйір сызықтардан кемінде 1 м қашықтықта, техникалық аймақтар мен ауысым аймағын қоспағанда, онда кез келген тік жарнамаға тыйым салынады;
- қақпа сызығынан қақпа торының тереңдігіне тең қашықтықта;
- қақпа торынан кемінде 1 м қашықтықта.

15. ФОНДЫҚ МУЗЫКА ЖӘНЕ ДЫБЫСТЫҚ ЭФФЕКТІЛЕР

Матч барысында фондық музыка мен дыбыстық эффектілерге жол беріледі; алайда олар төрешілердің ысқырығының немесе хронометрист пайдаланатын дыбыстық сигналдың/ысқырықтың дыбысын басып тастамауы немесе оған кедергі келтірмеуі, сондай-ақ ойыншылар, қосалқы ойыншылар, команда ресми тұлғалары және/немесе матчтың ресми тұлғалары арасындағы қарым-қатынасқа кедергі жасамауы тиіс.

ЕРЕЖЕ 2

Доп

1. САПАСЫ МЕН ӨЛШЕМДЕРІ

Доп:

- шар тәрізді болуы тиіс;
- тиісті материалдан жасалуы тиіс;
- шеңбері 68 см-ден 70 см-ге дейін болуы тиіс;
- матчтың басында салмағы 400 г-нан 440 г-ға дейін болуы тиіс;
- теңіз деңгейінде қысымы 0,4-тен 0,6 атм-ға дейін (400–600 г/см²) болуы тиіс.

FIFA немесе конфедерациялар қамқорлығымен өткізілетін ресми жарыстардың матчтарында пайдаланылатын барлық доптар белгіленген талаптарға сай болуы және FIFA-ның футбол доптарына арналған Сапа бағдарламасының белгісінің біріне ие болуы тиіс.

Әрбір белгі доптың ресми сынақтардан өткенін және осы белгіге арналған нақты техникалық талаптарға сәйкес келетінін көрсетеді; бұл талаптар Ереже 2-де белгіленген ең төменгі сипаттамаларға қосымша болып табылады және FIFA тарапынан бекітілуі тиіс.

2. ДОПТАҒЫ ЖАРНАМА

FIFA, конфедерациялар немесе ұлттық футбол қауымдастықтары қамқорлығымен өткізілетін ресми жарыстардың матчтарында допта кез келген коммерциялық жарнаманы орналастыруға жол берілмейді, тек жарыстың логотипін/эмблемасын, жарыс ұйымдастырушысының белгісін және ресми түрде бекітілген өндірушінің тіркелген тауарлық белгісін қоспағанда. Жарыс ережелері мұндай белгілердің өлшемі мен санын шектеуі мүмкін.

3. ЖАРАМСЫЗ ДОПТЫ АУЫСТЫРУ

Егер ойын барысында доп жарамсыз болып қалса, ойын тоқтатылып, даулы доппен қайта басталады. Жалғыз ерекшелік — доп қақпа тіректерінің біріне немесе көлденең тірекке соғылып, содан кейін тікелей қақпаға кірген жағдай (осы Ереженің 6-тармағын қараңыз).

Егер бастапқы соққыны, қақпадан соққыны, бұрыштан соққыны, еркін соққыны, пенальтиді, допты ойынға соққымен/лақтырумен енгізуді орындау кезінде немесе даулы доп кезінде доп жарамсыз болып қалса, тиісті ойынды қайта бастау қайтадан орындалады.

Егер пенальтиді немесе пенальти сериясын орындау кезінде доп алға қозғалып келе жатып, ойыншыға, көлденең тірекке немесе қақпа тіректеріне тигенге дейін жарамсыз болып қалса, пенальти қайта орындалады.

4. ҚОСЫМША ДОПТАР

Доп берушілер ойынның тез жалғасуын қамтамасыз ету үшін алаңның айналасында қосымша доптарды ұстай алады.

Ереже 2 талаптарына сәйкес келетін қосымша доптар алаңның айналасына орналастырылуы мүмкін, ал олардың пайдаланылуы төрешілердің бақылауымен жүзеге асырылады. Үшінші төреші де ойынды қайта бастауды жеделдету үшін өзінде бір немесе екі қосымша доп ұстауы мүмкін.

5. АЛАНДАҒЫ АРТЫҚ ДОПТАР

Егер доп ойында тұрған кезде алаңға артық доп түссе, төрешілер бұл доп ойын барысына кедергі келтірген жағдайда ғана матчты тоқтатуы тиіс. Ойын тоқтатылған сәтте негізгі доп тұрған орыннан даулы доппен қайта басталады, егер бұл айып алаңында орын алмаса (Ереже 8-ді қараңыз).

Егер доп ойында тұрған кезде алаңға артық доп түсіп, бірақ ойын барысына кедергі келтірмесе, төрешілер ойынның жалғасуына мүмкіндік береді және алғашқы мүмкіндікте артық доптың алаңнан шығарылуын қамтамасыз етуі тиіс.

6. ЖАРАМСЫЗ ДОПТЫҢ ҚАТЫСУЫМЕН СОҒЫЛҒАН ГОЛ

Егер доп қақпа тіректерінің біріне немесе көлденең тірекке соғылғаннан кейін жарамсыз болып, тікелей қақпаға кірсе, төрешілер голды есепке алады.

Ереже 3

Ойыншылар

1. ОЙЫНШЫЛАР САНЫ

Матч екі команда арасында өткізіледі, олардың әрқайсысында бес ойыншыдан артық болмауы тиіс, оның біреуі міндетті түрде қақпашы болуы қажет. Егер командалардың бірінде үш ойыншыдан аз болса, матч басталмайды немесе қайта басталмайды.

Командалардың бірінде үш ойыншыдан аз болған жағдайда матч басталмайтынына карамастан, матчты өткізу үшін қажетті ойыншылардың ең аз саны, қосалқы ойыншыларды қоса алғанда, ұлттық футбол қауымдастықтарының қалауымен айқындалады.

Егер командада бір немесе бірнеше ойыншының әдейі алаңнан кетуі салдарынан үш ойыншыдан аз қалса, төрешілер ойынды тоқтатуға міндетті емес және артықшылық қағидасын қолдана алады, алайда доп ойыннан шыққаннан кейін, егер командада ең аз үш ойыншы саны болмаса, матч қайта басталмауы тиіс.

Егер жарыс ережелері бастапқы соққыға дейін барлық ойыншылар мен қосалқы ойыншылардың өтінімге енгізілуін көздейтін болса және команда матчты бес ойыншыдан аз құраммен бастаса, матч барысында келгеннен кейін тек команда өтінім тізімінде көрсетілген ойыншылар мен қосалқы ойыншылар ғана қатыса алады.

2. АУЫСЫМДАР ЖӘНЕ ҚОСАЛҚЫ ОЙЫНШЫЛАР САНЫ

Матч барысында ауысымдардың саны шектелмейді.

Ресми жарыстар

FIFA, конфедерациялар немесе ұлттық футбол қауымдастықтары қамқорлығымен өткізілетін ресми жарыстардың матчтарында жеті қосалқы ойыншыдан артық пайдалануға болмайды. Жарыс ережелері өтінімге енгізілетін қосалқы ойыншылардың санын айқындауы тиіс.

Басқа матчтар

«А» деңгейіндегі ұлттық құрамалардың ресми емес матчтарында он қосалқы ойыншыдан артық пайдалануға болмайды.

Қалған барлық матчтарда қосалқы ойыншылардың көбірек санын өтінімге енгізуге және пайдалануға келесі шарттар сақталған жағдайда жол беріледі:

- мүдделі командалар ең жоғары сан жөнінде келісімге келген жағдайда;
- төрешілер матч басталғанға дейін бұл туралы хабардар етілген жағдайда.

Егер төрешілер хабардар етілмесе немесе келісім матч басталғанға дейін жасалмаса, он қосалқы ойыншыдан артық пайдалануға жол берілмейді.

3. ОЙЫНШЫЛАР МЕН ҚОСАЛҚЫ ОЙЫНШЫЛАР ТІЗІМІН ҰСЫНУ

Барлық матчтарда ойыншылар мен қосалқы ойыншылардың тегі олардың алаңда болуы немесе болмауына қарамастан матч басталғанға дейін төрешілерге ұсынылуы тиіс. Осы сәтте аты-жөні төрешілерге хабарланбаған кез келген ойыншы немесе қосалқы ойыншы матчқа қатысуға құқылы емес.

4. АУЫСЫМ РӘСІМІ

Ауысым доптың ойында болуына немесе болмауына қарамастан кез келген уақытта жүргізілуі мүмкін. Ойыншыны қосалқы ойыншымен ауыстыру кезінде төмендегі ережелер қолданылады:

- Ауыстырылатын ойыншы жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінде көзделген жағдайларды қоспағанда, алаңнан ауысым аймағы арқылы шығады.
- Ауыстырылатын ойыншыға алаңнан шығу үшін төрешілердің ешқайсысының рұқсатын алу талап етілмейді.
- Қосалқы ойыншының алаңға шығуына төрешілердің рұқсаты қажет емес.
- Қосалқы ойыншы алаңға тек ауыстырылатын ойыншы алаңнан шыққаннан кейін ғана шығады.
- Қосалқы ойыншы алаңға ауысым аймағы арқылы шығады.
- Ауысым, ауыстырылатын ойыншыға манишка берілгеннен кейін қосалқы ойыншы ауысым аймағы арқылы алаңға толық шыққан сәттен бастап аяқталған болып есептеледі, жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінде көзделген қандай да бір себеппен ауыстырылатын ойыншы алаңнан басқа аймақ арқылы шығуға мәжбүр болған жағдайларды қоспағанда; мұндай жағдайда қосалқы ойыншы манишканы үшінші төрешіге тапсырады.
- Осы сәттен бастап қосалқы ойыншы ойыншыға айналады, ал ауыстырылған ойыншы қосалқы ойыншы болады.
- Белгілі бір жағдайларда, мысалы, қосалқы ойыншының жабдығы талаптарға сәйкес келмесе, ауысым жасауға рұқсат берілмеуі мүмкін.
- Ауысым рәсімін аяқтамаған қосалқы ойыншы допты ойынға соққымен/лақтырумен енгізу, пенальти, еркін соққы, бұрыштан соққы, қақпадан соққы орындау немесе даулы доп алу арқылы ойынды қайта бастауға құқылы емес.
- Ауыстырылған ойыншы матчқа қайтадан қатыса алады.
- Барлық қосалқы ойыншылар ойынға қатысуына немесе қатыспауына қарамастан төрешілердің билігі мен юрисдикциясына бағынады.
- Егер ойын кезеңі пенальтиді немесе еркін соққыны орындау үшін ұзартылса, ауысым тек қорғаныс жасайтын команданың қақпашысына қатысты ғана рұқсат етіледі.

5. ЖЫЛЫНУ

Әр командадан бір мезгілде бес қосалқы ойыншыдан артық жылынуға болмайды.

6. ҚАҚПАШЫНЫ АУЫСТЫРУ

- Қосалқы ойыншылардың кез келгені төрешілерді хабардар етпей және ойынның тоқтауын күтпей қақпашымен орын алмастыра алады.
- Кез келген ойыншы қақпашымен орын алмастыра алады; алайда мұндай ауысым ойын тоқтаған кезде жүргізілуі тиіс және ойыншы бұл туралы төрешілерді алдын ала хабардар етуі міндетті.
- Қақпашыны ауыстыратын ойыншы немесе қосалқы ойыншы арқасында өз нөмірі көрсетілген қақпашы жейдесін киюі тиіс. Жарыс ережелері «ұшқыш қақпашы» ролін атқаратын ойыншы негізгі қақпашының жейдесімен дәл бірдей түсті жейде киюі тиіс екенін де көздеуі мүмкін.
- Егер доп ойыннан тыс болса және ойынды қайта бастау қақпадан соққымен немесе допты ойынға соққымен/лақтырумен енгізу арқылы, ауысым сұраған команданың айып алаңынан орындалатын жағдайда, ойыншы немесе команда ресми тұлғасы қақпашыны ауыстыру үшін төрешіден хронометрді тоқтатуды сұрай алады. Егер төрешілер төрт секундтық есептеуді бастап қойған болса, олар ауысым сұралған сәтте тоқтаған жерінен бастап есептеуді жалғастырып, ойынды қайта бастайтын ойыншыға қалған секундтар санын хабарлайды.

7. ЕРЕЖЕ БҰЗУШЫЛЫҚТАР МЕН САНКЦИЯЛАР

Егер қосалқы ойыншы ауыстырылатын ойыншы алаңнан шықпай тұрып алаңға шықса немесе ауысым кезінде қосалқы ойыншы алаңға ауысым аймағы арқылы емес шықса:

- төрешілер ойынды тоқтатады (егер артықшылық қағидасын қолдана алса, бірден емес);
- төрешілер қосалқы ойыншыны ауысым рәсімін бұзып алаңға шыққаны үшін ескертіп, оған алаңнан шығуды бұйырады.

Егер төрешілер ойынды тоқтатса, ойын қарсылас команданың пайдасына еркін соққымен қайта басталады, ол:

- доп ойын тоқтатылған сәтте ереже бұзушылық жасалған командаға қарсы команданың алаң жартысында болса — сол орыннан;
- доп ереже бұзушылық жасаған команданың алаң жартысында болса — алаң ортасынан орындалады.

Егер осы қосалқы ойыншы немесе оның командасы тағы бір ереже бұзушылық жасаса, ойын сол басқа ереже бұзушылық үшін көзделген ойынды қайта бастау тәсіліне сәйкес қайта басталады. Егер аталған қосалқы ойыншы ойын барысына араласса, араласу орнына байланысты еркін соққы немесе пенальти тағайындалады.

Егер доп ойыннан тыс болса, матч жағажай футболы бойынша Ойын ережелеріне сәйкес қайта басталады.

Егер ауысым кезінде ауыстырылатын ойыншы жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінде көзделмеген себептермен ауысым аймағынан басқа орын арқылы алаңнан шықса, төрешілер ойынды тоқтатады (егер артықшылық қағидасын қолдана алса, бірден емес) және ойыншыны ауысым рәсімін бұзып алаңнан шыққаны үшін ескертеді.

Егер төрешілер ойынды тоқтатса, ойын қарсылас команданың пайдасына еркін соққымен қайта басталады, ол:

- доп ойын тоқтатылған сәтте ереже бұзушылық жасалған командаға қарсы команданың алаң жартысында болса — сол орыннан;
- доп ереже бұзушылық жасаған команданың алаң жартысында болса — алаң ортасынан орындалады.

Егер қосалқы ойыншы ауысым рәсімін бұзып алаңға шықса немесе команда алаңда артық ойыншымен ойнауына әкелсе, төрешілер матчтың басқа ресми тұлғаларының көмегімен келесі нұсқауларды басшылыққа алуы тиіс:

- Артықшылық қағидасын қолдану мүмкін болса, ойынды бірден емес, кейінірек тоқтату.
- Егер команда алаңда артық ойыншымен ойнаса — қосалқы ойыншыны спорттық емес мінез-құлқ үшін, ал егер ауысым дұрыс орындалмаса — ауысым рәсімін бұзғаны үшін ескерту.
- Егер қосалқы ойыншы қарсылас команданы голдан немесе гол соғудың айқын мүмкіндігінен айырса, оны алаңнан шығару. Ойыншылар саны Ереже 3-ке сәйкес азайтылады.
- Егер қосалқы ойыншы бұған дейін алаңнан шықпаған болса, ол матчтың келесі тоқтауында алаңнан шығуы тиіс; егер бұзушылық ауысым рәсіміне байланысты болса — ауысым рәсімін аяқтау үшін, ал егер команда артық ойыншымен ойнаған болса — техникалық аймаққа өтуі тиіс.

- Егер төрешілер артықшылық қағидасын қолданса:
 - қосалқы ойыншының командасы допты иеленген сәтте ойынды тоқтатуы және қарсылас команданың пайдасына еркін соққымен қайта бастауы тиіс; еркін соққы доп ойын тоқтатылған сәтте қарсылас команданың алаң жартысында болса — сол орыннан, ал егер доп ереже бұзған команданың алаң жартысында болса — алаң ортасынан орындалады;
 - егер осыдан кейін қосалқы ойыншының командасы еркін соққымен немесе пенальтимен жазаланатын ереже бұзушылық жасаса, төрешілер қарсылас команданың пайдасына тиісті ойынды қайта бастау тәсілін тағайындай отырып, қосалқы ойыншының командасын жазалауы тиіс. Қажет болған жағдайда жасалған ереже бұзушылыққа сәйкес тәртіптік шаралар да қолданылады;
 - егер осыдан кейін төрешілер қосалқы ойыншының командасының қарсыластары жасаған ереже бұзушылық салдарынан ойынды тоқтатса, ойын қосалқы ойыншының командасының қарсыластарының пайдасына еркін соққымен қайта басталады; еркін соққы доп ойын тоқтатылған сәтте қарсыластардың алаң жартысында болса — сол орыннан, ал егер доп қосалқы ойыншының командасының алаң жартысында болса — алаң ортасынан орындалады. Қажет болған жағдайда жасалған ереже бұзушылыққа сәйкес тәртіптік шаралар да қолданылады;
 - егер осыдан кейін доп ойыннан шықса, ойын қосалқы ойыншының командасының қарсыластарының пайдасына еркін соққымен қайта басталады; еркін соққы доп қарсыластардың алаң жартысында шектеу сызығын кесіп өткен нүктеден, ал егер доп қосалқы ойыншының командасының алаң жартысында шықса — алаң ортасынан орындалады.
- Егер өтінімге енгізілген қосалқы ойыншы матчтың басында өтінімге енгізілген ойыншының орнына алаңға шықса және төрешілер немесе матчтың басқа ресми тұлғалары бұл ауысым туралы хабардар етілмеген болса:
 - төрешілер өтінімге енгізілген қосалқы ойыншыға матчқа қатысуды жалғастыруға рұқсат береді;
 - өтінімге енгізілген қосалқы ойыншыға тәртіптік шаралар қолданылмайды;
 - төрешілер оқиға туралы тиісті органдарға хабарлайды.
- Егер қосалқы ойыншы алаңға шықпай тұрып алаңнан шығару жазасымен жазаланатын ереже бұзушылық жасаса, команданың ойыншылар саны азайтылмайды, және алаңға басқа қосалқы ойыншы немесе ауыстырылуы жоспарланған ойыншы шыға алады.

Кез келген басқа ереже бұзушылықтар кезінде:

- тиісті ойыншыларға ескерту жасалады;
- матч қарсылас команданың пайдасына еркін соққымен қайта басталады, ол:
 - доп ойын тоқтатылған сәтте ереже бұзушылық жасалған командаға қарсы команданың алаң жартысында болса — сол орыннан;
 - доп ереже бұзушылық жасаған команданың алаң жартысында болса — алаң ортасынан орындалады.

8. АЛАҢНАН ШЫҒАРЫЛҒАН ОЙЫНШЫЛАР МЕН ҚОСАЛҚЫ ОЙЫНШЫЛАР

Алаңнан шығарылған ойыншы:

- команда тізімі ұсынылғанға дейін алаңнан шығарылса, команда тізіміне ешқандай мәртебеде енгізіле алмайды;
- команда тізіміне енгізілгеннен кейін және бастапқы соққыға дейін алаңнан шығарылса, өтінімге енгізілген қосалқы ойыншымен ауыстырылуы мүмкін, алайда мұндай қосалқы ойыншы кейіннен ауыстырылмайды.

Бастапқы соққыға дейін немесе одан кейін алаңнан шығарылған өтінімге енгізілген қосалқы ойыншы ауыстырылмайды.

Бастапқы соққыдан кейін алаңнан шығарылған ойыншының орнына қосалқы ойыншы екі минут ойын уақыты өткеннен кейін (яғни команда екі минут сандық азшылықта ойнағаннан кейін) алаңға шыға алады, бұл үшін қосалқы ойыншы хронометристің немесе үшінші төрешінің рұқсатын алуы тиіс. Егер осы екі минут аяқталғанға дейін гол соғылса, төмендегі шарттар қолданылады:

- Алаңда бес ойыншы төрт ойыншыға қарсы немесе төрт ойыншы үш ойыншыға қарсы ойнап жатқан жағдайда, ойыншылар саны көп команда гол соқса, ойыншылар саны аз команда бір ойыншыға көбейе алады.
- Екі команда да үш немесе төрт ойыншы құрамында ойнап жатқан кезде гол соғылса, тиісті екі минуттық сандық азшылық мерзімі аяқталғанға дейін командалардың ешқайсысы ойыншылар санын арттырмайды.
- Алаңда бес ойыншы үш ойыншыға қарсы ойнап жатқан жағдайда, бес ойыншысы бар команда гол соқса, үш ойыншысы бар команда тек бір ойыншыға ғана көбейе алады.
- Ойыншылар саны аз команда гол соқса, егер осы кезеңде ойыншылар саны көп команда гол соқпаса, екі минут аяқталғанға дейін ойыншылар саны өзгермейді.

Егер ойыншы ескертуге әкеп соғатын екінші ереже бұзушылық жасаса, бірақ артықшылық қағидасы қолданылып, содан кейін оның командасы гол жіберіп алса, ереже бұзған ойыншы спорттық емес мінез-құлық үшін екінші ескерту алып, бастапқы соққы орындалғанға дейін алаңнан шығарылуы тиіс. Бұл жағдайда алаңдағы ойыншылар саны азайтылмайды, өйткені ереже бұзушылық гол соғылғанға дейін жасалған; алаңнан шығарылған ойыншының орнына қосалқы ойыншы шығады. Алайда егер ереже бұзушылық перспективалы шабуылды үзуге немесе оған кедергі келтіруге байланысты болса, ойыншы екінші ескерту алмауы тиіс.

Егер ойыншы таймдар арасындағы үзілісте немесе қосымша уақыт басталғанға дейін алаңнан шығаруға әкеп соғатын ереже бұзушылық жасаса, ереже бұзған команданың келесі ойын кезеңі алаңда бір ойыншыға кем құраммен басталады.

9. АЛАҢДАҒЫ БӨТЕН ТҮЛҒАЛАР

Команда тізімінде көрсетілген жаттықтырушы және басқа да ресми тұлғалар команда ресми тұлғалары болып табылады. Команда тізімінде ойыншы, қосалқы ойыншы немесе команда ресми тұлғасы ретінде көрсетілмеген кез келген адам бөтен тұлға болып есептеледі.

Егер команда ресми тұлғасы, қосалқы ойыншы (ауысым рәсімінде көзделген жағдайларды қоспағанда), алаңнан шығарылған ойыншы немесе бөтен тұлға алаңға шықса, төрешілер:

- ойынға араласқан жағдайда ғана ойынды тоқтатуы тиіс;
- ойын тоқтатылған кезде бұл тұлғаны алаңнан шығаруы тиіс;
- тиісті тәртіптік шаралар қолдануы тиіс.

Егер ойын тоқтатылып, араласу:

- команда ресми тұлғасы, қосалқы ойыншы немесе алаңнан шығарылған ойыншы тарапынан жасалса, ойын еркін соққымен немесе пенальтимен қайта басталады;
- бөтен тұлға тарапынан жасалса, ойын даулы доппен қайта басталады.

Төрешілер оқиға туралы тиісті органдарға хабарлауы тиіс.

10. АЛАҢДА АРТЫҚ ОЙЫНШЫ БАР КЕЗДЕ СОҒЫЛҒАН ГОЛ

Егер доп қақпаға бағытталып, араласу қорғаныс жасайтын команданың ойыншысына доппен ойнауға кедергі келтірмесе, доп қақпа сызығын кесіп өткен жағдайда (допқа жанасу болған болса да) гол есепке алынады, шабуылдаушы команда тарапынан араласу жасалған жағдайларды қоспағанда.

Егер гол соғылғаннан және ойын қайта басталғаннан кейін төрешілер қақпаға гол соғылған сәтте алаңда артық тұлға болғанын анықтаса, гол жойылмайды. Егер артық тұлға әлі де алаңда болса, төрешілер:

- ойынды тоқтатуы тиіс;
- артық ойыншыны алаңнан шығаруы тиіс;
- жағдайға байланысты ойынды даулы доппен немесе еркін соққымен қайта бастауы тиіс. Төрешілер бұл оқиға туралы тиісті органдарға хабарлауға міндетті.

Егер гол соғылғаннан кейін және ойынды қайта бастауға дейін төрешілер қақпа алынған сәтте алаңда артық тұлға болғанын анықтаса:

- Төрешілер голды жоюға міндетті, егер артық тұлға:
 - гол соққан команданың ойыншысы, қосалқы ойыншысы, алаңнан шығарылған ойыншысы немесе команда ресми тұлғасы болып, бұл тұлға ойынға араласқан болса; мұндай жағдайда ойын артық тұлға тұрған орыннан еркін соққымен, ал егер араласу айып алаңында орын алса — пенальтимен қайта басталады;
 - «Алаңдағы бөтен тұлғалар» бөлімінде жоғарыда көрсетілген ережелерге сәйкес гол есепке алынатын жағдайларды қоспағанда, бөтен тұлға болған болса; мұндай жағдайда ойын даулы доппен қайта басталады.
- Төрешілер голды есепке алуға міндетті, егер артық тұлға:
 - гол жіберген команданың ойыншысы, қосалқы ойыншысы, алаңнан шығарылған ойыншысы немесе команда ресми тұлғасы болса;
 - ойынға араласпаған бөтен тұлға болса. Барлық жағдайларда төрешілер артық тұлғаны алаңнан шығаруға міндетті.

11. Алаңға дұрыс емес қайта оралу

Егер алаңға қайта оралу үшін төрешілердің бірінің рұқсатын алуы тиіс ойыншы мұндай рұқсатсыз алаңға шықса, төрешілер міндетті:

- ойынды тоқтатуға (егер ойыншы ойынға немесе матчтың ресми тұлғасының әрекеттеріне араласпаса не артықшылық қағидасын қолдануға болатын жағдайда — бірден емес);
- ойыншыға рұқсатсыз алаңға шыққаны үшін ескерту беруге.

Егер осы ойыншы ескертуге әкеп соғатын тағы бір ереже бұзушылық жасаса, ол екі ескертуге әкеп соққан бұзушылық үшін алаңнан шығарылады, мысалы, ойыншы төрешілердің бірінің рұқсатынсыз алаңға шығып, содан кейін қарсыласын ойланбай қағып кетсе. Егер бұл ереже бұзушылық шамадан тыс күш қолданумен жасалса, ойыншы тікелей алаңнан шығарылады.

Егер төрешілер ойынды тоқтатса, ойын:

- араласу орын алған жағдайда — араласу болған орыннан еркін соққымен, ал егер араласу айып алаңында орын алса — пенальтимен;
- араласу болмаған жағдайда — еркін соққымен:
 - доп ойын тоқтатылған сәтте ереже бұзушылық жасалған командаға қарсы команданың алаң жартысында болса — сол орыннан;
 - доп ереже бұзушылық жасаған команданың алаң жартысында болса — алаң ортасынан қайта басталады.

Алаңның шектеу сызықтарының бірін кездейсоқ кесіп өткен және/немесе ойын қимылының нәтижесінде алаңнан шыққан ойыншы ереже бұзушылық жасаған болып саналмайды.

12. Алаңнан рұқсат етілген шығу

Кәдімгі ауысымнан бөлек, ойыншы төрешілердің бірінің рұқсатынсыз келесі жағдайларда алаңнан шыға алады:

- ойын қимылы аясында, бұл кезде ойыншы дереу алаңға қайта оралады, мысалы, доппен ойнау немесе қарсыласын алдап өту үшін. Алайда қарсыластарды жаңылыстыру мақсатында қайта алаңға шықпас бұрын қақпалардың бірінің артынан айналып өтіп кетуге тыйым салынады; мұндай жағдай орын алса, артықшылық қағидасын қолдану мүмкін болмаған кезде төрешілер ойынды тоқтатады. Егер ойын тоқтатылса, ол ереже бұзушылық жасалған орыннан еркін соққымен қайта басталады, егер бұзушылық қарсылас команданың алаң жартысында жасалса, немесе бұзушылық өз командасының алаң жартысында жасалса — алаң ортасынан орындалады. Ойыншы спорттық емес мінез-құлқ үшін ескерту алады;
- жарақатқа байланысты. Егер ойыншы ауыстырылмаса, алаңға қайта оралу үшін төрешілердің бірінің рұқсаты талап етіледі. Егер ойыншыдан қан кету байқалса, алаңға қайта оралмас бұрын қан толық тоқтатылуы тиіс, ал ойыншы төрешілердің немесе матчтың басқа ресми тұлғаларының бірі тарапынан тексерілуі қажет;
- жабдықты түзету немесе ретке келтіру үшін. Егер ойыншы ауыстырылмаса, алаңға қайта оралу үшін төрешілердің бірінің рұқсаты талап етіледі, бұл ретте төрешілер немесе матчтың басқа ресми тұлғаларының бірі ойыншы матчқа қайта оралмас бұрын оның жабдығын тексеруге міндетті.

13. Алаңнан рұқсатсыз шығу

Егер ойыншы жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінде жол берілмейтін себептермен төрешілердің бірінің рұқсатынсыз алаңнан шықса, артықшылық қағидасын қолдану мүмкін болмаған жағдайда хронометрист немесе үшінші төреші төрешілерді хабардар ету үшін дыбыстық сигнал береді. Егер ойынды тоқтату қажет болса, төрешілер ереже бұзған ойыншының командасын жазалап, қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындайды; еркін соққы ойын тоқтатылған сәтте доп тұрған орыннан немесе алаң ортасынан орындалады. Егер артықшылық қағидасы қолданылса, хронометрист немесе үшінші төреші ойынның келесі тоқтауында дыбыстық сигнал беруге міндетті. Ойыншыға төрешілердің бірінің рұқсатынсыз алаңнан шыққаны үшін ескерту беріледі.

14. Команда капитаны

Әрбір командада ойыншылар тізімінде көрсетілген, айырым белгісі бар таңғыш тағатын капитан болуы тиіс. Капитанның ерекше мәртебесі немесе артықшылықтары жоқ, алайда ол команданың мінез-құлқы үшін белгілі бір жауапкершілік атқарады.

15. Сергітетін сусындар

Төрешілер матчтағы үзіліс кезінде ойыншыларға су ішуге рұқсат береді. Сұйықтығы бар қаптамаларды немесе басқа да ыдыстарды алаңға лақтыруға жол берілмейді.

Ереже 4

Ойыншылардың
жабдығы

1. Қауіпсіздік

Ойыншыға қауіпті болып саналатын кез келген жабдықты немесе өзге заттарды пайдалануға немесе тағуға тыйым салынады.

Барлық әшекей бұйымдарды (алқалар, сакиналар, білезіктер, сырғалар, былғары белдіктер, резеңке білезіктер және т.б.) тағуға болмайды және олар міндетті түрде шешілуі тиіс.

Әшекей бұйымдарды жабу үшін лента қолдануға жол берілмейді.

Ойыншылар мен қосалқы ойыншылар матч басталғанға дейін тексерілуі тиіс. Егер ойыншы алаңда тыйым салынған немесе қауіпті жабдықты не әшекей бұйымдарды тағып жүрсе немесе пайдаланса, төрешілер ойыншыдан:

- аталған затты шешуді;
 - егер ойыншы талапты орындай алмаса немесе орындаудан бас тартса, ойынның келесі тоқтауында алаңнан шығуды талап етуге міндетті.
- Талапты орындаудан бас тартқан немесе аталған затты қайтадан таққан ойыншы ескерту алады.

2. Міндетті жабдық

Ойыншының міндетті жабдығы келесі жекелеген элементтерден тұрады:

- жеңі бар футболка;
- шортылар; олар қайырылмауы тиіс және ойыншының жабдығының кәсіби сыртқы келбетіне сай болуы қажет.

Команда капитаны жарысты ұйымдастырушы тиісті орган берген немесе бекіткен айырым белгісі бар таңғышты не бір түсті таңғышты тағуға міндетті; мұндай таңғышта «captain» сөзі, «С» әрпі немесе олардың аудармасы көрсетілуі мүмкін, бұл ретте жазу да бір түсті болуы тиіс (сондай-ақ «Жағажай футболы бойынша Ойын ережелеріндегі өзгерістер» бөлімін қараңыз).

3. Түстер

- Екі команда да бір-бірінен, сондай-ақ матчтың ресми тұлғаларынан айқын ажыратылатын түстерде ойнауға міндетті.
- Әрбір қақпашы басқа ойыншылар мен матчтың ресми тұлғаларының түстерінен өзгеше түстердегі жабдық киюі тиіс.
- Егер екі қақпашының футболкалары бір түсті болып, олардың ешқайсысында ауыстыруға арналған басқа футболка болмаса, төрешілер матчтың өткізілуіне рұқсат береді.

Ішкі футболкалар ойын футболкасының жеңінің негізгі түсімен бір түсті болуы немесе жеңнің өрнегі мен түстерін толық қайталауы тиіс.

Ішкі шорттар/тайтстар шорттардың негізгі түсімен немесе шорттардың төменгі бөлігінің түсімен бірдей болуы тиіс; бір команданың ойыншылары бірдей түсті киюге міндетті.

Жарыс ережелері техникалық аймақта орналасқан тұлғаларды, қосалқы ойыншыларды қоспағанда, ойыншылар мен матчтың ресми тұлғаларынан өзгеше түсті киім киюге міндеттеуі мүмкін.

4. Өзге жабдық

Қауіпсіз емес қорғаныс жабдығына жол берілмейді, ал қауіп төндірмейтін қорғаныс жабдығын пайдалануға болады, мысалы: қолғаптар, бас киімдер, қорғаныс бетперделері, сондай-ақ жұмсақ, жеңіл, соққыны бәсеңдететін материалдан жасалған тізеқаптар мен шынтаққаптар; сондай-ақ қақпашылардың кепкалары мен спорттық көзілдіріктеріне рұқсат етіледі. Қақпашыларға шалбар киюге рұқсат етіледі. Шорттар сияқты, олар да қайырылмауы тиіс және ойыншының жабдығының кәсіби сыртқы келбетіне сай болуы қажет. Аяқ киім қолдануға жол берілмейді.

Табанды серпімді бекіткіштерге, олар өкшені немесе аяқ саусақтарын толық жаппаған жағдайда, рұқсат етіледі.

Манишкалар

Манишка қосалқы ойыншыларды белгілеу үшін футболканың үстінен киілуі тиіс. Манишка екі команданың футболкаларынан және қарсылас команданың манишкаларынан өзгеше түсті болуы қажет.

Бас киімдер

Бас киімдерді (қақпашылардың кепкаларын қоспағанда) қолданған жағдайда, олар:

- кара түсті немесе футболканың негізгі түсімен бірдей түсті болуы тиіс (бір команданың ойыншылары бас киімді бірдей түсте киген жағдайда);
- ойыншы жабдығының кәсіби сыртқы келбетіне сай болуы тиіс;
- футболкаға бекітілмеуі тиіс;
- оны киіп жүрген ойыншыға немесе кез келген басқа ойыншыға қауіп төндірмеуі тиіс (мысалы, мойын тұсында ашып-жабу тетігінің болуына байланысты);
- беткейден шығып тұратын қандай да бір бөліктері (шығыңқы элементтері) болмауы тиіс.

Тізеқаптар мен шынтаққаптар

Тізеқаптар мен шынтаққаптарды қолданған жағдайда, олар футболка жеңінің негізгі түсімен (шынтаққаптар) немесе шорттардың/шалбардың негізгі түсімен (тізеқаптар) бір түсті болуы және шамадан тыс шығып тұрмауы тиіс. Егер мұндай түстерді таңдау мүмкін болмаса, кез келген түсті футболкалар мен шорттармен (немесе қолданылатын жағдайда шалбармен) қара немесе ақ түсті тізеқаптар мен шынтаққаптарды қолдануға жол беріледі. Футболка жеңдерінің немесе шорттардың (немесе шалбардың) түстерімен сәйкес келмейтін қорғаныс элементтері қолданылған жағдайда, мұндай барлық қорғаныс элементтері бір түсті — қара немесе ақ түсті болуы тиіс.

Электрондық байланыс

Ойыншыларға (қосалқы ойыншыларды және алаңнан шығарылған ойыншыларды қоса алғанда) электрондық жүйелер арқылы көрсеткіштерді бақылау мен қадағалау рұқсат етілген жағдайларды қоспағанда, кез келген электрондық немесе байланыс құралдарын тағуға немесе пайдалануға тыйым салынады.

Команда ресми тұлғаларына электрондық немесе байланыс жабдықтарын пайдалануға, егер олар ойыншылардың әл-ауқаты немесе қауіпсіздігімен тікелей байланысты болса немесе тактикалық/жаттықтыру мақсаттарында қолданылса, жол беріледі; бұл ретте тек шағын, мобильді, қолмен ұсталатын құрылғыларды (мысалы, микрофондар, құлаққаптар/құлақ ішілік құлаққаптар, ұялы телефондар/смартфондар, смарт-сағаттар, планшеттер, ноутбуктер) қолдануға рұқсат етіледі. Рұқсат етілмеген жабдықты пайдаланған немесе электрондық немесе байланыс жабдықтарын қолдану нәтижесінде өзін тиісінше ұстамаған команда ресми тұлғасы техникалық аймақтан шығарылады.

Көрсеткіштерді мониторингтеу және қадағалау жөніндегі электрондық жүйелер (EPTS)

FIFA, конфедерациялар немесе ұлттық футбол қауымдастықтары қамқорлығымен өткізілетін ресми жарыстардың матчтарында көрсеткіштерді мониторингтеу және қадағалау жөніндегі электрондық жүйелер (EPTS) құрамында киілетін технологиялар (WT) қолданылған жағдайда, жарыс ұйымдастырушысы ойыншылардың жабдығына бекітілген технологияның қауіпсіз болуын және FIFA-ның EPTS үшін Сапа бағдарламасында белгіленген киілетін EPTS талаптарына сәйкес келуін қамтамасыз етуге міндетті.

Көрсеткіштерді мониторингтеу және қадағалау жөніндегі электрондық жүйелер (EPTS) ресми жарыс матчтары кезінде матч немесе жарыс ұйымдастырушысы тарапынан ұсынылған жағдайда, EPTS-тен техникалық аймаққа берілетін ақпарат пен деректердің сенімділігі мен дәлдігін қамтамасыз ету жауапкершілігі матч немесе жарыс ұйымдастырушысына жүктеледі.

FIFA-ның EPTS үшін Сапа бағдарламасы жарыс ұйымдастырушыларына сенімді және дәл көрсеткіштерді мониторингтеу және қадағалау жөніндегі электрондық жүйелерді (EPTS) бекіту процесінде қолдау көрсетеді.

5. Ұрандар, мәлімдемелер, бейнелер және жарнама

Жабдықта саяси, діни немесе жеке сипаттағы ұрандар, мәлімдемелер немесе бейнелер болмауы тиіс. Ойыншыларға өндірушінің логотипін қоспағанда, саяси, діни немесе жеке сипаттағы ұрандар, мәлімдемелер немесе бейнелер, сондай-ақ кез келген жарнама бар іш киім элементтерін көрсетуге тыйым салынады. Кез келген бұзушылық үшін ойыншы және/немесе команда жарыс ұйымдастырушысы, ұлттық футбол қауымдастығы немесе FIFA тарапынан санкцияларға тартылады.

Қағидаттар

- Ереже 4 ойыншылар мен қосалқы ойыншылар киетін барлық жабдыққа (киімді қоса алғанда) қолданылады; оның қағидаттары техникалық аймақта орналасқан барлық команда ресми тұлғаларына да таралады.
- Әдетте төмендегілерге жол беріледі:
 - ойыншының нөмірі, аты-жөні, команданың эмблемасы/логотипі, жағажай футболын, құрмет пен адалдықты ілгерілетуге бағытталған бастамалардың ұрандары немесе эмблемалары, сондай-ақ жарыс ережелерімен немесе ұлттық футбол қауымдастығының, конфедерацияның немесе FIFA-ның регламенттерімен рұқсат етілген кез келген жарнама;
 - матчтың нақты деректері: командалар, күні, жарыс/іс-шара, өткізу орны.
- Рұқсат етілген ұрандар, мәлімдемелер немесе бейнелер тек футболканың алдыңғы бетінде және/немесе капитандық таңғышта ғана орналастырылуы тиіс.
- Жекелеген жағдайларда ұран, мәлімдеме немесе бейне тек капитандық таңғышта ғана орналастырылуы мүмкін.

Ережелерді түсіндіру

Ұранның, мәлімдеменің немесе бейненің рұқсат етілуін айқындау кезінде төрешілерді төмендегі әрекеттер үшін шара қолдануға міндеттейтін 12-ереже («Ереже бұзушылықтар және тәртіпсіз мінез-құлық») ескерілуі тиіс:

- қорлайтын, кемсітетін немесе дөрекі сөздерді және/немесе әрекеттерді қолдану;
- арандатушылық, келемеждеуші немесе айдап салушы мінез-құлық.

Осы санаттардың кез келгеніне жататын кез келген ұранға, мәлімдемеге немесе бейнеге жол берілмейді.

«Діни» және «жеке» ұғымдарын анықтау салыстырмалы түрде оңай болғанымен, «саяси» ұғымы анағұрлым күрделі; алайда төмендегі аспектілерге қатысты ұрандарға, мәлімдемелерге немесе бейнелерге жол берілмейді:

- тірі немесе қайтыс болған кез келген тұлғаға қатысты (бұл жарыстың ресми атауының бір бөлігі болып табылатын жағдайларды қоспағанда);
- кез келген жергілікті, өңірлік, ұлттық немесе халықаралық саяси партияға, ұйымға, топқа және т.б.;

- кез келген жергілікті, өңірлік немесе ұлттық мемлекеттік органға, сондай-ақ оның кез келген ведомствосына, мекемесіне немесе функциясына;
- кемсітушілікпен айналысатын кез келген ұйымға;
- мақсаттары немесе әрекеттері көптеген адамдарды қорлауы мүмкін кез келген ұйымға;
- кез келген нақты саяси әрекетке немесе оқиғаға.

Маңызды ұлттық немесе халықаралық оқиғаны еске алу кезінде қарсылас команданың (оның жанкүйерлерін қоса алғанда) және кең жұртшылықтың сезімдері мұқият ескерілуі тиіс.

Жарыс ережелері рұқсат етілген ұрандардың, мәлімдемелер мен бейнелердің өлшеміне, санына және орналасуына қатысты қосымша шектеулерді қамтуы мүмкін. Ұрандарға, мәлімдемелерге немесе бейнелерге қатысты даулар матч немесе жарыс басталғанға дейін шешілуі ұсынылады.

6. Ереже бұзушылықтар мен санкциялар

Қауіпті жабдыққа қатысты емес кез келген ереже бұзушылық кезінде ойынды тоқтату міндетті емес, және ойыншы:

- төрешілердің нұсқауы бойынша жабдықты ретке келтіру үшін алаңнан шығуға міндетті;
- егер жабдық бұған дейін ретке келтірілмесе, ойын тоқтаған кезде алаңнан шығады.

Жабдықты түзету немесе ауыстыру үшін алаңнан шыққан ойыншы:

- алаңға қайта оралуға рұқсат алғанға дейін жабдықты матчтың ресми тұлғасына тексеруге көрсетуге міндетті;
- алаңға тек төрешілердің бірінің рұқсатымен ғана қайта оралуы тиіс.

Мұндай жағдайда алаңға рұқсатсыз қайта оралған ойыншы ескерту алады, ал егер ойын ескерту беру үшін тоқтатылған болса, еркін соққы тағайындалады, ол келесі тәртіппен орындалады:

- егер доп ойын тоқтатылған сәтте ереже бұзушылық жасалған командаға қарсы команданың алаң жартысында болса — доп тұрған жерден;
- егер доп ереже бұзушылық жасаған команданың алаң жартысында болса — алаңның ортасынан.

Алайда егер араласу орын алса, араласу болған орыннан еркін соққы тағайындалады (ал егер араласу айып алаңында орын алса — пенальти).

7. Ойыншыларды нөмірлеу

Жарыс ережелері ойыншыларды нөмірлеу тәртібін белгілеуі тиіс; әдетте нөмірлеу 1-ден 15-ке дейін жүргізіледі, бұл ретте 1-нөмір қақпашыға арналады.

Жарыс ұйымдастырушысы төрешілер үшін 15-тен жоғары нөмірлермен белгі беру аса қиын әрі мақсатқа сай емес екенін ескеруі тиіс.

Әрбір ойыншының нөмірі футболканың артқы жағында анық көрінуі және футболканың негізгі түсінен айқын ерекшеленуі тиіс. Жарыс ережелері нөмірлердің өлшемін, олардың міндетті болып табылатынын, сондай-ақ ойыншылардың негізгі жабдығының басқа элементтерінде нөмірлердің болуын және/немесе олардың өлшемін айқындауы тиіс.

Ереже 5

Төрешілер

1. Төрешілердің өкілеттіктері

Әрбір матч жағажай футболы бойынша Ойын ережелерін осы матчқа қатысты қолдану жөнінде толық өкілеттіктерге ие екі төрешінің — төреші мен екінші төрешінің бақылауымен өткізіледі.

2. Төрешілердің шешімдері

Ойынға қатысты барлық фактілер бойынша, соның ішінде гол соғылған-соғылмағаны туралы мәселе және матч нәтижесі жөніндегі төрешілердің шешімдері түпкілікті болып табылады. Төрешілердің және матчтың барлық басқа ресми тұлғаларының шешімдері әрдайым құрметтелуі тиіс.

Төрешілер келесі жағдайларда ойынды қайта бастау тәсілі жөніндегі өз шешімін, егер оның қате екенін түсінсе немесе матчтың басқа ресми тұлғасынан тиісті кеңес алса да, өзгертуге құқылы емес: ойын қайта басталып қойған болса; төрешілер таймдардың (қосымша уақытты қоса алғанда) аяқталғанын растайтын белгі беріп, хронометристтің дыбыстық сигналы берілгеннен кейін алаңды және оның шегін тастап кеткен болса; матч тоқтатылған болса.

Кейбір жағдайларда төреші көмекшілерінің бірі сары немесе қызыл карточкамен жазаланатын ереже бұзушылықты көрсетеді немесе хабарлайды, алайда төрешілер бұл белгіні көрмей немесе хабарды естімей, ойын қайта басталып кетуі мүмкін. Мұндай жағдайда төрешілер тиісті тәртіптік шараларды қолдана алады, алайда осы ереже бұзушылыққа байланысты ойынды қайта бастау қолданылмайды.

Екінші төрешімен келіспеушілік туындаған жағдайда төрешінің шешімі басымдыққа ие болады.

Негізсіз араласу немесе тиісті емес мінез-құлық жағдайында төреші екінші төрешіні немесе матчтың басқа ресми тұлғаларын міндеттерін атқарудан шеттетеді, олардың орнын ауыстыруды ұйымдастырады және оқиға туралы тиісті органдарға хабарлайды.

3. Өкілеттіктері мен міндеттері

Төрешілер:

- жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің сақталуын қамтамасыз етеді;
- қолданылатын жағдайда матчтың басқа ресми тұлғаларымен өзара іс-қимыл жасай отырып, матчты бақылауды жүзеге асырады;
- пайдаланылатын кез келген доптың 2-ереженің талаптарына сәйкес келуін қамтамасыз етеді;
- ойыншылардың жабдығы 4-ереженің талаптарына сәйкес болуын қамтамасыз етеді;
- матчтағы оқиғаларды тіркеп отырады;

- жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің кез келген бұзылуы кезінде өз қалауынша матчты тоқтатады;
- кез келген өзге себеп бойынша, мысалы сыртқы араласуға байланысты, матчты тоқтатады, уақытша тоқтатады немесе тоқтатады; мысалы, егер:
 - прожекторлық жарықтандыру жеткіліксіз болса;
 - көрермен лақтырған немесе теуіп жіберген зат матчтың ресми тұлғасына, ойыншыға, қосалқы ойыншыға немесе команда ресми тұлғасына тиіп кетсе — оқиғаның ауырлығына байланысты төреші матчты жалғастыруға рұқсат беруі, не оны тоқтатуы, уақытша тоқтатуы немесе толық тоқтатуы мүмкін;
 - көрермен ойын барысына кедергі келтіретін ысқырық берсе — ойын тоқтатылып, даулы доппен қайта басталады;
 - матч барысында алаңға артық доп, басқа зат немесе жануар шығып кетсе.

Төрешілер міндетті:

- егер бұл ойынға кедергі келтірсе, ойынды тоқтатуға (және оны даулы доппен қайта бастауға), алайда доп қақпаға бағытталып, араласу қорғаныс жасайтын команданың ойыншысына доппен ойнауға кедергі келтірмеген жағдайларды қоспағанда; мұндай жағдайларда, егер араласу шабуылдаушы команда тарапынан болмаған болса, доп қақпа сызығын кесіп өтсе (допқа жанасу болған жағдайда да) гол есепке алынады.
- басқа жағдайларда ойынның жалғасуына мүмкіндік беріп, алғашқы мүмкіндікте араласқан тұлғаны алаңнан шығаруға;
- егер олардың пікірінше ойыншы ауыр жарақат алған болса, ойынды тоқтатуға және ойыншының алаңнан шығарылуын қамтамасыз етуге міндетті. Жарақат алған ойыншы, қақпашыны қоса алғанда, алаңда медициналық көмек ала алмайды, алаңнан шектеу сызығының ең жақын нүктесі арқылы шығуы тиіс, алаңға тек ойын қайта басталғаннан кейін ғана оралуы мүмкін және алаңға ауысым аймағы арқылы кіруі тиіс. Ойыншы денесіндегі құмды шайып тастау үшін су алу мақсатында да алаңнан шығуға міндетті, өйткені бұл да көмек көрсету болып саналады. Алаңнан кету талабына қолданылатын жалғыз ерекшеліктер мына жағдайлар болып табылады:
 - ойыншы қарсыластың ескертуге немесе алаңнан шығаруға әкеп соғатын физикалық ереже бұзушылығы салдарынан жарақат алса (мысалы, ойланбай жасалған немесе өрескел ереже бұзушылық кезінде), жарақаттың жағдайын бағалау/көмек көрсету жылдам аяқталған жағдайда;
 - еркін соққы немесе пенальти тағайындалып, соққыны жарақат алған ойыншының өзі орындайтын болса;
 - еркін соққы немесе пенальти тағайындалып, жарақат алған ойыншы қорғаныс жасайтын команданың қақпашысы болса;
 - бір команданың ойыншылары бір-бірімен соқтығысып, көмекке мұқтаж болса;
 - ауыр жарақат орын алса.

- қан кетуі бар кез келген ойыншының алаңнан шығуын қамтамасыз етуге; мұндай ойыншы алаңға тек төрешілердің белгісін алғаннан кейін ғана қайта орала алады, бұл ретте төрешілер қан кетудің тоқтағанына және жабдықта қан іздерінің жоқтығына көз жеткізуі тиіс;
- дәрігерлерге және/немесе зембіл алып шығушыларға алаңға кіруге рұқсат етілген жағдайда, ойыншының зембілмен немесе жаяу түрде алаңнан шығуын қамтамасыз етуге. Бұл талапты орындамаған ойыншы спорттық емес мінез-құлық үшін ескерту алады;
- егер көмек алу үшін алаңнан шығуы тиіс жарақат алған ойыншыға ескерту беру немесе оны алаңнан шығару туралы шешім қабылданса, ойыншы алаңнан шыққанға дейін тиісті сары немесе қызыл карточканы көрсетуге;
- егер ойын басқа себеппен тоқтатылмаса немесе ойыншының жарақаты ереже бұзушылық салдарынан болмаса, ойын тоқтатылған жағдайларда ойынды даулы доппен қайта бастауға;
- егер төрешілердің пікірінше ойыншы жеңіл жарақат алса, доп ойыннан шыққанға дейін ойынның жалғасуына рұқсат беруге;
- егер ереже бұзушылық жасалған команда артықшылық қағидасын қолданудан пайда көре алатын болса, ойынның жалғасуына рұқсат беруге және күтілген артықшылық бірден немесе бірнеше секунд ішінде жүзеге аспаған жағдайда бастапқы ереже бұзушылықты жазалауға.
- бір мезгілде бірнеше ереже бұзушылық жасалған жағдайда неғұрлым ауыр ереже бұзушылықты жазалауға;
- ескертуге немесе алаңнан шығаруға әкеп соғатын ереже бұзушылықтарға кінәлі ойыншыларға тәртіптік шаралар қолдануға. Төрешілер мұндай шараларды бірден қолдануға міндетті емес, алайда оларды доп келесі рет ойыннан шыққан кезде қолдануы тиіс;
- өзін тиісінше ұстамайтын команда ресми тұлғаларына қатысты шаралар қабылдауға және оларға ескерту беруге, сары немесе қызыл карточка көрсетуге, сондай-ақ оларды алаңнан және оның тікелей маңынан, оның ішінде техникалық аймақтан шығаруға; егер ереже бұзған тұлғаны анықтау мүмкін болмаса, санкция техникалық аймақта орналасқан аға жаттықтырушыға қолданылады; алаңнан шығаруға әкеп соғатын ереже бұзушылық жасаған команда дәрігері, егер командада басқа медициналық қызметкер болмаса, қажет болған жағдайда ойыншыларға медициналық көмек көрсету үшін қала алады;
- төрешілер көрмеген оқиғаларға қатысты шешімдерді матчтың басқа ресми тұлғаларының көмегімен қабылдауға;
- алаңда рұқсат етілмеген тұлғалардың болмауын қамтамасыз етуге;
- ойын тоқтатылғаннан кейін матчты қайта бастау туралы белгі беруге;
- «Жағажай футболы бойынша төрешілерге және матчтың басқа ресми тұлғаларына арналған практикалық ұсынымдар» бөлімінде сипатталған сигналдарды беруге;
- қажет болған жағдайда «Жағажай футболы бойынша төрешілерге және матчтың басқа ресми тұлғаларына арналған практикалық ұсынымдар» бөлімдерінің тиісті талаптарына сәйкес алаңда және оның айналасында позиция алуға;

- ойыншыларға және/немесе команда ресми тұлғаларына қолданылған барлық санкциялар, сондай-ақ матчқа дейін, матч барысында немесе матчтан кейін болған кез келген басқа оқиғалар туралы мәліметтерді қамтитын матч жөніндегі есепті тиісті органдарға ұсынуға.

Төреші:

- хронометрист пен үшінші төреші болмаған жағдайда осы екі матчтың ресми тұлғасының функцияларын атқарады;
- жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің кез келген бұзушылықтары кезінде өз қалауымен матчты уақытша тоқтатады немесе тоқтатады;
- кез келген сыртқы араласу жағдайында өз қалауымен матчты уақытша тоқтатады немесе тоқтатады.

Екінші төреші:

- жарақат алған немесе өз міндеттерін одан әрі орындауға қабілетсіз болған төрешінің орнын басады.

4. Матчтың ресми тұлғаларының жауапкершілігі

Төрешілер (немесе қолданылатын жағдайда матчтың басқа ресми тұлғалары) келесілер үшін жауапкершілік көтермейді:

- ойыншының, ресми тұлғаның немесе көрерменнің алған кез келген түрдегі жарақаттары үшін;
- кез келген мүлікке келтірілген кез келген залал үшін;
- жағажай футболы бойынша Ойын ережелеріне сәйкес қабылданған кез келген шешімнің нәтижесінде немесе матчты ұйымдастыру, өткізу және бақылау үшін қажетті әдеттегі рәсімдерге байланысты туындаған немесе туындауы мүмкін кез келген өзге залал немесе шығындар үшін, оларды кез келген тұлға, клуб, компания, қауымдастық немесе өзге орган шеккен жағдайда.

Мұндай шешімдерге мыналар жатады:

- алаңның немесе оған іргелес аумақтардың жай-күйі не ауа райы жағдайлары матчты өткізуге мүмкіндік береді немесе бермейді деген шешім;
- матчты кез келген себеп бойынша тоқтату туралы шешім;
- матч барысында пайдаланылатын аксессуарлардың, доптың және жабдықтың жарамдылығы туралы шешім;
- көрермендердің араласуына немесе көрермендер аймақтарындағы кез келген мәселелерге байланысты матчты тоқтату немесе тоқтатпау туралы шешім;
- жарақат алған ойыншыға көмек көрсету үшін оны алаңнан шығару мақсатында ойынды тоқтату немесе тоқтатпау туралы шешім;
- жарақат алған ойыншыны медициналық көмек алу үшін алаңнан шығуға міндеттеу туралы шешім (жоғарыда көрсетілген жағдайларды қоспағанда);

- ойыншыға белгілі бір киімді немесе жабдықты пайдалануға рұқсат беру немесе бермеу туралы шешім;
- өздеріне берілген өкілеттіктер шегінде алаңның тікелей маңында кез келген тұлғалардың (оның ішінде команда немесе стадионның ресми тұлғаларының, қауіпсіздік қызметкерлерінің, фотографтардың немесе бұқаралық ақпарат құралдарының өзге өкілдерінің) болуына рұқсат беру немесе бермеу туралы шешім;
- жағажай футболы бойынша Ойын ережелеріне сәйкес немесе FIFA, конфедерация, ұлттық қауымдастық не матч өткізілетін жарыс регламенттерімен белгіленген өз міндеттері шеңберінде қабылдануы мүмкін кез келген өзге шешімдер.

5. Халықаралық матчтар

Халықаралық матчтар үшін екінші төрешіні тағайындау міндетті болып табылады.

6. Төрешілердің жабдығы

Міндетті жабдық

Төрешілерде келесі жабдық болуы тиіс:

- кемінде бір ысқырық;
- қызыл және сары карточкалар;
- блокнот (немесе матч бойынша жазбалар жүргізуге арналған өзге құрал);
- кемінде бір сағат.

Басқа жабдықтар

Төрешілерге келесіні қолдануға рұқсат етілуі мүмкін:

- матчтың басқа ресми тұлғаларымен байланысқа арналған жабдықтар — гарнитуралар және т.б.;
- көрсеткіштерді мониторингтеу және қадағалау жөніндегі электрондық жүйелер (EPTS) немесе дене дайындығын бақылауға арналған өзге жабдықтар.

Төрешілерге камераларды қоса алғанда, кез келген өзге электрондық жабдықты тағуға тыйым салынады.

Төрешілерге және матчтың басқа ресми тұлғаларына да әшекей бұйымдарды тағуға тыйым салынады (бұл ретте хронометрист болмаған жағдайда төрешіге матч уақытын есептеуге арналған сағатты немесе соған ұқсас құрылғыны тағуға рұқсат етіледі).

7. Уақытты қарау жүйесі және бейнеқолдау

Уақытты қарау жүйесі

Уақытты қарау жүйесі (TRS) бейнеқолдау болмаған жағдайда ғана қолданылады. Төрешілер

TRS жүйесін келесі мақсаттарда қолданады:

1. таймның аяқталғаны туралы дыбыстық хабар берілгенге дейін доп қақпа сызығын кесіп өтті ме, соны тексеру (тайм пенальтиді немесе еркін соққыны орындау үшін ұзартылған жағдайларды қоспағанда); және/немесе
2. таймның аяқталғаны туралы дыбыстық хабар берілгенге дейін ереже бұзушылық жасалды ма, соны тексеру.

Қарауды өткізу туралы шешімді тек төрешілер ғана қабылдай алады. Қарау аяқталғаннан кейін түпкілікті шешімді тек төреші жариялайды.

Бейнеқолдау

Бейнеқолдауды (VS) пайдалану матчты/жарысты ұйымдастырушылар VS хаттамасы мен оны енгізуге қойылатын барлық талаптарды (FIFA ережелеріне сәйкес) орындап, FIFA-дан жазбаша рұқсат алған жағдайда ғана жол беріледі.

Команданың бас жаттықтырушысы (немесе ол болмаған жағдайда тағайындалған басқа команда ресми тұлғасы) төмендегі жағдайлар бойынша шешімге қарсылық білдірген кезде төрешілер бейнеқолдауды қолданады:

1. гол / голдың болмауы;
2. пенальти / пенальтидің болмауы;
3. қарсылас команданың алаң жартысында немесе алаң ортасынан еркін соққы / еркін соққының болмауы;
4. тікелей қызыл карточкалар (екінші ескертулер емес);
5. тұлғаны қате анықтау.

Сонымен қатар, жоғарыда көрсетілген санаттардың біріне жататын оқиға бойынша екі төреші арасында келіспеушілік туындаған жағдайда, VS төрешілердің қалауы бойынша қолданылуы мүмкін.

VS төрешілердің қалауы бойынша төмендегі жағдайларда да қолданылуы мүмкін:

6. хронометрдің ақауы;
7. 6 және 7-ережелердің талаптарына сәйкес хронометрист тарапынан хронометрдің дұрыс емес (қайта) іске қосылуы немесе тоқтатылуы гол соғылған-соғылмағанын
8. тексеру үшін;
9. таймның аяқталғаны туралы дыбыстық белгі берілгенге дейін доп қақпа сызығын кесіп өтті ме, соны тексеру үшін (тайм пенальтиді немесе еркін соққыны орындау үшін ұзартылған жағдайларды қоспағанда);
10. таймның аяқталғаны туралы дыбыстық белгі берілгенге дейін ереже бұзушылық жасалды ма, соны тексеру үшін.

VS қолдану тиісті оқиғаның бір немесе бірнеше бейнеқайта көрсетілімін қарауды білдіреді. Төрешілер бейнеқайта көрсетілімдерді тікелей қарайды, ал түпкілікті шешімді төреші қабылдайды. Бастапқы шешім тек бейнеқайта көрсетілім «айқын және анық қате» немесе «елеулі өткізіп алынған инцидент» болғанын растаған жағдайда ғана өзгертіледі.

Ереже 6

Матчтың
басқа ресми
тұлғалары

1. Төрешілердің көмекшілері

Үш төреші көмекшісі (үшінші төреші, төртінші төреші және хронометрист) тағайындалуы мүмкін; олар өз міндеттерін жағажай футболы бойынша Ойын ережелеріне сәйкес орындауы тиіс. Олар алаңнан тыс жерде, ойша орта сызық деңгейінде және ауысым аймағы орналасқан сол бір жақта орналасады. Хронометрист хронометрист үстелінің артында отырып қалады, ал үшінші және төртінші төрешілердің міндеттері отырған күйде де, тұрған күйде де орындалуы мүмкін.

Хронометрист, сондай-ақ үшінші және төртінші төрешілер матч өткізілетін қауымдастықтың немесе клубтың юрисдикциясы аясында берілетін тиісті хронометрмен қамтамасыз етіледі; бұған қоса, олар төрешілерге ереже бұзушылықтарды тіркеуде, егер төрешілерге қарағанда жақсырақ шолу мүмкіндігі болса, көмек көрсете алады.

Олардың өз міндеттерін тиісті түрде орындауы үшін хронометрист үстелі беріледі.

2. Өкілеттіктері мен міндеттері

Үшінші төреші:

- төрешілерге және хронометристке көмек көрсетеді;
- матчқа қатысып жатқан ойыншылардың есебін жүргізеді;
- төрешілердің нұсқауы бойынша доптарды ауыстыруды бақылайды;
- қосалқы ойыншылардың алаңға шығу алдында олардың жабдығын тексереді;
- гол соққан ойыншылардың нөмірлерін тіркейді;
- матчтың кез келген қатысушысы тарапынан жасалған, төрешілер назарға алуы немесе назардан тыс қалдыруы мүмкін кез келген ереже бұзушылық, тәртіпсіз немесе спорттық емес мінез-құлық туралы алаңдағы төрешілерді хабардар етеді;
- ескерту немесе алаңнан шығару алған ойыншылардың аты-жөндері мен нөмірлерін жазып алады;
- алаңнан шығарылған ойыншының орнына қосалқы ойыншының қашан алаңға шығуға болатынын көрсететін құжатты әрбір команданың ресми тұлғаларына табыстайды.

Қосалқы ойыншы хронометр бойынша таймның аяқталуына
_____ минут және _____ секунд қалған кезде
_____ алаңға шыға алады.

LE REMPLAÇANT POURRA ENTRER SUR LE TERRAIN QUAND
LE CHRONOMÈTRE INDIQUERA _____ MINUTE(S) ET _____ SECONDE(S)
AVANT LA FIN DE LA _____ PÉRIODE.

EL SUPLENTE PODRÁ ENTRAR EN EL TERRENO DE JUEGO CUANDO
EL CRONÓMETRO INDIQUE _____ MINUTO(S) Y _____ SEGUNDO(S)
PARA FINALIZAR EL _____ PERIODO.

يمكن للاعب البديل أن يدخل أرضية الملعب إذا تبقّت في
الكرونومتر _____ دقيقة/دقائق، و _____ ثانية/ثوانٍ
على نهاية الشوط .

- төрешілердің бақылауымен жабдықты ретке келтіру үшін алаңнан шыққан ойыншының алаңға қайта оралуын бақылайды;
- төрешілердің бақылауымен кез келген сипаттағы жарақат салдарынан алаңнан шыққан ойыншының алаңға қайта оралуын бақылайды;
- ескерту беру немесе алаңнан шығару кезінде айқын қате жіберілген жағдайда, не төрешілердің көзінен тыс жерде күш қолдану әрекеті жасалған болса, төрешілерге белгі береді. Барлық жағдайларда ойынға қатысты фактілер бойынша шешімді төрешілер қабылдайды;
- техникалық аймақта және қосалқы орындықтарда отырған тұлғалардың мінез-құлқын бақылайды және кез келген орынсыз мінез-құлық туралы төрешілерді хабардар етеді;
- сыртқы араласуға байланысты ойын тоқтауларын және олардың себептерін тіркейді;
- төрешілердің бірімен бірлесіп бастапқы соққылардың дұрыс орындалуын бақылайды;
- төрешілердің бірімен бірлесіп алаң ортасынан орындалатын еркін соққылардың дұрыс орындалуын бақылайды;
- матчқа қатысты кез келген өзге ақпаратты ұсына отырып, төрешілерге көмек көрсетеді;

- қажет болған жағдайда «Жағажай футболы бойынша төрешілерге және матчтың басқа ресми тұлғаларына арналған практикалық ұсынымдар» бөлімдерінің тиісті талаптарына сәйкес алаңда позиция алады;
- егер төреші немесе екінші төреші жарақат алса немесе өз міндеттерін жалғастыра алмайтын жағдайда болса, екінші төрешінің орнын басады.

Хронометрист:

7-ереже талаптарына сәйкес матчтың ұзақтығының сақталуын қамтамасыз етеді, ол үшін:

- әрбір таймда бастапқы соққы дұрыс орындалғаннан кейін хронометрді іске қосады;
- гол соғылғаннан кейін, пенальти немесе еркін соққы тағайындалған кезде, сондай-ақ төрешілер кез келген басқа себеппен ойынды тоқтатқан жағдайда хронометрді тоқтатады;
- бастапқы соққыдан, еркін соққыдан, пенальтиден немесе даулы доптан кейін ойын дұрыс қайта басталған соң, сондай-ақ төрешілер ойынды өзге себеппен тоқтатқан жағдайда кез келген басқа қайта бастауынан кейін хронометрдің жұмысын қайта жалғастырады;
- егер бар болса, қоғамдық таблода голдар мен ойын таймдарын белгілейді;
- команданың екі минуттық сандық қысқаруын есептеп отырады.
- бірінші және екінші таймдардың аяқталғаны, матчтың аяқталғаны, сондай-ақ егер өткізілсе, қосымша уақыттың аяқталғаны туралы төрешілер пайдаланатын сигналдан өзгеше ысқырық немесе дыбыстық белгі арқылы хабар береді;
- «Жағажай футболы бойынша төрешілерге және матчтың басқа ресми тұлғаларына арналған практикалық ұсынымдар» бөлімдерінің тиісті талаптарына сәйкес алаң маңында позиция алады;
- төртінші төреші тағайындалмаған жағдайда, үшінші төреші болмаған кезде оның арнайы міндеттерін орындайды;
- матчқа қатысты кез келген өзге ақпаратты ұсынады.

3. Халықаралық матчтар

Халықаралық матчтарда үшінші төреші мен хронометристтің болуы міндетті.

Халықаралық матчтарда пайдаланылатын хронометр барлық қажетті функцияларды (уақытты дәл есептеу және бір немесе бірнеше екі минуттық сандық қысқаруды бір мезгілде есептеуге арналған құрылғы) қамтуы тиіс.

4. Төртінші төреші

Төртінші төреші жарыс ережелеріне сәйкес тағайындалуы мүмкін. Оның рөлі мен міндеттері жағажай футболы бойынша Ойын ережелерінің талаптарына сәйкес болуы тиіс.

Төртінші төреші:

- егер төрешілердің бірі немесе үшінші төреші матчты бастай алмаса немесе оны әрі қарай жүргізе алмаса, үшінші төрешінің орнын басады, сондай-ақ қажет болған жағдайда хронометристті алмастыра алады;
- төрешілердің нұсқауы бойынша матчқа дейін, матч барысында және матчтан кейін әкімшілік міндеттерді орындауды қоса алғанда, төрешілерге және үшінші төрешіге тұрақты түрде көмек көрсетеді;
- төрешілердің көзінен тыс жерде болған кез келген тәртіпсіз мінез-құлық немесе өзге де оқиғалар туралы матчтан кейін тиісті органдарға есеп береді, сондай-ақ мұндай есептің жасалғаны жөнінде төрешілерді хабардар етеді;
- матчқа дейін, матч барысында және матчтан кейін болған барлық оқиғаларды тіркейді;
- қандай да бір оқиға салдарынан қажет болған жағдайда қолдану үшін қосалқы қол хронометрін өзімен бірге алып жүреді;
- төрешілерге және үшінші төрешіге матчқа қатысты кез келген ақпаратты ұсыну арқылы көмек көрсету үшін хронометристтің жанында позиция алады.

Ереже 7

Матчтың
ұзақтығы

1. Ойын таймдары

Матч 12 минуттық ойын уақытына тең үш таймнан тұрады; оларды тек жарыс ережелерінде рұқсат етілген жағдайда ғана қысқартуға болады.

2. Ойын таймдарының аяқталуы

Қосымша уақыт өткізілген жағдайда оны қоса алғанда, әрбір тайм белгіленген ойын уақыты аяқталған кезде аяқталады. Хронометрист әрбір таймның, сондай-ақ қосымша уақыттың аяқталғаны туралы төрешілер пайдаланатын ысқырықтан өзгеше дыбыстық сигнал береді.

- Тайм төрешілер ысқырық бермесе де, дыбыстық сигнал берілген сәтте аяқталады, хронометрист болмаған немесе жабдықтың ақауына байланысты оның дыбыстық сигналы берілмеген жағдайларды қоспағанда. Егер хронометристтің дыбыстық сигналы берілмесе, таймның аяқталғаны туралы төрешілер өз ысқырығымен белгі береді.
- Егер тайм аяқталуға жақын кезде еркін соққы немесе пенальти тағайындалса, тайм соққы орындалғаннан кейін аяқталды деп есептеледі. Бұл соққылардың кез келгені доп ойынға енгізілгеннен кейін төмендегі жағдайлардың бірі орын алғанда орындалды деп есептеледі:
 - доп тоқтаған немесе ойыннан шыққан кезде;
 - допқа қорғаныс жасайтын команданың қақпашысын қоспағанда, кез келген ойыншы (оның ішінде соққыны орындаған ойыншының өзі) ойнаған кезде;
 - соққыны орындаған ойыншы немесе оның командасындағы әріптесі ереже бұзушылық жасағаны үшін төрешілер ойынды тоқтатқан кезде.

Егер қорғаныс жасайтын команданың ойыншысы соққы толық орындалғанға дейін ереже бұзса, төрешілер жағдайға қарай соққыны қайта орындауды немесе қосымша еркін соққы не пенальти тағайындауды жалғастырады және бұл жағажай футболы бойынша Ойын ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

- Хронометристтің дыбыстық сигналы арқылы белгіленген тайм аяқталғаннан кейін, 1 және 10-ережелерге сәйкес соғылған гол тек жоғарыда көрсетілген жағдайларда ғана есепке алынады.

Ойын таймдары басқа ешбір жағдайда ұзартылмайды.

3. ХРОНОМЕТР

Егер хронометр дұрыс жұмыс істемесе, хронометрист бұл туралы дереу төрешілерді хабардар етеді. Осыдан кейін хронометрист матч уақытын қол хронометрі арқылы есептеуге міндетті. Мұндай жағдайда төрешілердің көмекшілері әр команданың ресми тұлғасын шақырып, ойынның аяқталуына қанша уақыт қалғанын хабарлайды.

Егер ойынды тоқтатқаннан кейін хронометрист хронометрді іске қосуды ұмытып кетсе, төрешілер хронометристка өтіп кеткен уақытты хронометрге қосуды тапсырады.

4. Ойын таймдары арасындағы үзіліс

Ойыншылардың ойын таймдарының арасында ұзақтығы үш минуттан аспайтын үзіліс алуға құқығы бар.

Егер қосымша уақыт өткізілсе, үшінші таймның аяқталуы мен қосымша уақыттың басталуы арасында үзіліс қарастырылмайды. Алайда бұл жағдайда ұзақтығы бір минуттан аспайтын қысқа су ішу үзілісіне рұқсат етіледі.

Жарыс ережелері таймдар арасындағы үзілістің ұзақтығын белгілеуі тиіс, және ол тек төрешілердің рұқсатымен ғана өзгертілуі мүмкін.

5. Медициналық тоқтату

Медициналық тоқтатулар жарыс ережелерімен рұқсат етілуі мүмкін, мысалы су ішуге арналған үзілістер мен салқындату үзілістері; олардың ұзақтығы бір минуттан аспауы тиіс.

6. Үзілген матч

Егер жарыс ережелерінде немесе жарыс ұйымдастырушылары тарапынан өзгеше белгіленбесе, үзілген матч қайта ойналады.

Ереже 8

Ойынның
басталуы және
қайта басталуы

Бастапқы соққы матчтың әрбір ойын таймын, қосымша уақытты қоса алғанда, бастайды және қақпаға гол соғылғаннан кейін ойынды қайта бастайды. Еркін соққылар, пенальти, допты ойынға соққымен/лақтырумен енгізу, қақпадан соққы және бұрыштан соққы — ойынды қайта бастаудың өзге тәсілдері болып табылады.

Даулы доп — төрешілер ойынды тоқтатқан және Ойын ережелері жоғарыда аталған қайта бастау тәсілдерінің бірін қолдануды көздемеген жағдайларда ойынды қайта бастау тәсілі болып табылады.

Егер ереже бұзушылық доп ойыннан тыс кезде орын алса, бұл ойынды қайта бастау тәсілін өзгертпейді.

1. Бастапқы соққы

Рәсім

- Төреші тиын лақтырады, ал жеребені ұтқан команда бірінші кезеңде қай қақпаны шабуылдайтынын немесе бастапқы соққыны орындайтынын таңдайды.
- Жоғарыда айтылғанға байланысты екінші команда бастапқы соққыны орындайды немесе бірінші кезеңде қай қақпаны шабуылдайтынын таңдайды.
- Бірінші кезеңде қай қақпаны шабуылдауды таңдаған команда екінші кезеңнің басында бастапқы соққыны орындайды.
- Екінші кезеңде командалар алаң жақтарын ауыстырып, қарсы қақпаларды шабуылдайды.
- Үшінші кезеңде жеребені ұтқан команда қай қақпаны шабуылдайтынын немесе бастапқы соққыны орындайтынын таңдайды.
- Жоғарыда айтылғанға байланысты екінші команда үшінші кезеңде бастапқы соққыны орындайды немесе қай қақпаны шабуылдайтынын таңдайды.
- Егер қосымша уақыт тағайындалса, командалар алаң жақтарын ауыстырып, қарсы қақпаларды шабуылдайды; үшінші кезеңде қай қақпаны шабуылдауды таңдаған команда бастапқы соққыны орындайды.
- Команда гол соққаннан кейін бастапқы соққыны қарсы команда орындайды.

Әрбір бастапқы соққы кезінде:

- бастапқы соққыны орындайтын ойыншыдан басқа барлық ойыншылар өз алаң жартысында болуы тиіс;
- бастапқы соққыны орындайтын команданың қарсыластары доп ойынға енгенге дейін одан кемінде 5 м қашықтықта тұруы тиіс;
- доп алаң ортасында қозғалмай тұруы тиіс;
- қосалқы орындықтар жағында орналаспаған алаңдағы төреші ысқырықпен бастапқы соққыны орындауға белгі береді;
- доп соғылып, анық қозғалысқа келген кезде ол ойында деп есептеледі.

- Бастапқы соққидан тікелей гол соғуға болмайды: егер доп тікелей қарсыластардың қақпасына кірсе, қарсыластардың пайдасына қақпадан соққы тағайындалады; егер доп тікелей бастапқы соққыны орындаған команданың қақпасына кірсе, қарсыластардың пайдасына бұрыштан соққы тағайындалады.

Ереже бұзушылықтар және санкциялар

- Егер бастапқы соққыны орындайтын ойыншы допқа басқа ойыншы тимей тұрып қайтадан қол тигізсе, еркін соққы тағайындалады, ол:
 - егер доп ойын тоқтатылған сәтте ереже бұзушылық жасалған командаға қарсы команданың алаң жартысында болса — доп тұрған жерден;
 - егер доп ереже бұзушылық жасаған команданың алаң жартысында болса, алаң ортасынан орындалады.

Қолмен ойнау ережесін бұзғаны үшін ереже бұзушылық жасалған орыннан еркін соққы тағайындалады.

Егер қорғаныс жасайтын команданың ойыншысы доптан талап етілетін қашықтықты сақтамай, соның салдарынан гол есепке алынбаса, ереже бұзған ойыншы ескерту алады, ал бастапқы соққы қайта орындалады.

- Егер шабуылдаушы команданың ойыншысы (бастапқы соққыны орындайтын ойыншыны қоспағанда) доп ойында болмай тұрып қарсыластардың алаң жартысына кіріп, соққының орындалуына айқын әсер етсе немесе соққы орындалғаннан кейін доппен ойнаса не қарсыласпен доп үшін күреске түссе,
 - қорғаныс жасайтын команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады, ол ереже бұзған ойыншы қарсыластардың алаң жартысына кірген орыннан орындалады.
 - Егер қорғаныс жасайтын команданың ойыншысы мен шабуылдаушы команданың ойыншысы бір мезгілде ереже бұзса, бастапқы соққы қайта орындалады.

Тәртіптік санкциялар қолданылмайды.

- Егер шабуылдаушы команданың ойыншысы (бастапқы соққыны орындайтын ойыншыны қоспағанда) доп ойынға енбей тұрып қарсыластардың алаң жартысына кірсе, бірақ соққының орындалуына немесе соққидан кейінгі ойынға тікелей әсер етпесе:
 - егер доп қақпаға түссе, гол есептеледі;
 - егер доп қақпаға түспесе, ойын жалғасады.

Бастапқы соққыны орындау рәсімінің кез келген өзге бұзушылығы болған жағдайда бастапқы соққы қайта орындалады.

Жиыштық кесте

Ереже бұзушылық	Бастапқы соққының нәтижесі		
	Доптың қақапаға түсуі	Доптың қақапаға түспеуі	Ойынды қайта бастау орны
Соққыны орындайтын ойыншы тарапынан ереже бұзушылық (қос рет жанасу)	Қорғаныс жасайтын команданың пайдасына еркін соққы	Қорғаныс жасайтын команданың пайдасына еркін соққы	Алаңның ортасынан немесе ереже бұзушылық жасалған жерден
Шабуылдаушы команданың ойыншысы тарапынан ереже бұзушылық (соққыны орындайтын ойыншыдан басқа, қарсыластардың алаң жартысына кіру)	Әсер еткен жағдайда: қорғаныс жасайтын команданың пайдасына еркін соққы Әсер етпеген жағдайда: гол	Әсер еткен жағдайда: қорғаныс жасайтын команданың пайдасына еркін соққы Әсер етпеген жағдайда: ойын жалғасады	Ереже бұзушылық жасалған жер
Қорғаныс жасайтын команданың ойыншысы тарапынан ереже бұзушылық (доптан талап етілетін қашықтықты сақтамау)	Гол	бастапқы соққы қайта орындалады, ереже бұзған ойыншы ескерту алады	-
Қорғаныс жасайтын команданың ойыншысы мен шабуылдаушы команданың ойыншысы тарапынан бір мезгілде ереже бұзушылық	Шабуылдаушы команданың ойыншысы әсер еткен жағдайда: бастапқы соққы қайта орындалады Шабуылдаушы команданың ойыншысы әсер етпеген жағдайда: гол	Шабуылдаушы команданың ойыншысы әсер еткен жағдайда: бастапқы соққы қайта орындалады Шабуылдаушы команданың ойыншысы әсер етпеген жағдайда: бастапқы соққы қайта орындалады, ереже бұзған ойыншы ескерту алады	-

2. ДАУЛЫ ДОП

Рәсім

- Егер ойын токтатылған сәтте:
 - доп айып алаңының ішінде болса, төрешілердің бірі допты қорғаныс жасайтын команданың қақпашысына айып алаңының ортасына тастайды;
 - доп айып алаңынан тыс жерде болса, төрешілердің бірі допты допка иелік еткен немесе төрешілер анықтай алса, иелік етуі тиіс болған команданың бір ойыншысына тастайды. Егер мұны анықтау мүмкін болмаса, доп соңғы болып допка жанасқан команданың бір ойыншысына тасталады. Доп ойын токтатылған сәтте тұрған орынға тасталады.
- Барлық басқа ойыншылар (екі команданың да) доп ойында болғанға дейін одан кемінде 2 м қашықтықта тұруы тиіс.
- Доп алаң бетіне тиген сәттен бастап ойында деп есептеледі.

Ереже бұзушылықтар және санкциялар

- Даулы доп қайта орындалады, егер доп:
 - алаң бетіне тимей тұрып ойыншыға тисе;
 - алаң бетіне тигеннен кейін бірде-бір ойыншыға тимей ойыннан шыкса.
- Егер даулы доп кезінде доп кемінде екі ойыншыға тимей қақпаға кірсе, ойын келесі тәртіппен қайта басталады:
 - егер доп қарсыластардың қақпасына кірсе, қақпадан соққы тағайындалады;
 - егер доп доп тасталған ойыншының командасының қақпасына кірсе, бұрыштан соққы тағайындалады.

Алайда, егер даулы доп кезінде доп кез келген қақпаға кемінде екі ойыншыға тимей, доп тасталған ойыншыға байланысты емес себептермен (мысалы, ауа райы жағдайларының әсерінен немесе доптың дұрыс тасталмауынан) кірсе, даулы доп қайта орындалуы тиіс.

Ереже 9

Ойындағы және
ойыннан тыстағы

ДОП

1. Ойыннан тыстағы доп

Доп ойыннан тыс деп есептеледі, егер:

- ол жермен немесе әуеде қақпа сызығын немесе бүйір сызықты толық кесіп өтсе;
- ойынды төрешілер тоқтатса;
- егер бар болса, төбеге тиіп кетсе.

Сондай-ақ доп матчтың ресми тұлғасына тиіп, алаңда қалып, осының салдарынан:

- команда перспективалы шабуылды бастаса; немесе
- доп тікелей қақпаға кірсе; немесе
- допқа иелік еткен команда допқа иелігін жоғалтса, доп ойыннан тыс деп есептеледі.

Осы үш жағдайда да, доп матчтың ресми тұлғасына тиген кезде, ойын даулы доппен қайта басталады.

2. Ойындағы доп

Доп барлық басқа жағдайларда ойында деп есептеледі, соның ішінде ол матчтың ресми тұлғасына тигенде, сондай-ақ қақпа тірегінен, көлденең тіректен немесе бұрыштық ту бағанынан кері серпіліп, алаңда қалған кезде.

Егер әділетсіз түрде ойынға араласу ниеті болмаса, команда ресми тұлғасы, қосалқы ойыншы, алаңнан шығарылған ойыншы немесе уақытша алаңнан тыс жүрген ойыншы (жарақат, жабдықты ретке келтіру және т.б.) доп әлі ойында тұрған кезде оған тиіп, бірақ айқын түрде алаң шегінен тыс қалса, еркін соққы тағайындалады: егер доп ереже бұзған команданың алаң жартысында тиілген болса — алаң ортасынан; егер доп қарсыластардың алаң жартысында тиілген болса — ереже бұзушылық жасалған орыннан. Бұл жағдайда тәртіптік санкциялар қолданылмайды.

3. Жабық алаң

Төбенің ең төменгі биіктігі жарыс ережелерімен белгіленуі тиіс.

Егер доп ойында бола тұра төбеге тисе, ойын допты ойынға соққымен/лақтырумен енгізу арқылы қайта басталады; бұл әрекетті допқа соңғы болып тиген команданың қарсыластары орындайды. Допты ойынға соққымен/лақтырумен енгізу алаң бетінде доп төбеге тиген орынға ең жақын бүйір сызықтағы нүктеден орындалады.

Ереже 10

Матч
нәтижесін
анықтау

1. Есепке алынған гол

Гол доп қақпа тіректерінің арасындағы және көлденең тіректің астындағы ойша қақпа сызығын толық кесіп өткен кезде, әрі гол соққан команда ереже бұзушылық жасамаған жағдайда есепке алынады.

Егер қақпашы допты тікелей қарсыластардың қақпасына лақтырса, қақпадан соққы тағайындалады.

Гол есепке алынбайды

Егер төрешілердің бірі доп ойша қақпа сызығын (1-ереже көрсеткендей, қақпа тіректерінің арасында) толық кесіп өтпей тұрып гол соғылды деп белгі беріп, бұл қателік екенін бірден түсінсе, ойын даулы доппен қайта басталады.

2. Жеңімпаз команда

Матчта көп гол соққан команда жеңімпаз деп танылады. Егер соғылған голдар саны тең болса немесе гол соғылмаса, матч тең аяқталды деп есептеледі.

Егер жарыс ережелері тең аяқталған матчтан немесе үйде және қонақта өткізілген екі матчтың қорытындысы бойынша жеңімпазды анықтауды талап етсе, жеңімпазды анықтаудың рұқсат етілген жалғыз рәсімдері мыналар болып табылады:

- сырт алаңда соғылған гол ережесі;
- ұзақтығы үш минуттан аспайтын бір қосымша уақыт кезеңі. Қосымша уақыттың ұзақтығы жарыс ережелерімен белгіленуі тиіс;
- пенальти соққылары сериясы.

Жоғарыда көрсетілген рәсімдердің үйлесімі қолданылуы мүмкін.

Осы жағдайларда, сондай-ақ матч лига ойыны болған кезде, ұпайлар келесідей беріледі:

- үшінші кезеңнің қорытындысы бойынша жеңіс – жеңген командаға үш ұпай;
- қосымша уақыттың қорытындысы бойынша жеңіс – жеңген командаға екі ұпай;
- пенальти сериясының қорытындысы бойынша жеңіс – жеңген командаға бір ұпай.

3. Пенальти соққылары (пенальти сериясы)

Пенальти соққылары (пенальти сериясы) матч аяқталғаннан кейін орындалады және егер өзгеше көрсетілмесе, жағажай футболы ережелерінің тиісті қағидалары қолданылады. Матч барысында алаңнан қуылған ойыншы пенальти сериясына қатысуға жіберілмейді. Матч кезінде және бірінші соққыны орындайтын команданы анықтайтын жеребе өткізілгенге дейін көрсетілген ескертулер мен сары карточкалар пенальти сериясына ауыстырылмайды.

Пенальти соққылары (пенальти сериясы) матчтың бір бөлігі болып саналмайды.

Рәсім

Пенальти соққылары (пенальти сериясы)

- Егер өзге факторлар (мысалы, алаңның жағдайы, қауіпсіздік, камералардың орналасуы және т.б.) болмаса немесе жарыс ережелерінде өзгеше көзделмесе, судья пенальти соққылары орындалатын қақпаны анықтау үшін тиын лақтырады.
- Судья тиын лақтырады, ал жеребені ұтқан команда бірінші немесе екінші болып соққы орындайтынын таңдайды.
- Матчтың немесе, егер тағайындалса, қосымша уақыттың соңына дейін жарақат салдарынан ойынды тоқтатқан немесе алаңнан қуылған ойыншылардан басқа барлық ойыншылар мен қосалқы ойыншылар пенальти соққыларын орындауға құқылы.
- Әр команда қатысуға рұқсат етілген ойыншылар мен қосалқы ойыншылардың ішінен соққы орындайтындарды және соққылардың орындалу ретін өз бетінше анықтайды. Соққылардың орындалу тәртібі туралы судьяларды хабардар ету талап етілмейді.
- Егер матчтың немесе, тағайындалған жағдайда, қосымша уақыттың соңында және пенальти соққылары басталғанға дейін бір командада (қосалқы ойыншыларды қоса алғанда) қарсыласына қарағанда ойыншылар саны көп болса, ол команда матч аяқталған сәттегі ойыншылар санын сақтауға немесе оны қарсылас командадағы ойыншылар санына дейін қысқартуға құқылы; бұл ретте әрбір шығарылған ойыншының тегі мен нөмірі туралы судьялар хабардар етілуі тиіс. Шығарылған кез келген ойыншы пенальти соққыларына орындаушы ретінде де, қақпашы ретінде де қатысуға құқылы емес (төменде көрсетілген жағдайларды қоспағанда).
- Пенальти соққылары басталғанға дейін немесе олардың барысында қақпашы ойыншы жалғастыра алмаса, ол ойыншылар санын теңестіру үшін шығарылған ойыншының немесе қосалқы ойыншының бірімен ауыстырылуы мүмкін; бұл жағдайда ауыстырылған қақпашы әрі қарай қатыспайды және соққы орындауға құқылы болмайды.
- Егер қақпашы пенальти соққысын орындап қойған болса, оны алмастырған ойыншы келесі соққылар раундына дейін соққы орындай алмайды.

Пенальти соққылары (серия пенальти) кезінде

- Тек қатысуға рұқсат етілген ойыншылар мен қосалқы ойыншылар, судьялар және матчтың басқа ресми тұлғалары ғана алаңда қалуға құқылы.
- Соққы орындайтын ойыншы мен екі қақпашыны қоспағанда, қатысуға рұқсат етілген барлық ойыншылар мен қосалқы ойыншылар алаңның қарсы жартысында болуы тиіс.
- Соққы орындайтын ойыншының командасының қақпашысы екінші судьяға қарама-қарсы жақта, бүйір сызық бойында, қиялдағы пенальти нүктесінің деңгейінде орналасуы керек.
- Қатысуға рұқсат етілген кез келген ойыншы немесе қосалқы ойыншы қақпашымен орын алмастыра алады.
- Соққы мынандай жағдайлардың бірі орын алғанда аяқталған болып есептеледі: доп тоқтағанда немесе ойыннан шыққанда; судьялар кез келген ереже бұзушылық үшін ойынды тоқтатқанда. Соққыны орындаған ойыншы допка қайта ойнауға құқылы емес.
- Судьялар орындалған соққылардың есебін жүргізеді.
- Егер қақпашы ереже бұзса және соның салдарынан соққы қайта орындалса, қақпашыға алғашқы бұзушылық үшін ескерту жасалады; егер сол қақпашы кейінгі бұзушылықтарды қайталаса, оған сары карточка көрсетіледі.
- Егер соққы орындайтын ойыншы судьялар соққы орындауға белгі бергеннен кейін жасалған ереже бұзушылығы үшін жазаланса, бұл соққы іске аспаған деп есептеледі, ал ойыншыға сары карточка көрсетіледі.
- Егер қақпашы мен соққы орындайтын ойыншы бір мезгілде ереже бұзса, соққы іске аспаған деп есептеледі, ал соққыны орындаған ойыншыға сары карточка көрсетіледі.
- Егер пенальти соққылары (серия пенальти) кезінде командалардың бірінің ойыншылар саны азайса, ойыншылар саны көп команда қолданыстағы ойыншылар санын сақтай алады немесе оны қарсыласының ойыншылар санына дейін қысқарта алады; бұл жағдайда судьяларға шығарылған әрбір ойыншының тегі мен нөмірі хабарлануы тиіс, егер ондай ойыншылар болса. Шығарылған кез келген ойыншы пенальти соққыларын орындауға әрі қарай қатыса алмайды - ни соққы орындаушы ретінде, ни қақпашы ретінде (жоғарыда көрсетілген жағдайларды қоспағанда).

Төменде көрсетілген шарттар сақталған жағдайда, екі команда да бес-бестен соққы орындайды:

- Соққылар командалар тарапынан кезектесіп орындалады.
- Әрбір соққыны әртүрлі ойыншы орындайды, және қатысуға рұқсат етілген барлық ойыншылар мен қосалқы ойыншылар кез келген ойыншы немесе қосалқы ойыншы екінші рет соққы орындамас бұрын бір-бір соққыдан орындауы тиіс.
- Жоғарыда көрсетілген қағида кейінгі кез келген соққылар сериясында да сақталады, бұл ретте команда соққы орындайтын ойыншылардың ретін өзгерте алады.
- Егер екі команда да бес соққы орындап үлгермей тұрып, олардың біреуі қарсыласы бес соққының барлығын орындаған күннің өзінде қуып жете алмайтын басымдыққа қол жеткізсе, соққыларды орындау тоқтатылады.
- Егер екі команда да бес соққыдан орындағаннан кейін есеп тең болып қалса, соққылар әр команда бірдей соққы санын орындаған жағдайда олардың біреуі бір гол артық соққанға дейін жалғастырылады.

- Пенальти соққылары (серия пенальти) алаңнан кеткен ойыншыны күтуге байланысты кідірілмеуі тиіс. Егер ойыншы соққы орындау үшін уақытында оралмаса, оның соққысы орындалмаған болып есептеледі (есепке алынбайды).

Пенальти соққылары (серия пенальти) кезіндегі ауыстырулар мен алаңнан шығарулар

- Ойыншы, қосалқы ойыншы немесе команда өкіліне ескерту жасалуы немесе алаңнан шығарылуы мүмкін.
- Алаңнан шығарылған қақпашы қатысуға рұқсат етілген ойыншымен немесе қосалқы ойыншымен ауыстырылуы тиіс.
- Қақпашыны қоспағанда, ойынды жалғастыра алмайтын ойыншы немесе қосалқы ойыншы ауыстырылмайды.
- Егер командалардың бірінің ойыншылар саны үштен азайып кетсе, төрешілер матчты тоқтатпауы тиіс.

4. Қонақ алаңдағы голдар

Жарыс ережелері командалар өз алаңында және қонақта ойнайтын матчтар өткізілген жағдайда, екі матчтың жалпы есебі тең болған кезде қарсыластың алаңында соғылған кез келген гол екі гол ретінде есептелетінін көздеуі мүмкін.

Ереже 11

Ойыннан
ТЫС
жағдай

Жағажай футболында «ойыннан тыс жағдай» деген ұғым жоқ.

Ереже 12

Ойын ережелерін
бұзу және тәртіпсіздік
мінез-құлық

Еркін соққылар мен пенальтилер тек доп ойын үстінде болған кезде жасалған бұзушылықтар үшін ғана тағайындалады.

1. Еркін соққы

Еркін соққы ойыншы қарсыласына қатысты төмендегі әрекеттердің кез келгенін абайсыз, ойланбай немесе шамадан тыс күш қолдану арқылы жасады деп төрешілер бағалаған жағдайда тағайындалады:

- денесімен итеру;
- қарсыласына секіру;
- соғу немесе соғуға әрекет жасау;
- итеру;
- соққы беру немесе соққы беруге әрекет жасау (оның ішінде баспен соғу);
- доптың келуі немесе тартысқа кіру;
- аяқтан қағу немесе аяқтан қағуға әрекет жасау.

Егер бұзушылық денелік байланыспен байланысты болса, ол еркін соққы немесе пенальти тағайындаумен жазаланады.

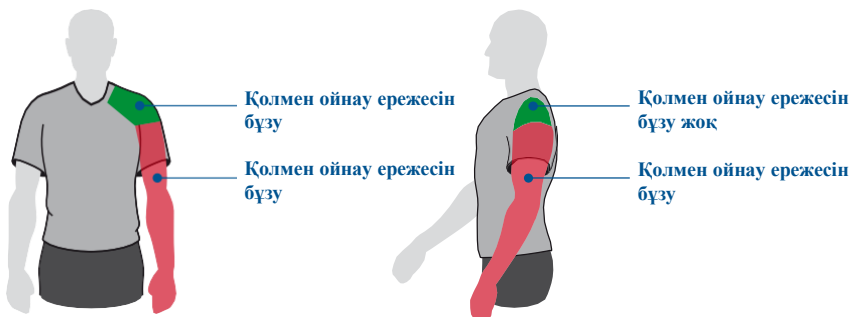
- «Абайсыз» — ойыншы тартысқа кіріскен кезде жеткілікті зейін немесе сақтық танытпайды не тиісінше сақтықсыз әрекет етеді. Тәртіптік санкциялар қолданылмайды.
- «Ойланбай» — ойыншы қарсыласы үшін қауіпті немесе өз әрекеттерінің салдарын ескермей әрекет етеді, сондықтан оған ескерту (сары қағаз) берілуі тиіс.
- «Шамадан тыс күш қолдану арқылы» — ойыншы күш қолданудың қажетті шегінен асып кетеді және/немесе қарсыластың қауіпсіздігіне қатер төндіреді; мұндай жағдайда ойыншы алаңнан шығарылады (қызыл қағаз).

Еркін соққы сондай-ақ ойыншы төмендегі бұзушылықтардың кез келгенін жасаған жағдайда тағайындалады:

- қолмен ойнау ережесін бұзу;
- қарсыласты ұстап тұру;
- «қайшы» соққысын немесе артқа аунап соғу (удар через себя) кезінде қарсыласқа заңсыз кедергі жасау;
- қарсыласты байланыспен бөгеп қалу;
- команда тізімінде көрсетілген тұлғаға немесе матчтың ресми тұлғасына тістеу, түкіру немесе әдейі құмды бетіне лақтыру;
- кез келген затты пайдаланып допқа, қарсыласқа немесе матчтың ресми тұлғасына лақтыру немесе соғу, сондай-ақ ұстап тұрған затпен допқа тию.

Қолмен ойнау

Қолмен ойнау ережелерін бұзуды анықтау мақсатында қолдың жоғарғы шегі қолтықтың төменгі бөлігі деңгейінде орналасады.

Ойыншының қолымен/қолдарымен допқа әрбір тиюі ереже бұзушылық болып саналмайды. Ереже бұзушылық келесі жағдайларда орын алады, егер ойыншы:

- ойыншы қолымен/қолдарымен допқа әдейі тиеді, мысалы, қолын/қолдарын доп бағытына қарай қозғау арқылы;
- ойыншы қолымен/қолдарымен допқа тиіп, сол арқылы дене аумағын табиғи емес түрде үлкейтеді. Ойыншының қолының/қолдарының орналасуы осы ойын жағдайындағы дене қимылының салдары немесе ақталған нәтижесі болып табылмаса, ол дене аумағын табиғи емес түрде үлкейткен болып есептеледі. Қолын/қолдарын осындай қалыпта ұстау арқылы ойыншы доптың қолына/қолдарына тиюі және ереже бұзушылық тіркелуі мүмкін екенін өзі мойнына алады.

Гол есептелмейді, егер ойыншы допты қарсыластың қақпасына:

- қолымен/қолдарымен тікелей соқса, бұл кездейсоқ болған жағдайда да, оның ішінде қақпашы қатысқан сәттерде;
- доп қолына/қолдарына тигеннен кейін бірден соқса, бұл да кездейсоқ болған жағдайда.

Егер шабуылдаушы команда ойыншысының кездейсоқ қолмен ойнауы тікелей немесе бірден гол соғуға әкелсе, ойын қарсылас команда пайдасына қақпадан соққымен қайта басталады.

Қақпашы айып алаңнан тыс жерде қолмен ойнау бойынша кез келген басқа ойыншымен бірдей шектеулерге бағынады. Егер қақпашы өз айып алаңында қолмен ойнауға рұқсат етілмеген жағдайда қолмен ойнаса, ойын орталықтан еркін соққымен қайта басталады, ал тәртіптік жаза қолданылмайды. Алайда егер ереже бұзушылық ойын қайта басталғаннан кейін, доп басқа ойыншыға тимей тұрып, қақпашының допты қайта ойнауынан (колымен/қолдарымен немесе дененің кез келген бөлігімен) тұрса және бұл бұзу шабуылды тоқтатса немесе қарсыласты не қарсылас команданы гол соғу мүмкіндігінен немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айырса, қақпашы жазаланады.

Қайшы соққылары / өз-өзі арқылы соққылар

Қайшы соққылары мен өз-өзі арқылы соққылар жағажай футболының ажырамас бөлігі болып табылады, және оларды орындау да, сондай соққыларды орындайтын ойыншылар да қорғалуға тиіс.

Судьялар мұндай соққыларды орындауға мүмкіндік берілуін қамтамасыз етуі және оларды орындауға заңсыз түрде кедергі келтіретін кез келген ойыншыларды жазалауы тиіс.

Қайшы соққысын немесе өз-өзі арқылы соққыны орындауға кедергі келтірген қарсылас ойыншыны жазалау кезінде судьялар келесі өлшемшарттарды ескеруі тиіс:

- егер доп қайшы соққысын немесе өз-өзі арқылы соққыны орындап жатқан не орындауға ниеттенген ойыншының бақылауында болса және қарсылас сол ойыншыға немесе допка тиіп кетсе, қарсылас команда пайдасына еркін соққы немесе пенальти тағайындалады.
- Жоғарыда көрсетілген екі жағдайда, егер қарсыластың араласуы нәтижесінде қайшы соққысын немесе өз-өзі арқылы соққыны орындап жатқан не орындауға ниеттенген ойыншы қарсыласты тепсе, судьялар соққыны орындауға кедергі келтіргені немесе кедергі келтіруге әрекет жасағаны үшін қарсыласты жазалайды.
- Егер доп қайшы соққысын немесе өз-өзі арқылы соққыны орындап жатқан не орындауға ниеттенген ойыншының бақылауында болмаса және қарсылас допка тиіп кетсе, қарсылас тарапынан ереже бұзушылық болмайды.
- Егер доп қайшы соққысын немесе өз-өзі арқылы соққыны орындап жатқан не орындауға ниеттенген ойыншының бақылауында болмаса және соққыны орындау барысында ол қарсыласты тепсе, соққыны орындап жатқан немесе орындауға ниеттенген ойыншы бұзушылықтың сипатына сәйкес жазаланады.
- Қайшы соққысын немесе өз-өзі арқылы соққыны орындау мақсатында ойыншы допты қолынан басқа дене бөлігінің кез келгенімен бақылағаннан кейін доп ауада қалып, ойыншыға тікелей жақын жерде — оның алдында немесе кез келген қапталында болса, ойыншы допты бақылауда ұстап тұр деп есептеледі.

Қайшы соққысына немесе өз-өзі арқылы соққыға қарсы қорғанған ойыншы корпусын бұрмай секірсе немесе қарсыласына қарай қозғалыс жасамаса, тіпті кездейсоқ жанасу орын алса да, ол ереже бұзушылық жасады деп есептелмейді.

2. Орталықтан немесе ереже бұзылған жерден орындалатын еркін соққымен жазаланатын бұзушылықтар

а) Орталықтан орындалатын еркін соққы

Орталықтан орындалатын еркін соққы ойыншы өз алаңының жартысында келесі бұзушылықтардың кез келгенін жасаған жағдайда тағайындалады:

- қауіпті түрде ойнайды (төменде анықталғандай);
- қарсыластың алға жылжуына байланыссыз кедергі жасайды;
- судьяларды адастыруға тырысады, мысалы, жарақатты симуляциялау немесе қарсылас тарапынан ереже бұзушылық болғандай көрсету (симуляция);
- қорлайтын, кемсітетін немесе дөрекі сөздер және/немесе әрекеттер арқылы қарсылық білдіреді, не өзге де ауызша бұзушылықтар жасайды;
- жағажай футболы ережелерінде тікелей көрсетілмеген, бірақ ойыншыға ескерту немесе алаңнан қуу қолдану үшін ойынды тоқтатуды талап ететін кез келген өзге бұзушылықты жасайды.

Сондай-ақ орталықтан орындалатын еркін соққы келесі жағдайларда да тағайындалады (тіпті бұзушылық қарсыласты гол соғу мүмкіндігінен немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айырса не перспективалы шабуылды тоқтатса немесе оған кедергі келтірсе де, тәртіптік жаза қолданылмайды):

- егер команда доп ойында тұрған кезде өз айып алаңының ішінде оны төрт секундтан артық бақылауда ұстаса;
- егер қақпашы келесі бұзушылықтардың кез келгенін жасаса:
 - допты өз алаңының жартысында қолымен, қолдарымен немесе аяғымен төрт секундтан артық бақылауда ұстаса;
 - өз айып алаңында қолмен ойнағаннан кейін, допты әріптесінен алған соң, сол айып алаңында допты қайтадан әріптесінен алғаннан кейін әдейі қолымен қайта ойнаса, бұл екі эпизодтың арасында доп қарсыласқа тимеген және ойыннан шықпаған жағдайда;
 - доп ойында тұрған кезде оны қолынан жіберіп, доп алаң бетіне тимей тұрып оған соққы жасаса;
 - айып алаңынан тыс жерде доппен ойнағаннан кейін, допты әдейі өз айып алаңына қайта алып кіріп, доп басқа ойыншыға тимей тұрып, денесінің кез келген бөлігімен допқа тисе немесе доппен ойнаса.

Қақпашы допты бақылауда ұстап тұр деп есептеледі, егер:

- доп оның екі қолының арасында немесе қолы мен кез келген бет арасында (мысалы, алаң беті немесе өз денесі) болса, не қақпашы допқа қолының кез келген бөлігімен тисе;
- қақпашы допты ашық, созылған алақанында ұстап тұрса;
- қақпашы допты алаң бетіне соғып секіртсе немесе оны ауаға лақтырып тұрса.

б) Ереже бұзылған жерден орындалатын еркін соққы

Ереже бұзылған жерден орындалатын еркін соққы ойыншы қарсылас команданың алаңның жартысында келесі бұзушылықтардың кез келгенін жасаған жағдайда тағайындалады:

- қауіпті түрде ойнайды (төменде анықталғандай);
- қарсыластың алға жылжуына байланыссыз кедергі жасайды;
- судьяларды адастыруға тырысады, мысалы, жарақатты симуляциялау немесе қарсылас тарапынан ереже бұзушылық болғандай көрсету (симуляция);
- қорлайтын, кемсітетін немесе дөрекі сөздер және/немесе әрекеттер арқылы қарсылық білдіреді, не өзге де ауызша бұзушылықтар жасайды;
- қақпашының допты қолынан шығаруына кедергі жасайды немесе қақпашы допты шығарған сәтте допты тебеді не тебуге әрекет жасайды;
- жағажай футболы ережелерінде тікелей көрсетілмеген, бірақ ойыншыға ескерту немесе алаңнан қуу қолдану үшін ойынды тоқтатуды талап ететін кез келген өзге бұзушылықты жасайды.

Қауіпті ойын

Қауіпті ойын — бұл ойыншы допқа ойнауға тырысу барысында кез келген адамға (оның ішінде өзіне де) жарақат алу қаупін тудыратын кез келген әрекет, сондай-ақ жарақат алудан қауіптену салдарынан жақын тұрған қарсыластың допқа ойнауына кедергі келтіруді қамтиды.

Қарсыластың алға жылжуына байланыссыз кедергі жасау

Қарсыластың алға жылжуына кедергі жасау дегеніміз — доп ешбір ойыншының ойын қашықтығында болмаған жағдайда, қарсыластың қозғалысын тоқтату, бұғаттау, баяулату немесе қозғалыс бағытын өзгертуге мәжбүрлеу мақсатында оның жолына әдейі шығу.

Барлық ойыншылар алаңда өз орнын алуға құқылы; қарсыластың жолында тұру — қарсыластың жолына әдейі шығумен бірдей емес.

Егер доп ойын қашықтығында болса және қарсыласқа қолмен немесе корпуспен кедергі келтірілмесе, ойыншы қарсылас пен доптың арасына тұрып, допты жаба алады. Егер доп ойын қашықтығында болса, қарсыласқа рұқсат етілген күштік байланыс жасауға болады.

Қарсыласты блоктау

Қарсыласты блоктау жағажай футболында заңды тактика болып саналуы мүмкін, егер блок жасайтын ойыншы байланыс сәтінде орнында қалса және қарсыластың жолына козғалып немесе корпусын әдейі шығару арқылы қасақана байланыс жасамаса, әрі қарсыластың блоктан қашып өту мүмкіндігі болса. Блок қарсыластка қарсы, оның допқа ие болуына қарамастан, орындалуы мүмкін.

3. Қорғанушы команда пайдасына айып алаңындағы ойша пенальти нүктесінен орындалатын еркін соққымен жазаланатын бұзушылықтар

Егер ойыншы қарсылас командасының айып алаңының ішінде ереже бұзса, еркін соққы қорғанушы команда пайдасына тағайындалады және бұзушылық жасалған айып алаңындағы ойша пенальти нүктесінен орындалады.

4. Тәртіптік шаралар

Судьялар тәртіптік шараларды матч алдындағы тексеріс үшін алаңға шыққан сәттен бастап, матч аяқталғаннан кейін алаңнан кеткенге дейін (пенальти соққыларын қоса алғанда) қолдануға құқылы.

Егер матч басталар алдында алаңға шықпай тұрып ойыншы немесе команда ресми тұлғасы алаңнан қуылуға әкеп соғатын бұзушылық жасаса, судьялар бұл ойыншыны немесе ресми тұлғаны матчқа қатыстыруға жол бермеуге құқылы; өзге кез келген бұзушылық туралы судьялар тиісті органдарға баяндама жасайды.

Алаңда немесе алаңнан тыс жерде кез келген адамға қатысты немесе жағажай футболы ережелеріне қарсы жасалған, ескертуге немесе алаңнан қууға әкеп соғатын бұзушылық жасаған ойыншы немесе команда ресми тұлғасы бұзушылықтың сипатына сәйкес тәртіптік жазаға тартылады.

Сары карточка ескерту жасау үшін, ал қызыл карточка алаңнан қуу туралы хабарлау үшін қолданылады.

Қызыл немесе сары карточка тек ойыншыға, қосалқы ойыншыға немесе команда ресми тұлғасына ғана көрсетілуі мүмкін.

Ойыншылар және қосалқы ойыншылар

Карточка көрсету үшін ойынды қайта бастауды кідірту

Судьялар ойыншыға ескерту беру немесе оны алаңнан қуу туралы шешім қабылдағаннан кейін, тиісті тәртіптік шара қолданылмайынша ойын қайта басталмайды.

Артықшылық ережесі

Егер судьялар ойынды тоқтатқан жағдайда ескерту немесе алаңнан қуу қолданылатын бұзушылыққа артықшылық ережесін қолданса, бұл ескерту немесе алаңнан қуу доп келесі рет ойыннан шыққан кезде қолданылады. Алайда, егер бұзушылық қарсыласты айқын гол соғу мүмкіндігінен айырса, ойыншы спорттық емес мінез-құлық үшін ескерту алады; ал егер бұзушылық перспективалы шабуылға кедергі келтірсе немесе оны тоқтатса, ойыншы жазаланбайды.

Артықшылық ережесі өрескел ереже бұзушылық, күш қолдану әрекеттері немесе қайталанған, ескертуге әкелетін бұзушылық жағдайларында қолданылмауы тиіс, тек айқын гол соғу мүмкіндігі болған жағдайларды қоспағанда. Судьялар доп келесі рет ойыннан шыққан кезде ойыншыны алаңнан қууға міндетті, алайда егер ойыншы доппен ойнауды жалғастырса немесе қарсыласпен күреске түссе / кедергі жасаса, судьялар ойынды тоқтатады, ойыншыны алаңнан қуады және ойынды еркін соққымен қайта бастайды, ол келесі тәртіпте орындалады:

- егер доп ойын тоқтатылған сәтте ереже бұзушылық жасалған командаға қарсы команданың алаң жартысында болса — доп тұрған жерден;
- егер доп ереже бұзушылық жасаған команданың алаң жартысында болса, алаң ортасынан;

ал егер ойыншы неғұрлым ауыр бұзушылық жасаса, еркін соққы ереже бұзылған жерден орындалады (егер ол бұзушының айып алаңының ішінде жасалса, пенальти тағайындалады).

Егер артықшылық ережесі қолданылып, гол соғылғаннан кейін ойыншыға екінші сары карточка немесе қызыл карточка көрсетілсе, команда ойынды сол ойыншылар санымен жалғастырады, ал алаңнан қуылған ойыншының орнына қосалқы ойыншы шығады. Егер гол соғылмаса, команда ойынды бір ойыншыға кем құрамда жалғастырады.

Егер қорғанушы команда ойыншысы шабуылдаушы команда ойыншысын айып алаңнан тыс жерде ұстай бастап, бұл әрекетін айып алаңының ішінде жалғастырса, судьялар пенальти тағайындауға міндетті.

Ескертуге әкеп соғатын бұзушылықтар

Ойыншы келесі әрекеттердің бірін жасаған жағдайда ескерту алады:

- ойынды қайта бастауды әдейі кідірту;
- сөзбен немесе әрекетпен келіспеушілік білдіру;
- судьялардың рұқсатынсыз немесе ауысым рәсімін бұза отырып алаңға кіру, алаңнан шығу немесе алаңға қайта кіру;
- ойынды қайта бастаған кезде талап етілетін қашықтықты сақтамау:
 - даулы допта, бұрыштан соққыда немесе бүйір сызықтан допты енгізу / лақтыру кезінде;
 - бастапқы соққыда (тек қорғанушы команда ойыншылары үшін, егер гол соғылмаса);
 - еркін соққыда (тек қорғанушы команда ойыншылары үшін, егер олар ойын барысына әсер етсе);
- жүйелі түрде ереже бұзу («жүйелі» деп танылатын нақты бұзушылық саны немесе реті белгіленбейді);
- спорттық емес мінез-құлық.

Қосалқы ойыншы келесі әрекеттердің бірін жасаған жағдайда ескерту алады:

- ойынды қайта бастауды әдейі кідірту;
- сөзбен немесе әрекетпен келіспеушілік білдіру;
- ауыстыру рәсімін бұза отырып алаңға шығу;
- спорттық емес мінез-құлық.

Егер ескертуге әкеп соғатын екі бөлек бұзушылық жасалса (тіпті бұзушылықтар іс жүзінде бір мезгілде орын алса да), екі ескерту қолданылуы тиіс — мысалы, егер ойыншы алаңға ауысым аймағы арқылы кірмей, сонымен қатар безрассудты түрде доптың келуі және т.б.

Спортқа жат қылық үшін ескерту берілетін жағдайлар

Спорттық емес мінез-құлық үшін ойыншы ескертілуі тиіс болатын түрлі жағдайлар бар, соның ішінде ойыншы келесі әрекеттерді жасаған кезде:

- судьяларды адастыруға тырысады, мысалы, жарақатты симуляциялау немесе қарсылас тарапынан ереже бұзушылық болғандай көрсету (симуляция);
- еркін соққы тағайындалуына әкеп соғатын бұзушылықты безрассудты түрде жасайды;
- перспективалы шабуылды тоқтату немесе оған кедергі келтіру мақсатында қолмен ойнайды, судьялар қолмен ойнау ережесін байқаусыз бұзу үшін еркін соққы немесе пенальти тағайындаған жағдайларды қоспағанда;
- қолмен ойнау ережесін байқаусыз бұзу үшін еркін соққы немесе пенальти тағайындалған жағдайда, қарсылас команданы голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айырады;
- допқа ойнауға немесе доп үшін күресуге әрекет болып табылмайтын бұзушылық арқылы перспективалы шабуылды тоқтатады немесе оған кедергі келтіреді, судьялар допқа ойнауға немесе доп үшін күресуге әрекет болып табылатын бұзушылық үшін еркін соққы немесе пенальти тағайындаған жағдайларды қоспағанда;
- допқа ойнауға немесе доп үшін күресуге әрекет болып табылатын бұзушылық жасай отырып, қарсыласты айқын гол соғу мүмкіндігінен айырады, бұл ретте судьялар еркін соққы немесе пенальти тағайындайды.
- гол соғу мақсатында қолмен ойнайды (әрекет сәтті болған-болмағанына қарамастан) немесе гол соғуға кедергі келтіру әрекеті сәтсіз аяқталған жағдайда;
- алаңға рұқсатсыз белгілер салады;
- судьялардың алаңнан шығу туралы нұсқауынан кейін алаңнан кету барысында доппен ойнайды;
- ойынға құрметсіздік көрсетеді;
- ойын барысында қарсыласын сөзбен алаңдатады.

Голды тойлау

Ойыншылар соғылған голды атап өте алады, алайда мерекелеу шектен тыс болмауы тиіс; қойылымдық мерекелеу құпталмайды және уақытты негізсіз жоғалтуға әкелмеуі керек.

Голды атап өту үшін алаңнан шығу ескертуге әкеп соғатын бұзушылық болып саналмайды, бірақ ойыншылар мүмкіндігінше тезірек алаңға қайта оралуы тиіс.

Гол есепке алынбаса да, ойыншы келесі әрекеттер үшін ескертілуі тиіс:

- көрермендерге қауіпсіздікке және/немесе күзетке қатер төндіретін түрде жақындау;
- арандатушы, мазақ етуші немесе өшпенділікке итермелейтін мінез-құлық көрсету;
- басын немесе бетін маскамен немесе соған ұқсас затпен жабу;
- футболканы шешу немесе басын футболкамен жабу.

Алаңнан қууға әкеп соғатын бұзушылықтар

Келесі бұзушылықтардың кез келгенін жасаған ойыншы немесе қосалқы ойыншы алаңнан қуылады:

- қасақана қолмен ойнау арқылы қарсылас команданы голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айыру (өз айып алаңының ішінде тұрған қақпашыны қоспағанда);
- бұзушының қозғалыс бағыты оның қақпасына қарай бағытталған кезде, допка ойнауға немесе доп үшін күресуге әрекет болып табылмайтын бұзушылық жасау арқылы қарсыласты голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айыру және ол үшін еркін соққы немесе пенальти тағайындалуы;
- қарсыластар еркін соққы орындайтын орын мен бұзушылық жасаған ойыншының/қосалқы ойыншының өз қақпасының арасындағы аймақта, доп қақпа бағанына, кермеге, қақпашыға немесе алаң бетіне тимей тұрып, допка тиіп кету арқылы голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айыру;
- өрескел ереже бұзушылық;
- біреуді тістеу, түкіру немесе әдейі құм лақтыру;
- қатыгез мінез-құлық;
- қорлайтын, кемсітетін немесе балағат сөздер және/немесе әрекеттер қолдану.
- Бір матч барысында екінші ескерту алу

Алаңнан қуылған ойыншы немесе қосалқы ойыншы алаңға іргелес аумақты және техникалық аймақты дереу тастап кетуі тиіс.

Перспективалы шабуылды тоқтату (SPA)

Егер ойыншы қасақана қолмен ойнау арқылы перспективалы шабуылды тоқтатса, бұзушылық жасалған жеріне қарамастан (өз айып алаңындағы қақпашыны қоспағанда) ойыншы ескерту алады. Егер ойыншы қарсыласқа қарсы перспективалы шабуылды тоқтататын бұзушылық жасаса және судьялар еркін соққы немесе пенальти тағайындаса, егер бұл бұзушылық допка ойнауға әрекет немесе доп үшін күрес болса, бұзушылық жасаған ойыншы ескерту алмайды. Барлық өзге жағдайларда (мысалы, ұстау, тарту, итеру, допка ойнау мүмкіндігінің болмауы және т.б.) бұзушылық жасаған ойыншы ескертіледі. Судьялардың рұқсатынсыз немесе ауысым рәсімін бұза отырып алаңға шыққан ойыншы, алаңнан қуылған ойыншы, қосалқы ойыншы немесе команда ресми тұлғасы ойынға араласып, перспективалы шабуылды тоқтататын бұзушылық жасаса, ол ескертуге әкеп соғатын екі бөлек бұзушылық жасағаны үшін алаңнан қуылады.

Жағдайдың SPA болып табылатынын анықтау үшін келесі факторлар ескерілуі тиіс:

- жағдай голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айыру (DOGSO) болмауы керек;
- бұзушылық жасалған орын мен қақпа арасындағы қашықтық;
- шабуылдың жалпы даму бағыты;
- допты бақылауда сақтап қалу немесе бақылауға алу ықтималдығы;
- белсенді шабуылдаушы ойыншылар санының белсенді қорғанушы ойыншылар санынан артық болуы (қорғанушы қақпашы мен бұзушылық жасаған ойыншыны қоспағанда).

Голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айыру (DOGSO)

Егер ойыншы қасақана қолмен ойнау арқылы қарсылас команданы голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айырса, бұзушылық жасалған жеріне қарамастан (өз айып алаңының ішіндегі қақпашыны қоспағанда) ойыншы алаңнан қуылады.

Егер ойыншы байқаусызда қолмен ойнау арқылы қарсылас команданы голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айырса және судьялар еркін соққы немесе пенальти тағайындаса, бұзушылық жасаған ойыншы ескертіледі.

Егер ойыншы қарсыласына қарсы бұзушылық жасап, оны айқын гол соғу мүмкіндігінен айырса және судьялар еркін соққы немесе пенальти тағайындаса, егер бұл бұзушылық допка ойнауға әрекет немесе доп үшін күрес болса, бұзушылық жасаған ойыншы ескертіледі; ал барлық өзге жағдайларда (мысалы, ұстау, тарту, итеру, допка ойнау мүмкіндігінің болмауы және т.б.) бұзушылық жасаған ойыншы алаңнан қуылады.

Судьялардың талап етілетін рұқсатынсыз немесе ауысым рәсімін бұза отырып алаңға шыққан ойыншы, алаңнан қуылған ойыншы, қосалқы ойыншы немесе команда ресми тұлғасы ойынға араласып, қарсылас команданы голдан немесе айқын гол соғу мүмкіндігінен айыратын бұзушылық жасаса, ол алаңнан қууға әкеп соғатын бұзушылық жасады деп есептеледі.

DOGSO жағдайының бар-жоғын анықтау кезінде келесі жайттарды ескеру қажет:

- бұзушылық жасалған орын мен қақпа арасындағы қашықтық;
- шабуылдың жалпы даму бағыты;
- допты бақылауда сақтап қалу немесе бақылауға алу ықтималдығы;
- Қорғанушы ойыншылардың орналасуы мен саны

өрескел ереже бұзушылық;

Қарсыластың қауіпсіздігіне қатер төндіретін немесе шамадан тыс күш қолданумен не қатыгездікпен жасалған доптың келуі немесе жекпе-жек өрескел ереже бұзушылық ретінде жазалануы тиіс.

Доп үшін күрес кезінде қарсыласқа алдыңнан, жанынан немесе артынан шамадан тыс күш қолданып ұмтылған кез келген ойыншы, бір немесе екі аяғын пайдаланғанына қарамастан, немесе қарсыластың қауіпсіздігіне қатер төндірсе, өрескел ереже бұзушылық жасады деп есептеледі.

қатыгез мінез-құлық;

Қатыгез мінез-құлық ойыншының доп үшін күреске қатысудан тыс жағдайда қарсыласына немесе кез келген басқа адамға шамадан тыс күш қолдануы немесе оны қолдануға әрекет жасауы кезінде орын алады, жанау болған-болмағанына қарамастан.

Қатыгез мінез-құлық алаңда да, алаңнан тыс жерде де, доп ойында тұрғанына немесе тұрмағанына қарамастан орын алуы мүмкін.

Қатыгез мінез-құлыққа байланысты жағдайларда артықшылық ережесі қолданылмауы тиіс, тек айқын кейінгі гол соғу мүмкіндігі бар жағдайларды қоспағанда. Мұндай жағдайда судьялар келесі ойын тоқтаған сәтте қатыгез мінез-құлық жасаған ойыншыны алаңнан қууға міндетті.

Судьяларға қатыгез мінез-құлықтың жиі ойыншылар арасындағы жаппай қақтығыстарға әкелетіндігі еске салынады; осыған байланысты олар мұндай жағдайлардың алдын алу үшін қатаң түрде араласуға ұмтылуы тиіс.

Қатыгез мінез-құлыққа кінәлі ойыншы немесе қосалқы ойыншы алаңнан қуылады.

Команда ресми тұлғалары

Егер бұзушылықты техникалық аймақтағы тұлға (қосалқы ойыншы, алаңнан қуылған ойыншы немесе команда ресми тұлғасы) жасаған болса және бұзушыны анықтау мүмкін болмаса, тәртіптік жаза техникалық аймақта орналасқан команданың бас жаттықтырушысына қолданылады.

Ескерту

Әдетте келесі бұзушылықтар ескертумен жазалануы тиіс; қайталанған немесе айқын бұзушылықтар сары карточка көрсетумен ескертуге немесе алаңнан қууға әкеп соғуы тиіс:

- алаңға құрметсіз / жанжал тудыратын түрде шығу;
- матчтың ресми тұлғасының талаптарын орындамау, мысалы, төреші көмекшісінің нұсқауын немесе талабын елемей;
- қабылданған шешіммен болмашы / елеусіз келіспеушілік білдіру (сөзбен немесе әрекетпен);
- өзге бұзушылық жасамай, техникалық аймақ шегінен мезгіл-мезгіл шығып кету.

Ескерту

Команда ресми тұлғаларының ескертуге әкеп соғатын бұзушылықтарына мыналар жатады (бірақ олармен шектелмейді):

- өз командасының техникалық аймағы шектерін айқын немесе жүйелі түрде сақтамау;
- өз командасының ойынды қайта бастауын кідірту;
- қарсылас команданың техникалық аймағына әдейі кіру (жанжалсыз түрде);
- сөзбен немесе әрекетпен келіспеушілік білдіру, соның ішінде:
 - су бөтелкелерін немесе өзге заттарды лақтыру немесе тебу;
 - матчтың ресми тұлғаларына құрметтің жоқтығын айқын көрсететін әрекет(тер), мысалы, мысқылдап қол соғу;
- қызыл немесе сары карточка көрсетуді талап ететін шамадан тыс немесе жүйелі ым-ишаралар;
- арандатушы немесе өшпенділікке итермелейтін мінез-құлық;
- жүйелі түрде жол берілмейтін мінез-құлық (оның ішінде бұрын ескерту берілген қайталанатын бұзушылықтар);
- ойынға құрметсіздік көрсету.

Алаңнан қуу

Алаңнан қууға әкеп соғатын бұзушылықтарға мыналар жатады (бірақ олармен шектелмейді):

- қарсылас команданың ойынды қайта бастауын әдейі кідірту, мысалы, допты ұстап тұру, допты тебіп жіберу, ойыншының қозғалысына кедергі келтіру;
- техникалық аймақтан әдейі шығу мақсатында:
 - матчтың ресми тұлғасының шешімімен келіспеушілік білдіру немесе оған наразылық көрсету;
 - арандатушы немесе өшпенділікке итермелейтін түрде әрекет ету;
- қарсылас команданың техникалық аймағына агрессивті немесе қақтығыс тудыратын түрде кіру;
- алаңға қандай да бір затты әдейі лақтыру немесе тебу;
- алаңға шығу мақсатында:
 - матчтың ресми тұлғасымен қақтығысқа түсу (таймдар арасындағы үзіліс пен матчтың аяқталуын қоса алғанда);
 - ойынға, қарсылас команда ойыншысының әрекетіне немесе матчтың ресми тұлғасының әрекетіне араласу;
- кез келген басқа адамға қатысты физикалық немесе агрессивті мінез-құлық көрсету (оның ішінде түкіру, тістеу немесе құм лақтыру).
- Бір матч барысында екінші ескерту алу
- Қорлайтын, кемсітетін немесе балағат сөздер және/немесе әрекеттер қолдану
- Рұқсат етілмеген электрондық немесе байланыс құралдарын пайдалану және/немесе электрондық не байланыс құралдарын қолдану салдарынан орын алған орынсыз мінез-құлық
- қатыгез мінез-құлық;

Зат лақтыру немесе тебу арқылы жасалатын бұзушылықтар (допты қоса

алғанда) Барлық жағдайларда судьялар тиісті тәртіптік шараларды

қолданады:

- безрассудты бұзушылық — бұзушылық жасаған ойыншы спорттық емес мінез-құлық үшін ескертіледі;
- шамадан тыс күш қолдану — бұзушылық жасаған ойыншы қатыгез мінез-құлық үшін алаңнан қуылады.

5. Ереже бұзушылықтар мен тәртіпсіз мінез-құлықтан кейін ойынды қайта бастау

Егер доп ойыннан тыс болса, ойын бұрын қабылданған шешімге сәйкес қайта басталады.

Егер доп ойында болып, ойыншы алаңда физикалық бұзушылық жасаса, келесі тәсілдер қолданылады:

- қарсыласқа қарсы — орталықтан еркін соққы, ереже бұзылған жерден еркін соққы немесе пенальти;
- өз командасының ойыншысына, қосалқы ойыншыға, алаңнан қуылған ойыншыға, команда ресми тұлғасына немесе матчтың ресми тұлғасына қарсы — ереже бұзылған жерден еркін соққы немесе пенальти.

Барлық ауызша бұзушылықтар еркін соққы тағайындаумен жазаланады, ол келесі тәртіпте орындалады:

- бұзушылық жасаған ойыншы тұрған жерден, егер ол қарсыластар алаңының жартысында орналасқан болса;
- алаң ортасынан, егер бұзушылық жасаған ойыншы өз алаңының жартысында орналасқан болса

Егер төрешілер ойынды алаңда немесе оның шегінен тыс жерде қосымша тұлғаға қарсы ойыншы жасаған ереже бұзушылық салдарынан тоқтатса, ойын дау добы арқылы қайта жалғасады, төрешілердің рұқсатынсыз алаңнан шыққаны үшін еркін соққы тағайындалатын жағдайларды қоспағанда; еркін соққы келесі тәртіппен орындалады:

- алаңның шектейтін сызығындағы нүктеден, бұзушылық жасаған ойыншы алаңнан шыққан жерде, егер бұл қарсыластар алаңының жартысында орын алса;
- алаң ортасынан, егер ойыншы алаңнан өз алаңының жартысынан

шыққан болса. Егер доп ойында болған кезде:

- ойыншы матчтың ресми тұлғасына немесе алаңнан тыс жерде қарсылас команданың ойыншысына, қосалқы ойыншысына, алаңнан қуылған ойыншысына не команданың ресми тұлғасына қарсы ереже бұзушылық жасаса; немесе
- қосалқы ойыншы, алаңнан қуылған ойыншы немесе команданың ресми тұлғасы қарсылас команданың ойыншысына немесе матчтың ресми тұлғасына қарсы ереже бұзушылық жасаса не алаңнан тыс жерде олардың әрекеттеріне араласса: ойын бұзушылық / араласу жасалған жерге ең жақын алаңның шектейтін сызығындағы нүктеден еркін соққымен қайта жалғасады; егер бұл еркін соққымен жазаланатын ереже бұзушылық болса және алаңның шектейтін сызығындағы ең жақын нүкте бұзушылық жасаған команданың айып алаңына жататын қақпа сызығында немесе бүйір сызығының бөлігінде орналасса, пенальти тағайындалады.

- Егер қосалқы ойыншы, алаңнан қуылған ойыншы немесе команданың ресми тұлғасы кез келген команданың қосалқы ойыншысына, алаңнан қуылған ойыншысына немесе команданың ресми тұлғасына қарсы ереже бұзушылық жасаса, ойын дау добы арқылы қайта жалғасады (8-ереже қараңыз).

Егер ереже бұзушылық алаңнан тыс жерде ойыншы тарапынан өз командасының ойыншысына, қосалқы ойыншысына немесе команданың ресми тұлғасына қарсы жасалса, ойын мынадай тәртіппен қайта жалғасады:

- бұзушылық жасалған жерге ең жақын алаңның шектейтін сызығындағы нүктеден еркін соққымен, егер бұл нүкте қарсыластар алаңының жартысында орналасса;
- алаң ортасынан еркін соққымен, егер алаңның шектейтін сызығындағы ең жақын нүкте бұзушылық жасаған ойыншы командасының алаңының жартысында орналасса.

Егер ойыншы қолында ұстап тұрған затпен допқа тисе, ойын еркін соққымен (немесе пенальтимен) қайта жалғасады.

Егер алаңда немесе оның шегінен тыс жерде тұрған ойыншы (ойын добынан басқа) затты қарсылас командасының ойыншысына қарай лақтырса немесе тепсе, не затты (оның ішінде допты) қарсылас команданың қосалқы ойыншысына, алаңнан қуылған ойыншысына, команданың ресми тұлғасына, матчтың ресми тұлғасына немесе ойын добына қарай лақтырса немесе тепсе, ойын зат тиген немесе тиюі тиіс болған ойыншының беті немесе доп орналасқан жерден еркін соққымен қайта жалғасады, ал егер бұл бұзушылық жасаған команданың айып алаңында орын алса, пенальти тағайындалады. Егер бұл орын алаңнан тыс жерде болса, еркін соққы алаңның шектейтін сызығындағы ең жақын нүктеден орындалады; ал егер бұл нүкте бұзушылық жасаған команданың айып алаңына жататын қақпа сызығында немесе бүйір сызығының бөлігінде орналасса, пенальти тағайындалады.

Егер қосалқы ойыншы, алаңнан қуылған ойыншы, уақытша алаңнан тыс жерде тұрған ойыншы немесе команданың ресми тұлғасы алаңға затты лақтырса немесе тепсе және бұл ойынға, қарсыластың әрекетіне немесе матчтың ресми тұлғасының әрекетіне араласса, ойын зат ойынға араласқан, қарсылақса, матчтың ресми тұлғасына немесе допқа тиген не тиюі тиіс болған жерден еркін соққымен қайта жалғасады (ал егер бұл бұзушылық жасаған команданың айып алаңында орын алса, пенальти тағайындалады).

Ереже 13

Еркін соққылар

1. ЕРКІН СОҚҚЫЛАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ

Еркін соққылар ереже бұзушылыққа кінәлі ойыншыға, қосалқы ойыншыға, алаңнан қуылған ойыншыға немесе команданың ресми тұлғасына қарсылас командасының пайдасына тағайындалады. Жағажай футболында еркін соққының екі түрі бар:

- a. қарсылас командасының алаңының жартысындағы еркін соққы;
- b. өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан орындалатын еркін соққы.

Еркін соққыны орындау кезінде төрт секундтық есептің басталуы төрешілердің біреуімен анық әрі айқын көрсетілуі тиіс.

2. Рәсім

- Ойыншылар «кабырға» күруга құқылы емес.
- Еркін соққыны ереже бұзушылық жасалған сәтте алаңда болған кез келген ойыншы орындай алады.
- Еркін соққыны орындайтын ойыншы нақты әрі айқын түрде анықталуы тиіс.
- Соққыны орындайтын ойыншы доптың орналасуын сәл көтеру үшін аяқтарымен немесе доптың көмегімен құмнан шағын үйінді жасай алады.
- Еркін соққы төрешілердің белгісінен кейін төрт секунд ішінде орындалуы тиіс.
- Әр таймның соңында (қосымша уақытты қоса алғанда) еркін соққыны орындау үшін уақыт қосылуы тиіс; мұндай жағдайларда төрешілер қорғаныстағы қақпашыны алаң ойыншысымен немесе ойнауға құқығы бар қосалқы ойыншымен ауыстыруға рұқсат береді, бұл ретте екінші жағдайда ауыстыру рәсімі сақталуы тиіс.
- Егер еркін соққыны орындайтын ойыншының өз қақпасына доп тікелей түссе, қарсылас командасына бұрыштан соққы тағайындалады.
- Егер еркін соққы қарсылас командасының қақпасына тікелей түссе, гол есептеледі.
- Егер соққыдан кейін доп қақпаның бір тірегіне немесе қақпа көлденең тіреуіне тиіп, қақпаға түспей жарамсыз болып қалса, төрешілер еркін соққыны қайта орындауды тағайындамайды; олар ойынды тоқтатып, оны дау добы арқылы қайта жалғастырады.
- Егер ойыншы еркін соққыны төрешілердің белгісіне дейін орындаса, төрешілер ойынды тоқтатады, еркін соққыны қайта орындауды тағайындайды және соққыны орындаған ойыншы ескерту алады.
- Егер еркін соққыны орындау үшін ұзартылған болса және доп қақпа сызығын толық кесіп өтіп, тіректердің арасынан және көлденең тіреудің астынан өтпей тұрып қақпа тірегіне, қақпа көлденең тіреуіне немесе қақпашыға тиіп кетсе, төрешілер голды есептейді.
- Ережелерде өзгеше орын көзделмеген жағдайларды қоспағанда, алаңға кіруге, алаңға қайта кіруге немесе төрешілердің рұқсатынсыз алаңнан шығуға байланысты ереже бұзушылықтар үшін тағайындалатын еркін соққылар ойын тоқтатылған сәттегі доптың тұрған жерінен немесе алаң ортасынан орындалады.

Алайда 12.1-ереже-де көрсетілген ереже бұзушылықтарға қатысты, егер ойыншы алаңнан тыс жерде ереже бұзушылық жасаса, ойын бұзушылық жасалған жерге ең жақын алаңның шектейтін сызығындағы нүктеден орындалатын еркін соққымен қайта жалғасады; егер бұл нүкте бұзушылық жасаған команданың айып алаңына жататын қақпа сызығында немесе бүйір сызығының бөлігінде орналасса, пенальти тағайындалады.

Доп:

- доп қозғалмай тұруы тиіс, ал соққыны орындайтын ойыншы доп басқа ойыншыға тигенге дейін оған қайтадан тиюге құқылы емес;
- доп оған соққы жасалып, ол анық қозғалысқа келген сәттен бастап ойында деп есептеледі.

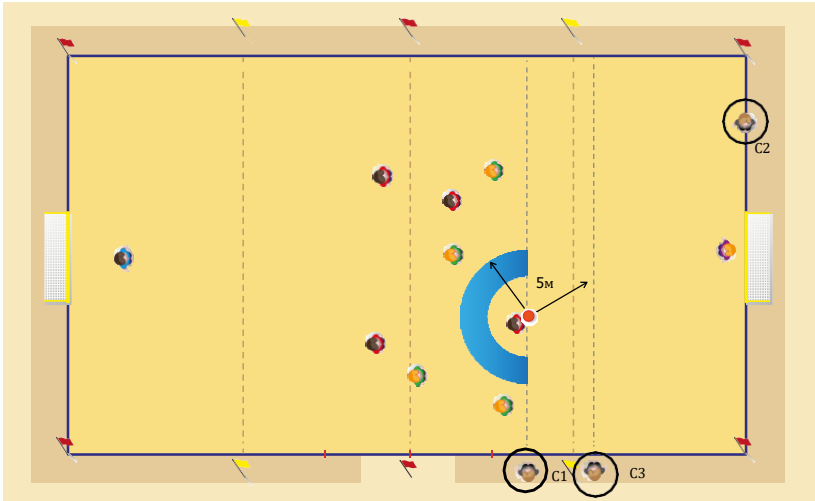
Еркін соққы допты бір аяқпен немесе екі аяқпен бір мезгілде жоғары лақтырып орындау арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

Қарсыластарды жаңылыстыру мақсатында еркін соққыны орындауды имитациялау жағажай футболының элементі ретінде рұқсат етіледі.

Егер ойыншы еркін соққыны дұрыс орындау кезінде допқа қайта ойнау мақсатында оны әдейі қарсыласқа бағыттап тепсе, бірақ бұл әрекет абайсызда, ойланбай немесе шамадан тыс күш қолдану арқылы жасалмаса, төрешілер ойынның жалғасуына рұқсат береді.

3. ЕРКІН СОҚҚЫЛАР КЕЗІНДЕ ОЙЫНШЫЛАРДЫҢ ОРНАЛУСЫ

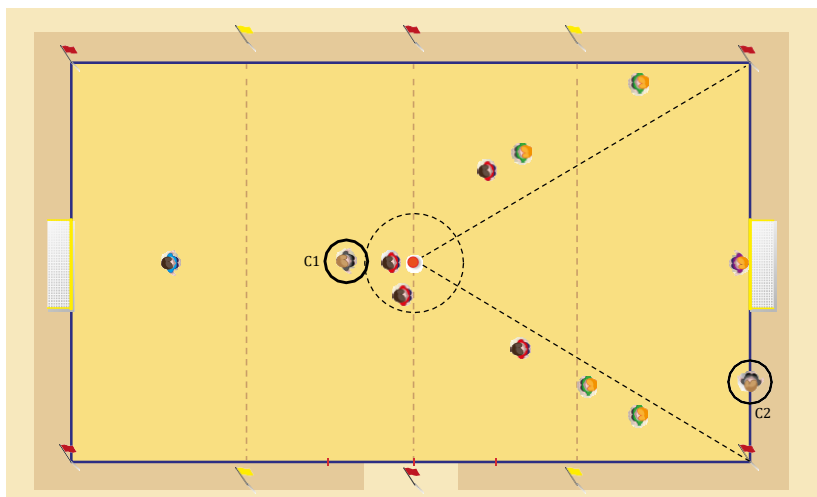
а. Қарсылас командасының алаңының жартысындағы еркін соққылар

Егер еркін соққы ереже бұзушылық жасаған команданың алаңының жартысында орындалса, әрбір ойыншы:

- алаңда болуы тиіс;
- доп ойында болғанға дейін доптан кемінде 5 м қашықтықта тұруы тиіс (соққыны орындайтын ойыншыны қоспағанда);
- соққыны орындайтын ойыншыға кедергі жасамау үшін доп деңгейінен өтетін және қақпа сызығына параллель қиялдағы сызықтың артында орналасуы тиіс (қорғаныстағы қақпашыны қоспағанда). Соққыны орындайтын ойыншыдан басқа бірде-бір ойыншы доп ойында болғанға дейін осы қиялдағы сызықты кесіп өтуге құқылы емес.

б. Өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан орындалатын еркін соққылар

Егер еркін соққы ереже бұзушылық жасамаған команданың алаңының жартысында немесе алаң ортасынан орындалса, барлық ойыншылар:

- алаңда болуы тиіс;
- қорғаныстағы команданың қақпасының екі жағындағы бұрыштық жалаушалар мен доптың арасындағы қиялдағы аймақты бос қалдыруы тиіс, қорғаныстағы қақпашыны қоспағанда.

Сонымен қатар қорғаныстағы команданың ойыншылары доп ойында болғанға дейін одан кемінде 5 м қашықтықта тұруы тиіс.

Өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан еркін соққыны орындау рәсімі

- Егер доп қарсылас қақпасының бағытына – доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймақтың шегінде – бағытталса, қорғаныстағы команданың тек қақпашысы ғана доп әуеде болған кезде және ол қақпа тіректеріне, қақпа көлденең тіреуіне немесе алаң бетіне тимегенше оған тиюге құқылы. Барлық басқа жағдайларда, яғни доп осы аймақтың шегінен шықса (кейін қайтадан оған оралса да) немесе алаң бетіне, қорғаныстағы команданың қақпашысына, қақпа тіректеріне немесе қақпа көлденең тіреуіне тисе, бұл шектеу қолданылмайды және кез келген ойыншы допқа тиюге немесе оны ойнауға құқылы.
- Егер еркін соққы бүйір сызықтан 1 м-ден аз қашықтықтан орындалса:
 - барлық ойыншылар (қорғаныстағы қақпашыны қоспағанда) доп ойында болғанға дейін соққы орындалатын алаңның сол жағындағы қорғаныстағы команданың айып алаңынан тыс жерде қалуы тиіс.

4. Ереже бұзушылықтар мен санкциялар

Егер өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан еркін соққы орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін және доп ойында тұрған уақытта, кез келген ойыншы (қорғаныстағы қақпашыны қоспағанда) доп қақпа тіректеріне, қақпа көлденең тіреуіне, қорғаныстағы қақпашыға немесе алаң бетіне тимей тұрып не бұрын осы аймақтан шықпай тұрып, доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймақта допқа тисе:

- Егер төрешілер артықшылық ережесін қолданбаса және ереже бұзушылықты қорғаныстағы команданың ойыншысы жасаса:
 - ереже бұзушылық команданың айып алаңынан тыс жерде жасалған болса, допқа тию орын алған жерден еркін соққы тағайындалады;
 - егер ойыншы допқа өз айып алаңының ішінде тисе, пенальти тағайындалады.
- Егер төрешілер артықшылық ережесін қолданбаса және ереже бұзушылықты соққыны орындаған ойыншының командадағы әріптесі жасаса, қарсыластар алаңының жартысында допқа тию орын алған жағдайда сол жерден еркін соққы тағайындалады, ал егер доп өз командасының алаңының жартысында қозғалған болса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады.

Төрешілер тәртіптік шара қолданбайды, тек қорғаныстағы команданың ойыншысы допқа соққы орындалған жер мен өз қақпасының тіректері арасындағы аймақта тиіп, қарсылас команданы голдан немесе гол соғудың айқын мүмкіндігінен айыру жағдайларын қоспағанда. Мұндай жағдайда ойыншы алаңнан қуу жазасына тартылады.

Егер өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан еркін соққы орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін, бірақ доп ойында болғанға дейін, қарсылас ойыншы доптан ең аз қашықтықты сақтамаса немесе доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймаққа кіріп, соққыны орындауға айқын түрде әсер етсе не соққы орындалғаннан кейін допты ойнаса немесе қарсыласпен доп үшін күреске түссе:

- егер төрешілер артықшылық ережесін қолданбаса немесе еркін соққыны не пенальтиді тағайындаумен жазаланатын басқа ереже бұзушылық жасалмаса, соққы қайта орындалады, ал ереже бұзған ойыншы ескерту алады. Мұндай жағдайда төрешілер кейін жасалған ереже бұзушылықты жазалайды. Төрешілер басқа тәртіптік шараларды қолданбайды, тек оларды қолдануды талап ететін өзге ереже бұзушылық жасалған жағдайларды қоспағанда.

Егер өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан еркін соққы орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін, бірақ доп ойында болғанға дейін, соққыны орындайтын ойыншының командадағы әріптесі доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймаққа кіріп, соққыны орындауға айқын түрде әсер етсе не соққы орындалғаннан кейін допты ойнаса немесе қарсыласпен доп үшін күреске түссе:

- егер төрешілер артықшылық ережесін қолдана алмаса, ойыншы шектелген аймаққа кірген жерден еркін соққы тағайындалады, егер бұл қарсыластар алаңының жартысында орын алса, ал егер бұл өз командасының алаңының жартысында орын алса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады. Төрешілер басқа тәртіптік шараларды қолданбайды, тек оларды қолдануды талап ететін өзге ереже бұзушылық жасалған жағдайларды қоспағанда.

Егер өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан еркін соққы орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін, бірақ доп ойында болғанға дейін, бір немесе бірнеше қарсылас ойыншылар доптан ең аз қашықтықты сақтамаса немесе доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймаққа кірсе және сонымен қатар соққыны орындайтын ойыншының командасындағы бір немесе бірнеше әріптесі доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймаққа кіріп, соққыны орындауға айқын түрде әсер етсе не соққы орындалғаннан кейін допты ойнаса немесе қарсыласпен доп үшін күреске түссе:

- еркін соққы қайта орындалады, ал төрешілер ойыншыларға ескерту шығарады және басқа қандай да бір тәртіптік шараларды қолданбайды.

Егер өз командасының алаңының жартысынан немесе алаң ортасынан еркін соққы орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін, бірақ доп ойында болғанға дейін, қарсылас ойыншы доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймаққа кіріп, ал доп ойында тұрған уақытта доп қақпа тіректеріне, қақпа көлденең тіреуіне, қорғаныстағы қақпашыға немесе алаң бетіне тимей тұрып не бұрын осы аймақтан шықпай тұрып, доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймақта допқа тисе:

- Егер төрешілер артықшылық ережесін қолданбаса:
 - ереже бұзушылық команданың айып алаңынан тыс жерде жасалған болса, допқа тию орын алған жерден еркін соққы тағайындалады;
 - егер ойыншы допқа өз айып алаңының ішінде тисе, пенальти тағайындалады. Тәртіптік санкциялар қолданылмайды.

Егер еркін соққы қарсылас командасының алаңының жартысында орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін, бірақ доп ойында болғанға дейін, қарсылас ойыншы доптан ең аз қашықтықты сақтамаса немесе қақпа сызығы мен доп деңгейінде өтетін, қақпа сызығына параллель қиялдағы сызық арасындағы аймаққа кіріп, соққыны орындауға айқын түрде әсер етсе не соққы орындалғаннан кейін допты ойнаса немесе қарсыласпен доп үшін күреске түссе:

- егер төрешілер артықшылық ережесін қолданбаса немесе еркін соққыны не пенальтиді тағайындаумен жазаланатын басқа ереже бұзушылық жасалмаса, еркін соққы қайта орындалады, ал ереже бұзған ойыншы ескерту алады. Мұндай жағдайда төрешілер кейін жасалған ереже бұзушылықты жазалайды. Төрешілер басқа тәртіптік шараларды қолданбайды, тек оларды қолдануды талап ететін өзге ереже бұзушылық жасалған жағдайларды қоспағанда.

Егер еркін соққы қарсылас командасының алаңының жартысында орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін, бірақ доп ойында болғанға дейін, соққыны орындайтын ойыншының командадағы әріптесі доптан ең аз қашықтықты сақтамаса немесе қақпа сызығы мен доп деңгейінде өтетін, қақпа сызығына параллель қиялдағы сызық арасындағы аймаққа кіріп, соққыны орындауға айқын түрде әсер етсе не соққы орындалғаннан кейін допты ойнаса немесе қарсыласпен доп үшін күреске түссе:

- қарсыластар алаңының жартысында орын алған жағдайда, ереже бұзған ойыншы шектелген аймаққа кірген немесе доптан ең аз қашықтықты сақтамаған жерден еркін соққы тағайындалады, ал егер бұл өз командасының алаңының жартысында орын алса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады. Төрешілер басқа тәртіптік шараларды қолданбайды, тек оларды қолдануды талап ететін өзге ереже бұзушылық жасалған жағдайларды қоспағанда.

Егер еркін соққы қарсылас командасының алаңының жартысында орындалған кезде, төрешілердің біреуі соққыны орындауға белгі бергеннен кейін, бірақ доп ойында болғанға дейін, екі команданың бір немесе бірнеше ойыншысы доптан ең аз қашықтықты сақтамаса немесе қақпа сызығы мен доп деңгейінде өтетін, қақпа сызығына параллель қиялдағы сызық арасындағы аймаққа кіріп, соққыны орындауға айқын түрде әсер етсе не соққы орындалғаннан кейін допты ойнаса немесе қарсыласпен доп үшін күреске түссе:

- еркін соққы қайта орындалады, ал төрешілер ойыншыларға ескерту шығарады және басқа қандай да бір тәртіптік шараларды қолданбайды.

Егер еркін соққыны орындайтын команда төрт секундтық лимиттен асып кетсе:

- төрешілер қарсылас командасының пайдасына еркін соққы тағайындайды, ол: бастапқы еркін соққы қорғаныстағы команданың алаңының жартысында орындалуы тиіс болған жағдайда – ойын бастапқыда қайта жалғасуы тиіс болған жерден; бастапқы еркін соққы алаң ортасынан немесе өз командасының алаңының жартысынан орындалуы тиіс болған жағдайда – алаң ортасынан орындалады.

Егер еркін соққы бұрын нақты анықталған ойыншының командадағы әріптесімен орындалса:

- төрешілер ойынды тоқтатады, командадағы әріптесті спортқа сай емес мінез-құлық үшін ескертумен жазалайды және ойынды қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққымен қайта жалғастырады, ол: бастапқы еркін соққы осы еркін соққы кезінде қорғаныста болған команданың алаңының жартысында орындалған жағдайда – ойыншы допқа соққы жасаған жерден; бастапқы еркін соққы өз командасының алаңының жартысынан орындалған жағдайда – алаң ортасынан орындалады.

Егер еркін соққы орындалған сәтте айып алаңында тұрған немесе доп ойында болғанға дейін айып алаңына кірген қарсылас ойыншы допқа тисе немесе доп үшін күреске түссе, еркін соққы қайта орындалады.

Егер доп ойында болғаннан кейін соққыны орындаған ойыншы доп басқа ойыншыға тимей тұрып оған қайтадан тисе, еркін соққы тағайындалады, ол: бастапқы еркін соққы кезінде қорғаныста болған команданың алаңының жартысында бұзушылық жасалған жағдайда – соққыны орындаған ойыншы допқа қайта тиген жерден; егер бұзушылық соққыны орындаған ойыншының өз алаңының жартысында жасалса – алаң ортасынан орындалады. Егер соққыны орындаған ойыншы қолмен ойнауға байланысты ереже бұзушылық жасаса, бұзушылық жасалған жерден еркін соққы немесе пенальти тағайындалады, тек соққыны қақпашы орындап, допқа тию оның айып алаңының ішінде орын алған жағдайды қоспағанда; бұл жағдайда алаң ортасынан еркін соққы тағайындалады.

Еркін соққыны орындауға дайындық кезінде допқа қарай қозғалып келе жатқан ойыншыға кедергі келтірген қарсылас, ереже бұзған ойыншы 5 м ең аз қашықтықты сақтаған жағдайда да, ескертумен жазаланады.

5. ЖИНАҚТАМА КЕСТЕ

Төрешілердің ысқырығынан кейін және доп ойында болғанға дейін жасалатын ереже бұзушылықтар

Ереже бұзушылық	Еркін соққыны орындаудың нәтижесі		
	Доптың қақпаға түсуі	Доптың қақпаға түспеуі	Ойынды қайта бастау орны
Шабуылдаушы команда ойыншысы тарапынан ереже бұзушылық	<p>Әсер ету кезінде: қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы</p> <p>Әсер етпеген жағдайда: гол</p>	<p>Әсер ету кезінде: қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы</p> <p>Әсер етпеген жағдайда: ойын жалғасады</p>	Алаң ортасы немесе ереже бұзушылық жасалған орын
Қорғанушы команда ойыншысы тарапынан ереже бұзушылық	Гол	<p>Әсер ету кезінде: еркін соққы қайта орындалады, ереже бұзған ойыншы ескертумен жазаланады</p> <p>Әсер етпеген жағдайда: қайта орындау тағайындалмайды</p>	-
Қорғаныстағы команданың ойыншысы мен шабуылдаушы команданың ойыншысы тарапынан бір мезгілде жасалған ереже бұзушылық	<p>Әсер ету кезінде: еркін соққы қайта орындалады</p> <p>Әсер етпеген жағдайда: гол</p>	<p>Әсер ету кезінде: еркін соққы қайта орындалады</p> <p>Әсер етпеген жағдайда: қайта орындау тағайындалмайды</p>	-

Төрешілердің ысқырығынан кейін және доп ойында болғаннан кейін жасалатын ереже бұзушылықтар (доп алаң бетіне, қақпа тіректеріне, қақпа көлденең тіреуіне немесе қақпашыға тимей тұрып, доп пен бұрыштық жалаушалар арасындағы аймақта допқа тию немесе допты ойнау)

Ереже бұзушылық	Еркін соққыны орындаудың нәтижесі		
	Доптың қақпаға түсуі	Доптың қақпаға түспеуі	Ойынды қайта бастау орны
Ереже бұзушылық Шабуылдаушы команданың ойыншысы тарапынан ереже бұзушылық	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы	Алаңның ортасынан немесе ереже бұзушылық жасалған жерден
Қорғаныстағы команданың ойыншысы тарапынан ереже бұзушылық	Гол	Шабуылдаушы команданың пайдасына еркін соққы немесе пенальти	Ереже бұзушылық жасалған орын немесе қиялдағы пенальти нүктесі
Қорғаныстағы команданың ойыншысы мен шабуылдаушы команданың ойыншысы тарапынан бір мезгілде жасалған ереже бұзушылық	Еркін соққы қайта орындалады	Еркін соққы қайта орындалады	-

Ереже 14

Пенальти

Егер ойыншы 12.1-ереже-де көрсетілген және еркін соққымен жазаланатын ереже бұзушылықты өз айып алаңының ішінде немесе 12-ереже-де көзделгендей ойын эпизодының бір бөлігі ретінде алаңнан тыс жерде жасаса, пенальти тағайындалады.

Пенальтиден тікелей гол соғуға болады.

1. Рәсім

Доп қиялдағы пенальти нүктесінде қозғалмай тұруы тиіс. Пенальтиді орындайтын ойыншы:

- ереже бұзушылық жасалған сәтте алаңда болуы тиіс;
- Ойыншы нақты әрі айқын түрде анықталуы тиіс.

Қорғаныстағы қақпашы қақпа сызығында, қақпаның тіректері арасынан соққыны орындайтын ойыншыға қарап тұруы тиіс, допқа соққы жасалғанға дейін. Қақпашы пенальти соққысын орындайтын ойыншыны әділетсіз түрде алаңдататын әрекет жасамауы тиіс, мысалы, соққыны орындауды кешіктіру немесе қақпа тіректеріне, қақпа көлденең тіреуіне немесе торға тиілу.

Егер қорғаныстағы қақпашы соққыны орындайтын ойыншы допты орнатқаннан кейін ауыстыруды сұраса, төрешілер ойынды кешіктіру үшін қақпашыны ескерту арқылы жазалайды, бірақ ауыстыруға рұқсат берілуі мүмкін.

Пенальти соққысын орындайтын ойыншыны қоспағанда, барлық ойыншылар:

- алаңда болуы тиіс;
- қиялдағы пенальти нүктесінен кемінде 5 м қашықтықта болуы тиіс;
- айып алаңынан тыс жерде орналасуы тиіс.

Пенальти соққысын орындайтын ойыншы доптың орналасуын сәл көтеру үшін аяқтарымен немесе доптың көмегімен құмнан шағын үйінді жасай алады.

Ойыншылар осы ережеге сәйкес позицияны алғаннан кейін, төрешілердің біреуі пенальти орындауға сигнал береді.

Пенальти соққысын орындайтын ойыншы допты алға қарай тебуі тиіс; өкшемен соққы жасауға рұқсат етілген, бірақ доп алға қарай қозғалу қажет.

Соққы кезінде қорғаныстағы қақпашының ең болмағанда бір аяғы қиялдағы қақпа сызығына тиіп, сызықтың деңгейінде немесе артында орналасуы тиіс.

Доп алға қарай соққы жасалып, анық қозғалысқа келген сәттен бастап ойында деп есептеледі.

Пенальти соққысын орындайтын ойыншы доп басқа ойыншыға тимей тұрып оған қайтадан тиюге құқылы емес.

Егер пенальти тайм аяқталуға жақындаған кезде тағайындалса, тайм пенальти орындалғаннан кейін аяқталған болып есептеледі. Соққы орындалған деп есептеледі, егер доп ойында болғаннан кейін келесі жағдайлардың бірі орын алса:

- доп қозғалысын тоқтатады немесе ойыннан шығады;
- допты кез келген ойыншы ойнайды (соның ішінде соққыны орындаған ойыншы), қорғаныстағы қақпашыны қоспағанда;
- төрешілер соққыны орындаған ойыншы немесе оның командасындағы әріптесі жасаған ереже бұзушылыққа байланысты ойынды тоқтатады.

2. Ереже бұзушылықтар мен санкциялар

Төрешілер пенальти орындауға сигнал бергеннен кейін, соққы міндетті түрде орындалуы тиіс. Егер пенальти орындалмаса, төрешілердің бірі соққыны қайта орындауға сигнал бергенге дейін тәртіптік шара қолдана алады.

Пенальти соққысын орындайтын ойыншының командадағы әріптесі айып алаңына уақытынан бұрын кіргені үшін тек келесі жағдайларда жазаланады:

- уақытынан бұрын кіру қақпашының әрекетіне айқын әсер етсе; немесе
- уақытынан бұрын айып алаңына кірген ойыншы допқа тисе немесе қарсыласпен доп үшін күреске түссе, кейін гол соқса, гол соғуға әрекет жасаса немесе айқын гол мүмкіндігін жасаса.

Қақпашының командасындағы әріптесі айып алаңына уақытынан бұрын кіргені үшін тек келесі жағдайларда жазаланады:

- уақытынан бұрын кіру соққыны орындайтын ойыншының әрекетіне айқын әсер етсе;
- уақытынан бұрын айып алаңына кірген ойыншы допқа тисе немесе қарсыласпен доп үшін күреске түсіп, осылайша қарсылас команданың гол соғуына, гол соғуға әрекет жасауына немесе гол мүмкіндігін жасауына кедергі келтірсе.

Егер доп ойында болғанға дейін келесі жағдайлардың бірі орын алса:

- пенальти соққысын орындайтын ойыншы немесе оның командадағы әріптесі ереже бұзушылық жасаса:

- егер доп қақпаға түссе, пенальти қайта орындалады;
- егер доп қақпаға тимесе, төрешілер ойынды тоқтатып, оны қарсылас команданың пайдасына еркін соққымен қайта жалғастырады;

Төмендегі жағдайларды қоспағанда, ойын қақпаға гол соққанына қарамастан тоқтатылады және оны қарсылас команданың пайдасына еркін соққымен қайта жалғастырады:

- пенальти артқа бағытталған соққымен орындалса;
- пенальти бұрын нақты анықталған ойыншының командадағы әріптесімен орындалса: төрешілер соққыны орындаған ойыншыны ескертумен жазалайды;

- соққыны орындайтын ойыншы жүгіріп келе жатқанда допқа соққы жасауға имитация жасаса (жүгіріс барысында имитация жасау рұқсат етілген): төрешілер соққыны орындайтын ойыншыны ескертумен жазалайды;
- қорғаныстағы қақпашы ереже бұзушылық жасаса:
 - егер доп қақпаға түссе, гол есептеледі;
 - Егер доп қақпаға тимесе немесе қақпа көлденең тіреуіне не қақпа тіректеріне тиіп кері секірсе, пенальти тек қақпашының ереже бұзушылығы соққыны орындайтын ойыншының әрекетіне айқын әсер етсе ғана қайта орындалады.
 - Егер қақпашы доптың қақпаға түсуіне кедергі жасаса, пенальти қайта орындалады.

Қақпашының ереже бұзушылығы пенальтины қайта орындауға себеп болған жағдайда, ол матчтағы бірінші бұзушылық үшін ескерту алады; сол матчта кез келген кейінгі бұзушылық үшін де ескерту тағайындалады.

- Қорғаныстағы қақпашының командасындағы әріптесі ереже бұзушылық жасаса:
 - егер доп қақпаға түссе, гол есептеледі;
 - Егер доп қақпаға тимесе, пенальти қайта орындалады; ереже бұзған ойыншы матчтағы бірінші бұзушылық үшін ескерту алады. Сол матчта кез келген кейінгі бұзушылық үшін ойыншы ескерту алады.
- Екі команданың ойыншылары ереже бұзушылық жасаса: пенальти қайта орындалады, егер ойыншылардың біреуі аса ауыр ереже бұзушылық жасамаған болса (мысалы, соққыны дұрыс орындамай имитация жасау); ереже бұзған ойыншылар матчтағы бірінші бұзушылық үшін ескерту алады. Сол матчта кез келген кейінгі бұзушылық үшін олар ескерту алады. Егер ойыншы аса ауыр ереже бұзушылық жасаса (мысалы, соққыны дұрыс орындамай имитация жасау), қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады, ал ереже бұзған ойыншы алдын ала ескерту берілмей ескерту алады.
- Қорғаныстағы қақпашы мен соққыны орындайтын ойыншы бір мезгілде ереже бұзушылық жасаса: соққыны орындайтын ойыншы ескертумен жазаланады, ал ойын қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққымен қайта жалғасады.

Пенальти соққысын орындайтын ойыншы допқа қарай қозғалған сәтте оған кедергі келтірген қарсылас, доптан кемінде 5 м қашықтықты сақтаған жағдайда да, ескертумен жазаланады.

Егер пенальти орындалғаннан кейін:

- Егер соққыны орындайтын ойыншы допқа басқа ойыншыға тимей тұрып қайта тисе:
 - қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады, ол ереже бұзушылық жасалған жерден орындалады, егер бұл пенальти кезінде қорғаныстағы команданың алаңында орын алған болса; немесе соққыны орындайтын ойыншының өз алаңында орын алған болса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады (қолмен ойнауға байланысты ереже бұзушылықтан басқа, ол кезде еркін соққы бұзушылық жасалған жерден орындалады).

- Доп алға қарай қозғалған сәтте қосымша тұлғаға тиіп кетсе:
 - пенальти қайта орындалады, тек қақпаның бағытына бағытталған және араласу қорғаныстағы қақпашыға немесе команданың ойыншысына әсер етпесе; бұл жағдайда доп қақпаға түссе, гол есептеледі (допқа тию орын алған болса да), егер араласу шабуылдаушы командадан болмаса.
- Доп қақпашыға, қақпа көлденең тіреуіне немесе қақпа тіректеріне тиіп кері алаңға оралып, кейін қосымша тұлғаға тиіп кетсе:
 - төрешілер ойынды тоқтатады;
 - ойын қосымша тұлғаға тиген жерден дау добы арқылы қайта жалғасады.

3 ЖИНАҚТАМА КЕСТЕ

Ереже бұзушылық	Пенальти орындалуының нәтижесі		
	Доптың қақпаға түсуі	Доптың қақпаға түспеуі	Ойынды қайта бастау орны
Шабуылдаушы команданың ойыншысының айып алаңына уақытынан бұрын кіруі	Әсер ету кезінде: пенальти қайта орындалады Әсер етпеген жағдайда: гол	Әсер ету кезінде: қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы Әсер етпеген жағдайда: қайта орындау тағайындалмайды	Ереже бұзушылық жасалған жер
Қорғаныстағы команданың ойыншысының айып алаңына уақытынан бұрын кіруі	Әсер ету кезінде: гол Әсер етпеген жағдайда: гол	Әсер ету кезінде: пенальти қайта орындалады Әсер етпеген жағдайда: қайта орындау тағайындалмайды	-
Қорғаныстағы және шабуылдаушы команданың ойыншыларының айып алаңына уақытынан бұрын кіруі	Әсер ету кезінде: пенальти қайта орындалады Әсер етпеген жағдайда: гол	Әсер ету кезінде: пенальти қайта орындалады Әсер етпеген жағдайда: қайта орындау тағайындалмайды	-
Қақпашының тарапынан жасалған ереже бұзушылық	Гол	Қақпашы кері қайтармаған жағдайда: пенальти қайта орындалмайды (қақпашының әрекеті соққыны орындайтын ойыншыға айқын әсер етпесе) Қақпашы кері қайтарған жағдайда: пенальти қайта орындалады, қақпашы ескерту алады; сол матчтағы кез келген кейінгі бұзушылық үшін қақпашы ескерту алады	-
Қақпашы мен ойыншы бір мезгілде ереже бұзушылық жасаса: Соққыны орындайтын ойыншы	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы және ойыншы ескертумен жазаланады Соққыны орындайтын ойыншы	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы және соққыны орындайтын ойыншы ескертумен жазаланады	Қиялдағы пенальти нүктесі
Допқа артқа соққы	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы	Қиялдағы пенальти нүктесі
Қате Соққыны орындайтын ойыншы (дұрыс анықталмаған)	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы және соққыны дұрыс орындамаған ойыншы ескертумен жазаланады	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы және соққыны дұрыс орындамаған ойыншы ескертумен жазаланады	Қиялдағы пенальти нүктесі
Соққыны дұрыс орындамай имитация жасау	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы және соққыны орындайтын ойыншы ескертумен жазаланады	Қорғаныстағы команданың пайдасына еркін соққы және соққыны орындайтын ойыншы ескертумен жазаланады	Қиялдағы пенальти нүктесі

Ереже 15

Допты ойынға
соққымен енгізу /
лақтыру арқылы

Допты ойынға енгізу соққымен немесе лақтыру арқылы соңғы болып допқа тиген ойыншыға қарсылас командасының пайдасына тағайындалады, егер доп толықтай бүйір сызықтан жерге немесе ауаға шықса, немесе ойын кезінде жабық алаңда төбеге тиіп кетсе.

Допты ойынға енгізу соққымен / лақтыру арқылы тікелей гол соғу мүмкін емес:

- егер доп қарсылас командасының қақпасына түссе, қақпадан соққы тағайындалады;
- егер доп соққыны орындаған ойыншының өз қақпасына түссе, бұрыштан соққы тағайындалады.

1. Рәсім

Рәсімнің екі түрі бар:

- допты ойынға енгізу соққымен
- лақтыру

Барлық қарсыластар допты ойынға енгізу соққысын / лақтыруды орындау үшін бүйір сызықтағы нүктеден кемінде 5 м қашықтықта болуы тиіс.

Доп команда ойынға енгізуге дайын болған сәттен немесе төреші команда дайын екендігін хабарлаған сигнал берген сәттен бастап төрт секунд ішінде ойынға енгізілуі тиіс.

Егер ойынды тактикалық себептермен қайта бастау кешіктірілсе, төрешілер төрт секундтық есепті ысқырықтан кейін бастайды, соққыны / лақтыруды орындайтын ойыншы дайын болсын немесе болмасын.

Егер допты ойынға енгізу соққысымен / лақтыру арқылы доп алаңға тимесе, төрешілер оны қарсылас командасының ойыншысына ойынға енгізуді тағайындайды.

Егер ойыншы допты ойынға енгізуді дұрыс орындау кезінде оны қайта ойнау мақсатында әдейі қарсыласқа бағыттап тебсе немесе лақтырса, бірақ бұл әрекет абайсызда, ойланбай немесе шамадан тыс күш қолдану арқылы жасалмаса, төрешілер ойынның жалғасуына рұқсат береді.

Допты ойынға енгізуді орындайтын ойыншы доп басқа ойыншыға тимей тұрып оған қайтадан тиюге құқылы емес.

Допты ойынға енгізу соққысымен

Допты ойынға енгізу кезінде соққыны орындайтын ойыншы:

- алаңға қарап тұруы тиіс;
- әрбір аяғының бір бөлігі бүйір сызықта немесе бүйір сызықтан тыс алаң бетінде орналасуы тиіс.

- Допқа соққы жасау қажет, ол қозғалмай тұруы тиіс, соққы бүйір сызықтан жасалса — доп алаңнан шыққан жерден, немесе алаңнан тыс жерде, бүйір сызыққа жақын жерден орындалады.

Егер допты ойынға енгізу соққысымен бүйір сызықтан жасалмаса, доп ойынға кірген сәттен бастап ойында деп есептеледі. Егер допты ойынға енгізу соққысымен бүйір сызықтан жасалса, доп анық қозғалысқа келген сәттен бастап ойында деп есептеледі.

Лақтыру

Лақтыру кезінде лақтыратын ойыншы:

- алаңға қарап тұруы тиіс;
- әрбір аяғының бір бөлігі бүйір сызықта немесе бүйір сызықтан тыс бетте орналасуы тиіс;
- допты екі қолымен басының арты мен үстінен, доп алаңнан шыққан жерден лақтыруы тиіс.

Доп алаңға кірген сәттен бастап ойында деп есептеледі.

2. ЕРЕЖЕ БҰЗУШЫЛЫҚТАР ЖӘНЕ САНКЦИЯЛАР

Егер доп ойында болғаннан кейін, допты ойынға енгізуді орындайтын ойыншы доп басқа ойыншыға тимей тұрып қайта тисе, қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады, ол ереже бұзушылық жасалған жерден орындалады, егер бұл допты енгізу кезінде қорғаныстағы команданың алаңында орын алған болса; немесе егер бұзушылық ойыншының өз командасының алаңында орын алған болса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады. Егер допты ойынға енгізуді орындайтын ойыншы қолмен ойнауға байланысты ереже бұзушылық жасаса:

- ереже бұзушылық жасалған жерден еркін соққы тағайындалады;
- егер ереже бұзушылық допты енгізген ойыншының айып алаңында орын алса, пенальти тағайындалады, тек қақпашы допты енгізген жағдайда қоспағанда; бұл жағдайда еркін соққы алаң ортасынан орындалады.

Допты ойынға енгізуді орындайтын ойыншыға әділетсіз түрде кедергі жасап немесе алаңдатқан қарсылас (сол жерден допты енгізуге 5 м-ден жақындаған болса да) спортқа сай емес мінез-құлық үшін ескерту алады, және егер допты енгізу орындалған болса, қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады: егер бұзушылық допты енгізген команданың алаңында орын алса — бұзушылық жасалған жерден; егер бұзушылық ойыншының өз алаңында орын алса — алаң ортасынан.

Барлық басқа ереже бұзушылықтар үшін, оның ішінде допты ойынға енгізу соққысымен / лақтыру арқылы төрт секунд ішінде орындалмаса, допты ойынға енгізу құқығы қарсылас командаға беріледі (команда допты ойынға енгізуді соққымен немесе лақтыру арқылы таңдай алады).

Ереже 16

Қақпа алдынан

СОҚҚЫ

Қақпадан соққы тағайындалады, егер доп толықтай қақпа сызығын жерге немесе ауаға шықса, соңғы болып оған шабуылдаушы команданың ойыншысы тиіп, гол есептелмесе.

Қақпадан соққыдан тікелей гол соғу мүмкін емес. Егер доп тікелей қақпадан соққыны орындаған қақпашының командасының қақпасына түссе, қарсылас командаға бұрыштан соққы тағайындалады. Егер доп тікелей қақпадан соққыны орындамаған команданың қақпасына түссе, сол командаға қақпадан соққы тағайындалады.

1. Рәсім

- Қақпадан соққы тағайындалады, егер доп толықтай қақпа сызығын жерге немесе ауаға шықса, соңғы болып оған шабуылдаушы команданың ойыншысы тиіп, гол есептелмесе.
- Қақпадан соққыдан тікелей гол соғу мүмкін емес.
- Егер доп тікелей қақпадан соққыны орындаған қақпашының командасының қақпасына түссе, қарсылас командаға бұрыштан соққы тағайындалады.
- Егер доп тікелей қақпадан соққыны орындамаған команданың қақпасына түссе, сол командаға қақпадан соққы тағайындалады.

2. Ереже бұзушылықтар мен санкциялар

Егер доп ойында болғаннан кейін, қақпашы қақпадан соққыны орындағаннан соң доп басқа ойыншыға тимей тұрып оған қайта тисе, қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады, ол ереже бұзушылық жасалған жерден орындалады, егер бұзушылық қарсыластар алаңында орын алған болса; егер бұзушылық қақпашы командасының алаңында орын алған болса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады. Егер қақпашы қолмен ойнауға байланысты ереже бұзушылық жасаса:

- ереже бұзушылық қақпашының айып алаңынан тыс жерде жасалған болса, еркін соққы бұзушылық жасалған жерден орындалады;
- ереже бұзушылық қақпашының айып алаңында жасалған болса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады.

Егер қақпадан соққы төрт секунд ішінде орындалмаса, қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады, ол алаң ортасынан орындалады.

Егер қақпадан соққы орындалған кезде кейбір қарсыластар айып алаңында қалса, себебі олар оны уақытында тастай алмаса, төрешілер ойынды жалғастыруға рұқсат береді.

Егер қақпадан соққы орындалған сәтте немесе доп ойында болғанға дейін айып алаңына кірген қарсылас допқа тисе немесе доп үшін күреске түссе, қақпадан соққы қайта орындалады.

Егер ойыншы доп ойында болғанға дейін айып алаңына кіріп, қарсыласқа қарсы ереже бұзушылық жасаса немесе оған қарсы ереже бұзушылық жасалса, қақпадан соққы қайта орындалады, ал ереже бұзған ойыншының жазасы бұзушылық сипаттамасына байланысты ескерту немесе алаңнан қуумен тағайындалады.

Барлық басқа ереже бұзушылықтар үшін қақпадан соққы қайта орындалады. Егер ереже бұзушылық қақпадан соққыны орындайтын команданың тарапынан жасалса, төрт секундтық есеп қайта басталмайды және қақпашы соққыны қайта орындауға дайын болған сәттен бастап есеп жалғасады.

Ереже 17

Бұрыштан
допты ойынға
қосу

Бұрыштан соққы тағайындалады, егер доп толықтай қақпа сызығын жерге немесе ауаға шықса, соңғы болып оған қорғаныстағы команданың ойыншысы тиіп, гол есептелмесе.

Гол бұрыштан соққыдан тікелей соғылуы мүмкін, бірақ тек қарсылас командасының қақпасына; егер доп тікелей бұрыштан соққыны орындаған ойыншының өз қақпасына түссе, қарсылас командаға бұрыштан соққы тағайындалады.

1. Рәсім

- Доп бұрыш аймағында, доп қақпа сызығын кесіп өткен жерге ең жақын нүктеде орнатылуы тиіс.
- Бұрыштан соққыны орындайтын ойыншы доптың орналасуын сәл көтеру үшін аяқтарымен немесе доптың көмегімен құмнан шағын үйінді жасай алады.
- Доп қозғалмай тұруы тиіс және оны шабуылдаушы команданың ойыншысы соққымен ойынға енгізеді.
- Допты ойынға енгізу бұрыштан соққымен төрт секунд ішінде орындалуы тиіс, команда ойынға енгізуге дайын болған сәттен немесе төреші команда дайын екендігін хабарлаған сигнал берген сәттен бастап.
- Допқа соққы жасалған сәттен бастап ол анық қозғалысқа келгенде ойында деп есептеледі; доп бұрыш аймағынан шығуы міндетті емес.
- Бұрыштағы жалауша тірегі қозғалыссыз қалуы тиіс.
- Қарсыластар доп ойында болғанға дейін қиялдағы бұрыш доғасынан кемінде 5 м қашықтықта болуы тиіс.

2. Ереже бұзушылықтар мен санкциялар

Егер доп ойында болғаннан кейін, бұрыштан соққыны орындайтын ойыншы доп басқа ойыншыға тимей тұрып қайта тисе, қарсылас команданың пайдасына еркін соққы тағайындалады, ол ереже бұзушылық жасалған жерден орындалады, егер бұл қарсыластар алаңында орын алған болса; немесе бұзушылық бұрыштан соққыны орындайтын ойыншы командасының алаңында орын алған болса, еркін соққы алаң ортасынан орындалады. Егер бұрыштан соққыны орындайтын ойыншы қолмен ойнауға байланысты ереже бұзушылық жасаса:

- ереже бұзушылық жасалған жерден еркін соққы тағайындалады;
- Пенальти тағайындалады, егер ереже бұзушылық бұрыштан соққыны орындайтын ойыншының айып алаңында жасалса, қақпашы бұрыштан соққыны орындаған жағдайда қоспағанда; бұл жағдайда еркін соққы алаң ортасынан орындалады.

Егер ойыншы бұрыштан соққыны дұрыс орындау кезінде допты қайта ойнау мақсатында әдейі қарсыласқа бағыттап тебсе, бірақ бұл әрекет абайсызда, ойланбай немесе шамадан тыс күш қолдану арқылы жасалмаса, төрешілер ойынның жалғасуына рұқсат береді.

Команданың бұрыштан соққы орындайтын тарапынан кез келген өзге де ереже бұзушылық болған жағдайда, соның ішінде бұрыштан соққы төрт секунд ішінде орындалмаса немесе бұрыш аймағынан орындалмаса, қорғанып жатқан команданың пайдасына қақпадан соққы тағайындалады. Қорғанып жатқан команданың кез келген өзге де ереже бұзушылығы кезінде бұрыштан соққы қайта орындалады.

*Уақытты қарау
жүйесінің
хаттамасы және
бейнеқолдау
хаттамасы*

УАҚЫТТЫ ҚАРАУ ЖҮЙЕСІ

Уақытты қарау жүйесі (TRS) бейне қолдау болмаған жағдайда ғана қолданылады.

1. Қағидаттар

Төрешілер TRS жүйесін келесі максаттарда қолданады:

1. доптың тайм аяқталғаны туралы дыбыстық белгі берілгенге дейін қақпа сызығын толық кесіп өткен-өтпегенін тексеру (пенальти соққысын немесе еркін соққыны орындау үшін тайм ұзартылған жағдайларды қоспағанда); және/немесе
2. тайм аяқталғаны туралы дыбыстық белгі берілгенге дейін ереже бұзушылық жасалған-жасалмағанын тексеру.

2. Тәжірибелік аспектілер

Жағажай футболы матчы кезінде TRS жүйесін пайдалану келесі тәжірибелік шарттарды көздейді:

1. негізінен, қолданылатын камералар бүкіл алаңды, негізгі уақыт есептегішін, қақпаларды және екі айып алаңын толық қамтуды қамтамасыз етуі тиіс; бұл дегеніміз - бүкіл алаң мен негізгі уақыт есептегішін қамтитын кемінде бір камера қолданылуы қажет, сондай-ақ әрбір айып алаңы үшін бөлек камераларды пайдалану ұсынылады (оның ішінде қақпа сызығына бағытталған, әрбір қақпа сызығында орналасқан камера).
2. Қайталау операторы (RO) барлық телетрансляциялық материалдарға тәуелсіз қолжетімділікке ие болады және қайталауларды басқаруды жүзеге асырады;
3. Төрешілердің қарау аймағы (RRA) — төрешілер түпкілікті шешім қабылдар алдында бейнеқайталауларды қарайтын орын; RRA аймағы алаңға жақын орналасуы тиіс, ал оның орналасқан жері нақты белгіленуі керек;
4. RRA аймағында екі монитор қолжетімді болуы тиіс:
 - Бір монитор төрешілерге бейнематериалдарды қарау кезінде көмек көрсететін қайталау операторы (RO) үшін;
 - Бір монитор алаңға қаратып орналастырылады және бейнеқайталауларды төрешілердің қарауы үшін арналған;
5. Қайталау операторы (RO) қарау барысында төрешілерге көмек көрсетеді және төрешілердің сұрауы бойынша бейнематериалдарды (мысалы, әртүрлі түсіру бұрыштары, ойнату жылдамдығын өзгерту және т.б.) төрешілердің мониториянда көрсетеді;
6. Қайталау операторы (RO) арнайы дайындықтан өтуі тиіс, оның ішінде жағажай футболы ойынының ережелерімен танысуы қажет, сондай-ақ тиісті сертификаттаудан өтуі керек.

7. Егер технология істен шығып, бекітілген резервтік жабдық болмаған жағдайда, TRS жүйесін қолдануға болмайды. Бұл туралы екі команда да дереу хабардар етілуі тиіс.
8. RO функцияларын орындау үшін сертификаттау талап етілетіндіктен, матчты бастай алмайтын немесе оны одан әрі қамтамасыз ете алмайтын RO тек тиісті біліктілігі бар тұлғамен ғана ауыстырылуы мүмкін. Егер білікті ауыстырушы табылмаса, матч TRS жүйесін қолданбай өткізілуі / жалғастырылуы тиіс, және бұл туралы екі команда да дереу хабардар етілуі керек.

3. Рәсім

Бастапқы шешім

Төрешілер TRS жүйесі жоқ сияқты әрекет етіп, әрдайым бастапқы шешімді (қажет болған жағдайда кез келген тәртіптік шараларды қолдануды қоса алғанда) қабылдауы тиіс.

Төрешілердің қарау жүргізу туралы шешімі

1. Қарау жүргізу туралы шешімді тек төрешілер ғана қабылдай алады.
2. Барлық жағдайларда төрешілер қарау жүргізілетінін «ТВ-сигналды» (теледидар экранының контуры) анық көрсетіп белгілеуі тиіс.

Қарау

1. Төрешілер бейнеқайталауларды қарау үшін RRA аймағына барады. Қарау екі төреші тарапынан жүргізіледі, алайда түпкілікті шешімді төреші қабылдайды.
2. Төрешілер қарау жүргізіп жатқан уақытта (RR) матчтың басқа ресми тұлғалары алаңдағы және техникалық аймақтағы жағдайды бақылауды жүзеге асырады.
3. RRA аймағына кірген немесе қарау процесіне не түпкілікті шешімге ықпал етуге тырысқан ойыншылар, қосалқы ойыншылар немесе команда ресми тұлғалары ескерту жазасымен жазаланады.
4. Төрешілер ереже бұзушылықтың жасалған-жасалмағанын немесе доптың дыбыстық белгіге дейін не одан кейін қақпа сызығын кесіп өткен-өтпегенін нақты анықтау үшін әртүрлі түсіру бұрыштарын және ойнату жылдамдықтарын сұрата алады.
5. Қарау рәсімі барынша тиімді түрде аяқталуы тиіс, алайда түпкілікті шешімнің дәлдігі жылдамдықтан басымдыққа ие. Осы себепті, сондай-ақ кейбір жағдайлардың күрделі болуы және қарауға жататын бірнеше шешімдер мен эпизодтарды қамтуы мүмкін екендігін ескере отырып, қарау рәсімі үшін уақыттық шектеу белгіленбейді.

Соңғы шешім және ойынды жалғастыру

1. Төреші түпкілікті шешім қабылдауға құқығы бар жалғыз тұлға болып табылады.
2. RR рәсімінен кейін төреші «ТВ-сигналды» көрсетіп, хронометрист үстелінің алдында түпкілікті шешімді жариялауы және қажет болған жағдайда оны екі команданың бас жаттықтырушыларына жеткізуі тиіс.
3. Одан кейін төреші тәртіптік шараларды (қажет болған жағдайда) қолданады, өзгертеді немесе күшін жояды және жағажай футболы ойынының ережелеріне сәйкес ойынды қайта жалғастырады немесе таймның аяқталғаны туралы белгі береді.
4. Егер RR нәтижесі бойынша ойын бастау соққысымен, пенальти соққысымен немесе еркін соққымен қайта жалғастырылуы тиіс болса, төреші хронометристке нақты уақытты хабарлауға міндетті, сол арқылы хронометрдің түзетілуі қамтамасыз етіледі.
5. Төрешілер матчты қайта бастауға дайын болғаннан кейін, хронометрист белгіленген жаңа уақыттан бастап хронометрді іске қосады.

Матчтың жарамдылығы

Негізінен, төмендегі бір немесе бірнеше факторларға байланысты матч жарамсыз деп есептелмейді:

1. технология жұмысының істен шығуы;
2. TRS жүйесін қолдануға байланысты қате шешімдер;
3. инцидентті қарамау туралы қабылданған шешімдер; немесе
4. қарауға жатпайтын жағдайдың қаралуы.

БЕЙНЕҚОЛДАУ

1. Қағидаттар

Төрешілер бейнеқолдауды (VS) команда бас жаттықтырушысы (немесе ол болмаған жағдайда, өтінім парағында көрсетілген командасының тағайындалған ресми тұлғасы) төмендегі жағдайларға қатысты шешімге қарсылық білдірген кезде қолданады:

1. Гол / гол емес;
2. Пенальти / пенальти емес;
3. Қарсылас команданың алаң жартысында немесе алаң ортасынан еркін соққы / еркін соққы емес;
4. Тікелей қызыл карточкалар (екінші ескерту жағдайларын қоспағанда);
5. Қате сәйкестендіру.

Сонымен қатар, егер екі төреші жоғарыда көрсетілген санаттардың біріне жататын эпизод бойынша келіспеушілікке тап болса, VS төрешілердің қалауы бойынша қолданылуы мүмкін.

VS сондай-ақ төрешілердің қалауы бойынша келесі жағдайларда қолданылуы мүмкін:

6. Хронометр істен шыққан жағдайда;
7. 6 және 7-ережелердің талаптарына сәйкес хронометрист тарапынан хронометрді қате іске қосу, қайта іске қосу немесе тоқтату кезінде;
8. Гол соғылған-соғылмағанын тексеру үшін;
9. Доптың тайм аяқталғаны туралы дыбыстық белгіге дейін қақпа сызығын кесіп өткен-өтпегенін тексеру үшін (пенальти соққысын немесе еркін соққыны орындау үшін тайм ұзартылған жағдайларды қоспағанда);
10. Тайм аяқталғаны туралы дыбыстық белгіге дейін ереже бұзушылық жасалған-жасалмағанын тексеру үшін.

Сәтті қарсылық бастапқы төрешілер шешімінің өзгертілетінін білдіреді, ал сәтсіз қарсылық бастапқы шешімнің расталатынын білдіреді. Бастапқы шешім тек бейнеқайталау

" айқын және анық қателікті "немесе" елеусіз қалған оқиға " көрсеткен

жағдайда ғана өзгертілі. Әр команда үшін сәтті қарсылықтардың саны

шектелмейді.

Сонымен қатар, әр командаға матчтың әрбір кезеңінде бір сәтсіз қарсылық жасауға рұқсат етіледі.

Бір кезеңде пайдаланылмаған қарсылықтар басқа кезеңдерге ауыстырылмайды.

Егер матчтың жеңімпазын анықтау үшін қосымша уақыт тағайындалса, әр командаға қосымша уақытта бір қосымша сәтсіз қарсылық жасауға рұқсат етіледі.

Матчтың үшінші кезеңінде пайдаланылмаған қарсылықтар қосымша уақытқа ауыстырылмайды.

Егер матчтың жеңімпазын анықтау үшін пенальтилер сериясы тағайындалса, әр командаға пенальтилер сериясы барысында бір қосымша сәтсіз қарсылық жасауға рұқсат етіледі. Матч барысында пайдаланылмаған қарсылықтар пенальтилер сериясына ауыстырылмайды.

Төрешілер бейнеқайталауды тікелей өздері қарайды (төрешілердің қарауы — RR), содан кейін төреші түпкілікті шешім қабылдайды.

RR барысында төрешілер ашықтықты қамтамасыз ету үшін «көрінетін» күйде қалуы тиіс.

Егер ойын кейіннен қарауға жататын инциденттен кейін жалғасса, инциденттен кейінгі кезеңде қолданылған немесе қолданылуы тиіс тәртіптік шаралар, бастапқы шешім өзгертілсе де, күшін жоймайды (перспективалы шабуылды тоқтатқан үшін ескерту немесе гол соғу не айқын гол соғу мүмкіндігінен айыру (DOGSO) үшін алаңнан шығару жағдайларын қоспағанда).

Қарауға жататын инцидентке дейінгі және одан кейінгі ойын кезеңі осы хаттамамен айқындалады.

2. Қарауға жататын шешімдер / инциденттер

Қарсылық арқылы қаралуы мүмкін шешімдер / инциденттер санаттарына мыналар жатады:

1. Голдар
 - 1.1 Шабуылды дамыту фазасында немесе гол соғу кезінде шабуылдаушы команданың ереже бұзушылығы (мысалы, қолмен ойнау, фол және т.б.);
 - 1.2 Гол соғылғанға дейін доптың ойыннан шығуы;
 - 1.3 «Гол / гол емес» жағдайлары.
2. Айып алаңындағы инциденттер және қарсылас команданың алаң жартысындағы инциденттер
 - 2.1 Пенальти орындау кезіндегі, жазаланбаған ереже бұзушылық;
 - 2.2 Қате тағайындалған пенальти;
 - 2.3 Қарсылас команданың алаң жартысында немесе алаң ортасынан еркін соққымен жазалануы тиіс, бірақ жазаланбаған ереже бұзушылық;
 - 2.4 Қарсылас команданың алаң жартысында немесе алаң ортасынан қате тағайындалған еркін соққы;
 - 2.5 Пенальтиге әкелген шабуылды дамыту фазасындағы шабуылдаушы команданың ереже бұзушылығы (мысалы, қолмен ойнау, фол және т.б.);
 - 2.6 Ереже бұзушылықтың орны (айып алаңының ішінде немесе сыртында);
 - 2.7 Инцидентке дейін доптың ойыннан шығуы.

3. Тікелей қызыл карточкалар (екінші ескерту жағдайларын қоспағанда);
 - 3.1 DOGSO;
 - 3.2 Ережелерді өрескел бұзу;
 - 3.3 Қатыгез мінез-құлық, басқа тұлғаны тістеу немесе түкіру;
 - 3.4 Қорлайтын, кемсітетін немесе әдепсіз әрекеттер.
4. Қате сәйкестендіру (қызыл немесе сары карточка, соққыны орындайтын қате ойыншы):
 - Егер төрешілер ереже бұзушылықты жазалап, содан кейін оны жасаған команданың басқа ойыншысына сары немесе қызыл карточка көрсетсе, ереже бұзушының тұлғасы қаралуы мүмкін;
 - Егер төрешілер ереже бұзушылықты жазалап, содан кейін еркін соққыны немесе пенальтиді қате ойыншы орындауға тырысса, соққы орындалғанға дейін дұрыс ойыншының тұлғасы қаралуы мүмкін.

Бұзушылықтың өзі: голмен; айып алаңындағы оқиғамен; қарсылас команданың жартысында немесе алаңның ортасынан еркін соққымен жазаланатын бұзушылықпен; тікелей қызыл карточкамен байланысты болмаса, қарауға жатпайды.

VS сондай-ақ төрешілердің қалауы бойынша, егер екі төреші жоғарыда көрсетілген санаттардың біріндегі инцидентке қатысты келіспеушілікке тап болса, сондай-ақ келесі инциденттер бойынша қолданылуы мүмкін:

1. Хронометр істен шыққан жағдайда — уақытты қалай түзету керектігін анықтау үшін;
2. 6 және 7-ережелердің талаптарына сәйкес хронометрист тарапынан хронометрді қате іске қосу, қайта іске қосу немесе тоқтату кезінде;
3. Гол соғылғанын тексеру үшін;
4. Доптың тайм аяқталғаны туралы дыбыстық белгіге дейін қақпа сызығын кесіп өткен-өтпегенін тексеру үшін (пенальти соққысын немесе еркін соққыны орындау үшін тайм ұзартылған жағдайларды қоспағанда);
5. Тайм аяқталғаны туралы дыбыстық белгіге дейін ереже бұзушылық жасалған-жасалмағанын тексеру үшін.

3. Тәжірибелік аспектілер

Жағажай футболы матчы кезінде VS жүйесін пайдалану келесі тәжірибелік шарттарды көздейді:

1. Негізінен, қолданылатын камералар ойын алаңының толық көрінісін, негізгі уақыт есептегішін, қақпаларды және екі айып алаңын қамтуды қамтамасыз етуі тиіс. Бұл дегеніміз - кемінде бір камера бүкіл ойын алаңын қамтуы қажет; сонымен қатар әрбір айып алаңы үшін бөлек камераларды (оның ішінде әрбір қақпа сызығына бағытталған, қақпа сызығына фокусталған камераларды), сондай-ақ негізгі уақыт есептегіші үшін бөлек камераны пайдалану ұсынылады.
2. Қайталау операторы (RO) барлық телетрансляциялық бейнематериалдарға тәуелсіз қолжетімділікке ие болады және қайталауларды өз бетінше басқарады.
3. Төрешілердің қарау аймағы (RRA) — бұл төрешілер түпкілікті шешім қабылдау алдында бейнеқайталауларды қарайтын орын; RRA аймағы алаңға жақын орналасуы тиіс және оның орналасқан жері нақты белгіленуі қажет.
4. RRA аймағында екі монитор қолжетімді болуы тиіс:
 - Бір монитор бейнематериалдарды қарау кезінде төрешілерге көмек көрсететін қайталау операторы (RO) үшін;
 - Бір монитор алаңға қаратып орналастырылады және бейнеқайталауларды төрешілердің қарауы үшін арналған.
5. Қайталау операторы (RO) қарау барысында төрешілердің сұрауы бойынша бейнематериалдарды (мысалы, әртүрлі түсіру ракурстары, ойнату жылдамдығын өзгерту және т.б.) төрешілердің мониториянда көрсетіп, көмек көрсетеді.
6. Қайталау операторы (RO) жағажай футболы ойынының ережелерімен танысуды қоса алғанда, арнайы дайындықтан өтуі және қажетті сертификаттаудан өтуі тиіс.
7. Егер технология істен шығып, бекітілген резервтік жабдық болмаған жағдайда, VS жүйесін қолдануға болмайды. Бұл туралы екі команда да дереу хабардар етілуі тиіс.
8. RO функцияларын орындау үшін сертификаттау талап етілетіндіктен, матчы бастай алмайтын немесе оны әрі қарай қамтамасыз ете алмайтын RO тек тиісті біліктілігі бар тұлғамен ғана ауыстырылуы мүмкін. Егер білікті ауыстырушы табылмаса, матч VS жүйесін қолданбай өткізілуі / жалғастырылуы тиіс және бұл туралы екі команда да дереу хабардар етілуі керек.

4. Рәсім

Бастапқы шешім

Төрешілер VS жүйесі жоқ сияқты әрекет етіп, әрдайым бастапқы шешімді (қажет болған жағдайда кез келген тәртіптік шараларды қолдануды қоса алғанда) қабылдауы тиіс (серьёзного пропущенного инцидента жағдайларын қоспағанда).

Қарсылық білдіру немесе қарау жүргізу туралы төрешілер шешімі

1. Шешімге қарсылық білдіру үшін команда бас жаттықтырушысы (немесе ол болмаған жағдайда, команданың өтінім парағында көрсетілген тағайындалған ресми тұлға) дереу:
 - саусағымен ауада айналмалы қимыл жасауы; және
 - үшінші немесе төртінші төрешіге қарау жүргізу туралы өтінішін хабарлауы тиіс.
2. Үшінші немесе төртінші төреші электрондық байланыс жүйесі арқылы және пәддлді көтеру арқылы төрешілерге қарсылық туралы хабарлайды.
3. Балама түрде, негіз болған жағдайда, төрешілер өз қалауы бойынша қарау жүргізу туралы шешім қабылдай алады.
4. Егер ойын бұрыннан тоқтатылған болса, төрешілер қарау жүргізу үшін ойынды қайта бастыруды кідірте тұрады.
5. Егер ойын әлі тоқтатылмаған болса, төрешілер доп бейтарап аймақта / бейтарап жағдайда болған кезде, яғни командалардың ешқайсысында айқын шабуыл мүмкіндігі болмаған сәтте ойынды тоқтатады.
6. Барлық жағдайларда төрешілер қарау жүргізілетінін «ТВ-сигналды» (теледидар экранының контуры) анық көрсетіп белгілеуі тиіс.

Қарау

1. Төрешілер бейнеқайталауларды қарау үшін RRA аймағына барады. Қарау екі төреші тарапынан жүргізіледі, алайда түпкілікті шешімді төреші қабылдайды.
2. RR барысында матчтың өзге ресми тұлғалары алаңдағы және техникалық аймақтағы жағдайды бақылауды жүзеге асырады.
3. RRA аймағына кірген немесе қарау процесіне не түпкілікті шешімге ықпал етуге тырысқан ойыншылар, қосалқы ойыншылар немесе команда ресми тұлғалары ескерту жазасымен жазаланады.
4. Төрешілер камералардың әртүрлі ракурстарын және ойнату жылдамдықтарын сұрата алады, алайда, әдетте, баяу ойнатылған қайталаулар тек фактілерді анықтау үшін қолданылуы тиіс, мысалы: ереже бұзушылықтың немесе ойыншының орналасуы; физикалық бұзушылықтар мен қолмен ойнау кезіндегі байланыс нүктесі; доптың ойыннан шыққан фактісі (оның ішінде «гол / гол емес» жағдайлары). Қалыпты ойнату жылдамдығы ереже бұзушылықтың қарқындылығын бағалау немесе қолмен ойнау болған-болмағаны туралы шешім қабылдау үшін пайдаланылуы тиіс.
5. Голдарға; пенальти тағайындауға / тағайындамауға; қарсылас команданың алаң жартысында немесе алаң ортасынан еркін соққы тағайындауға / тағайындамауға; DOGSO үшін қызыл карточкаларға байланысты шешімдер / инциденттер бойынша тиісті шешімге / инцидентке тікелей алып келген шабуыл фазасын (APP) қарау талап етілуі мүмкін; бұл шабуылдаушы команданың ашық ойында допты қалай иеленгенін де қамтуы мүмкін.

6. Қызыл карточкамен жазаланатын өзге ереже бұзушылықтар (ереже бұзушылықты өрескел бұзу немесе қатыгез мінез-құлық), хронометрге қатысты инциденттер, сондай-ақ қате сәйкестендіру жағдайларында тек инциденттің өзі ғана қаралады.
7. Жағажай футболы ойынының ережелері ойын қайта басталғаннан кейін ойынды қайта бастыру туралы шешімдерді өзгертуге жол бермейді. Алайда VS жүйесінің максаттары үшін, дереу қарсылық білдірілген жағдайда, ойын қайта басталған болса да, инцидент қаралып, бастапқы шешім өзгертілуі мүмкін.
8. Қарау рәсімі барынша тиімді түрде аяқталуы тиіс, алайда түпкілікті шешімнің дәлдігі жылдамдықтан басымдыққа ие. Осы себепті, сондай-ақ кейбір жағдайлардың күрделі болып, қарауға жататын бірнеше шешімдер / инциденттерді қамтуына байланысты, қарау рәсімі үшін уақыттық шектеу белгіленбейді.

Түпкілікті шешім және ойынды қайта бастыру

1. Төреші түпкілікті шешім қабылдауға құқығы бар жалғыз тұлға болып табылады.
2. RR аяқталғаннан кейін төреші «ТВ-сигналды» көрсетіп, хронометрист үстелінің алдында түпкілікті шешімді хабарлауы және қажет болған жағдайда оны екі команданың бас жаттықтырушыларына жеткізуі тиіс; сондай-ақ жарыстар RR нәтижелері бойынша төрешінің шешімді көпшілік алдында түсіндіріп, жариялау жүйесін енгізуі мүмкін.
3. Одан кейін төреші кез келген тәртіптік шараларды (қажет болған жағдайда) қолданады, өзгертеді немесе күшін жояды және жағажай футболы ойынының ережелеріне сәйкес ойынды қайта бастырады.
4. Егер бастапқы шешім күшін жойса немесе серьёзного пропущенного инцидента анықталса, ойын жағажай футболы ойынының ережелеріне сәйкес қайта бастырылады.
5. Егер бастапқы шешім күшін жоймаса, ойын:
 - егер ойын бұрыннан тоқтатылған болса, бастапқы шешімге сәйкес; немесе
 - егер ойын RR жүргізу үшін төрешілер тарапынан тоқтатылған болса, даулы доппен қайта бастырылады.
6. Егер бастапқы шешім күшін жойса немесе серьёзного пропущенного инцидента анықталса, инцидент болған уақыт шешуші мәнге ие болады. Төреші хронометристке дұрыс уақытты хабарлауы тиіс, сол арқылы хронометрдің түзетілуі қамтамасыз етіледі.
7. Егер RR хронометрге қатысты инцидентке байланысты болса, төреші хронометристке дұрыс уақытты хабарлауға міндетті.
8. Төрешілер матчты қайта бастауға дайын болғаннан кейін, хронометрист белгіленген жаңа уақыттан бастап хронометрді іске қосады.

Матчтың жарамдылығы

Негізінен, төмендегі бір немесе бірнеше факторларға байланысты матч жарамсыз деп есептелмейді:

1. технология жұмысының істен шығуы;
2. VS жүйесін қолдануға байланысты қате шешімдер;
3. инцидентті қарамау туралы қабылданған шешімдер; немесе
4. қарауға жатпайтын жағдайдың қаралуы. Жағажай футболы төрешілері мен матчтың басқа ресми тұлғаларына арналған практикалық ұсынымдар

the *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) and the *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA).

The *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) is a peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It is the primary journal for the publication of empirical research in the field of behavior analysis. The journal covers a wide range of topics, including basic research, clinical applications, and educational interventions. It is known for its rigorous standards and high-quality research.

The *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA) is another peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It focuses on the publication of experimental research in behavior analysis. The journal is known for its emphasis on methodological rigor and its contribution to the understanding of the basic principles of behavior.

Both journals are highly respected in the field of behavior analysis and are essential reading for researchers and practitioners alike. They provide a platform for the dissemination of new findings and the advancement of the science of behavior.

The *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) and the *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA) are both published by the American Psychological Association. They are both peer-reviewed and are considered to be the most authoritative sources of information in the field of behavior analysis.

The *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) is a peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It is the primary journal for the publication of empirical research in the field of behavior analysis. The journal covers a wide range of topics, including basic research, clinical applications, and educational interventions. It is known for its rigorous standards and high-quality research.

The *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA) is another peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It focuses on the publication of experimental research in behavior analysis. The journal is known for its emphasis on methodological rigor and its contribution to the understanding of the basic principles of behavior.

the *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) and the *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA).

The *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) is a peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It is the primary journal for the publication of empirical research in the field of behavior analysis. The journal covers a wide range of topics, including basic research, clinical applications, and educational interventions. It is known for its rigorous standards and high-quality research.

The *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA) is another peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It focuses on the publication of experimental research in behavior analysis. The journal is known for its emphasis on methodological rigor and its contribution to the understanding of the basic principles of behavior.

Both journals are highly respected in the field of behavior analysis and are essential reading for researchers and practitioners alike. They provide a platform for the dissemination of new findings and the advancement of the science of behavior.

The *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) and the *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA) are both published by the American Psychological Association. They are both peer-reviewed and are considered to be the most authoritative sources of information in the field of behavior analysis.

The *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) is a peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It is the primary journal for the publication of empirical research in the field of behavior analysis. The journal covers a wide range of topics, including basic research, clinical applications, and educational interventions. It is known for its rigorous standards and high-quality research.

The *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA) is another peer-reviewed journal published by the American Psychological Association. It focuses on the publication of experimental research in behavior analysis. The journal is known for its emphasis on methodological rigor and its contribution to the understanding of the basic principles of behavior.

the *Journal of Applied Behavior Analysis* (JABA) and the *Journal of Experimental and Applied Behavior Analysis* (JEA).

СИГНАЛД	128
ОРНАЛАСУЫ	138
ТУСІНДІРУ ЖӘНЕ ҰСЫНЫСТАР	158

СИГНАЛДАР

Төрешілер мен матчтың басқа ресми тұлғалары беретін сигналдар

Төрешілер төменде көрсетілген сигналдарды беруі тиіс, бұл ретте сигналдардың көпшілігін тек бір төреші беруі жеткілікті екенін, алайда бір сигналды екі төреші бір мезгілде беруі қажет екенін ескеру керек.

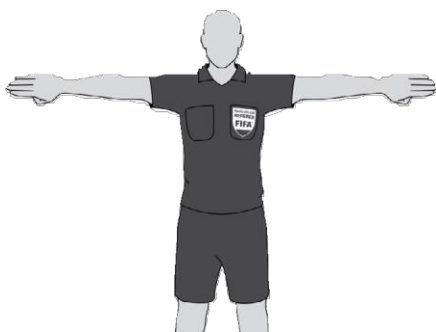
Қолданыстағы «екі қолмен» артықшылық қағидасы сигналына қосымша ретінде, енді ұқсас «бір қолмен» сигналды қолдануға да рұқсат етіледі, өйткені төрешілер үшін екі қолын созып жүгіре беру әрдайым қолайлы бола бермейді.

Көмекші төрешілер хронометрдің тоқтатылғаны туралы, сондай-ақ бастапқы соққының дұрыс орындалмағаны туралы сигнал береді.

1. Кемінде бір төреші беретін сигналдар

Бастапқы соққы / ойынды қайта бастыру
еркін соққы

Қарсылас команданың шабуылдаушы жартысынан

Команданың өз алаң жартысынан немесе
алаң ортасынан еркін соққы

Пенальти

Бұрыштан соққы (1-нұсқа)

(Нұсқа 2)

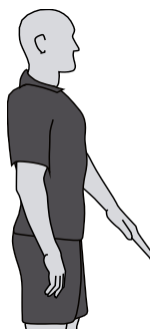
Пенальти (2-нұсқа)

(Нұсқа 2)

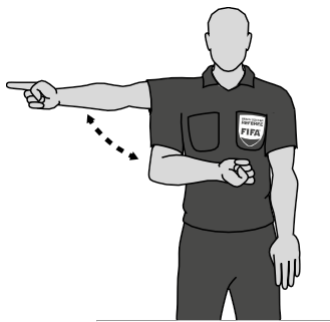

Қақпадан соққы (1-нұсқа)

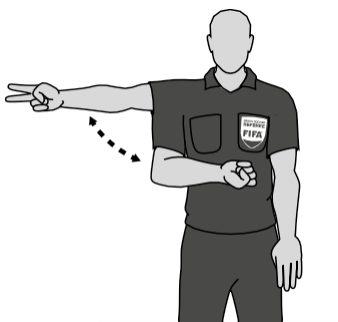

(2-нұсқа)

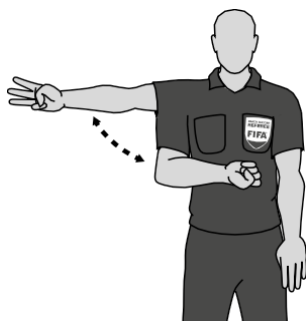
ТӨРТ СЕКУНДТЫ ЕСЕПТЕУ

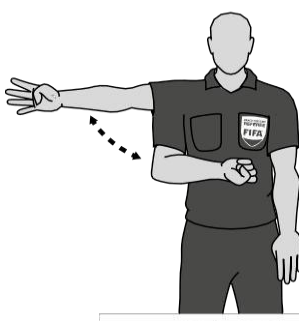
(I-кадам)

(II-кадам)

(III-кадам)

(IV-кадам)

(V-кадам)

Кемінде бір төреші төрт секундтық есепті анық көрсетуі тиіс:

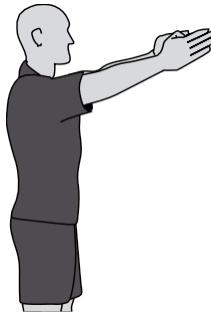
- келесі ойын қайта бастыру жағдайларында:
 - бұрыштан соққылар;
 - допты ойынға соққымен енгізу / лақтыру;
 - қақпадан соққылар;
 - еркін соққылар;
- қақпашы өз алаң жартысында допты бақылап тұрған кезде.

Төрешілер төрт секундтық есеп жүргізбейді:

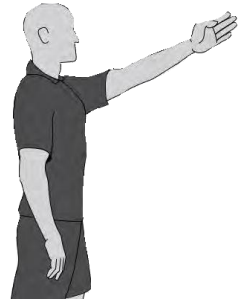
- бастапқы соққылар кезінде;
- пенальти орындау кезінде.

Хронометрді тоқтату

Артықшылық қағидасы (1-нұсқа) (2-нұсқа)

Ескерту (сары карточка)

Алаңнан шығару (қызыл карточка)

Ойыншылар саны: 1

Ойыншылар саны: 2

Ойыншылар саны: 3

Ойыншылар саны: 4

Ойыншылар саны: 5

Ойыншылар саны: 6

Ойыншылар саны: 7

Ойыншылар саны: 8

Ойыншылар саны: 9

Ойыншылар саны: 10

Ойыншылар саны: 11

Ойыншылар саны: 12

Ойыншылар саны: 13 Ойыншылар саны: 14

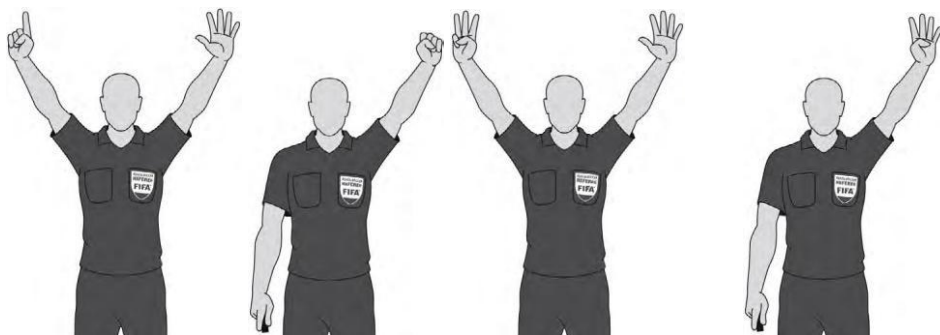

Ойыншылар саны: 15

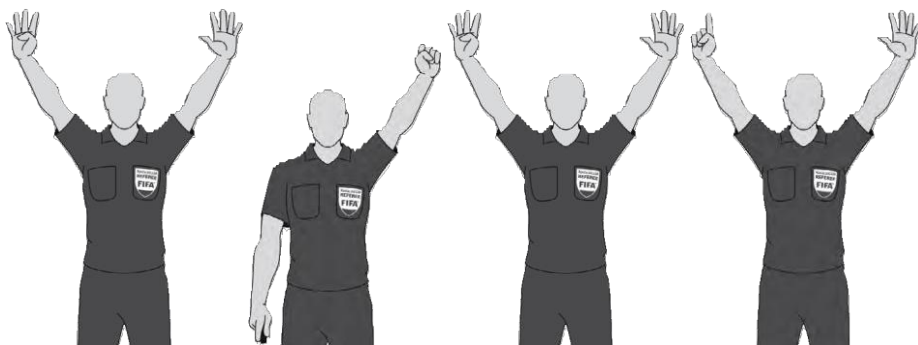
(I-кадам) (II-кадам) (I-кадам) (II-кадам)

Ойыншылар саны: 30 Ойыншылар саны: 52

(I-кадам) (II-кадам) (I-кадам) (II-кадам)

Ойыншылар саны: 60 Ойыншылар саны: 84

(I-кадам) (II-кадам) (I-кадам) (II-кадам)

Ойыншылар саны: 90 Ойыншылар саны: 96

Автогол соққан ойыншының нөмірі
(I-кадам)

Автогол

(II-кадам)

2. Екі төреші бір мезгілде беретін сигнал

(I-қадам)

(II-қадам - бір саусак)

Қақпашыға бірінші пас

3. Көмекші төрешілердің сигналдары

Хронометр
ді тоқтау

Бастапқы соққы
дұрыс
орындалмаған
(үшінші
төреші)

Бастапқы
соққы дұрыс
орындалмаған
(хронометрист)

Гол соғылғаннан кейін үшінші немесе төртінші төрешінің сигналдары, шабуылдаушы команданың қақпа сызығын бақылау кезінде

Қақпашы допка қолымен немесе қолы/шынғағы арқылы өзінің айып алаңынан тыс әрекет жасаған кезде үшінші немесе төртінші төрешінің сигналдары

ОРНАЛАСУЫ

1. Ойындағы доптың орналасуы

Ұсыныстар:

- Ойын төреші мен екінші төреші арасынан өтуі тиіс.
- Төрешілер кең диагональдық жүйені қолдануы керек.
- Үшінші және төртінші төрешілер (тағайындалған жағдайда) қақпа сызығын және қарсылас алаңындағы айып алаңының ойдан шығарылған сызығын бақылауға көмектеседі, бұл төрешілерге ойынға зейін қоюға мүмкіндік береді.
- Ойын алаңы сыртында және жанама сызыққа параллель орналасу әрбір төреші үшін ойын мен екінші төрешіні бақылауды жеңілдетеді.
- Ойынға ең жақын төреші (яғни доп қазіргі уақытта орналасқан «белсенді әрекет аймағына» жақын) екінші төрешінің көру аймағында болуы тиіс; екінші төреші «әсер аймағын» бақылауға көңіл бөлуі керек (доп қазіргі уақытта жоқ, бірақ мүмкін ереже бұзушылық немесе фол пайда болуы мүмкін жер).
- Бір төреші ойынға араласпай-ақ оны көре алатындай жеткілікті жақын жерде болуы керек.
- Төрешілер тек ойын жағдайын жақсырақ көру үшін алаңға шығады.
- Қажетті нәрсені әрдайым допқа жақын жерде көру мүмкін емес. Төрешілерге назар аудару қажет:
 - Допсыз агрессивті жеке қарсыластар;
 - Ойын дамып жатқан бағыттағы айып алаңында мүмкін ереже бұзушылықтар;
 - Доп ойнағаннан кейін жасалған бұзушылықтар;
 - Ойынның келесі фазасы.

2. Матч барысында төрешілердің жалпы орналасуы

Бір төрешінің қорғанушы команданың соңғы екінші ойыншысының сызығында немесе оның артында, немесе доп қақпа сызығына жақын болса, доп сызығында орналасуы ұсынылады.

Төрешілер әрдайым алаңға қарауы тиіс. Бір төреші белсенді әрекет аймағын, ал екінші төреші әсер аймағын бақылауы керек.

3. Қақпашы арқылы допты ойынға енгізу

Егер төртінші төреші тағайындалмаған болса, үшінші төреші немесе бір төреші айып алаңы шетінде орналасып, қақпашы допты қайта ұстамауы және айып алаңынан тыс қолымен немесе қолы/шынғағы арқылы әрекет жасамауын бақылауы тиіс; сонымен қатар сол төреші қақпашының допты бақылау уақытын есептейді.

Қақпадан соққы кезінде де сол позиция сақталуы керек. Қақпашы өз айып алаңында болса, төрт секундтық есеп басталады. Айып алаңынан тыс қақпашы ойынды созып тұрған жағдайда ескерту алуы мүмкін.

Қақпашы допты ойынға енгізгеннен кейін төрешілер матчты бақылауға сәйкес позицияға орналасады.

Егер төртінші төреші тағайындалса, үшінші немесе төртінші төреші айып алаңы шегінде қақпашының әрекеттерін бақылауға тұруы керек.

4. «Гол / гол емес» жағдайлары.

Гол бекітілген және шешім күмәнсіз болса, төрешілер көз контакты орнатады, кейін ойынға ең жақын төреші хронометристка және үшінші төрешіге гол соққан ойыншының нөмірін міндетті сигнал арқылы хабарлайды.

Гол соғылған, бірақ ойын жалғасқан болса, яғни жағдай айқын болмаған кезде, допка жақын төреші сыбызғы шалып, екінші төрешінің назарын аударады; кейін ойынға ең жақын төреші хронометристка және үшінші төрешіге гол соққан ойыншының нөмірін хабарлайды.

Үшінші және төртінші төрешілер (тағайындалған болса) ойын алаңының белсенді әрекет аймағына қарама-қарсы қақпа сызығында орналасып, «гол / гол емес» жағдайларды бақылауға көмектеседі.

5. Доп ойыннан шыққан кезде орналасу

Төрешілер үшін ойын мен ойыншыларды дұрыс бағалап, дұрыс шешім қабылдай алатындай орын ең тиімді болып саналады. Барлық орналасу ұсынымдары мүмкіндіктерге негізделген және командалар, ойыншылар мен матчтағы нақты жағдайларға сәйкес түзетілуі керек.

6. Бейнеқолдауды (VS) қолданған кезде қақпа сызығынан тыс орналасу

VS қолданғанда және ресми тұлға доп қақпа сызығын кескенін тексеру үшін орналасқанда (пенальти, еркін соққы, бастапқы соққы, бұрыштан соққы немесе пенальти сериясы кезінде), ол қақпа сызығынан тыс тұруы тиіс, камералардың көрінісін бөгемеу үшін.

7. Жеке ойын жағдайларында орналасу

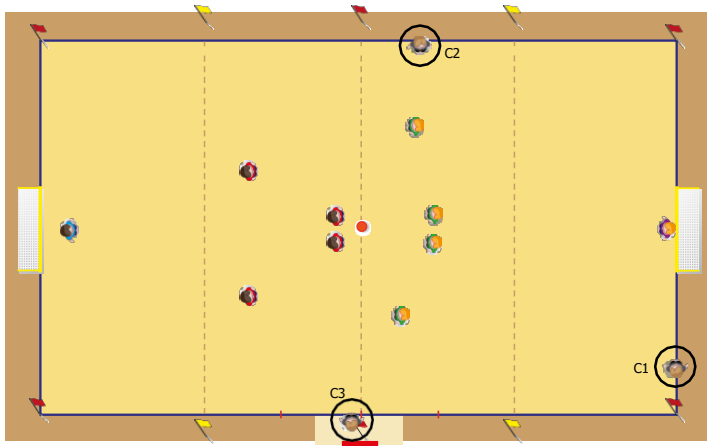
1. Бастапқы соққы (1)

Әр бастапқы соққы кезінде бір төреші қақпа сызығында, ауыстыру аймағы орналасқан алаң жағында тұруы тиіс. Бұл төреші гол соғылмайтынын бақылайды.

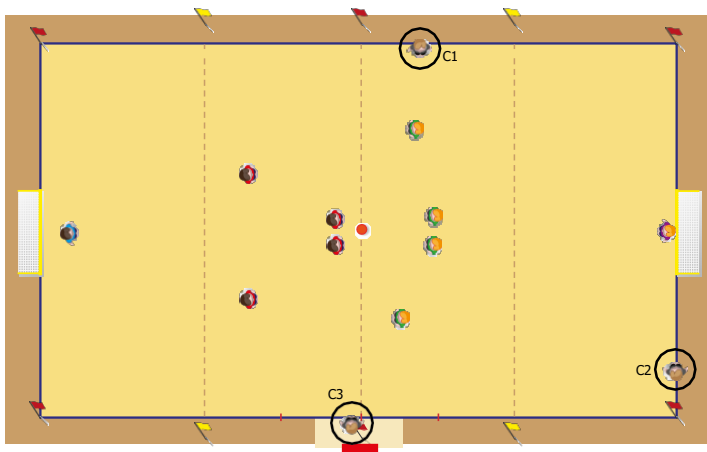
Екінші төреші алаңның карама-қарсы жағындағы жанама сызықта орналасып, ойыншылардың қорғанушы команданың алға тым шығып кетпеуін бақылау үшін 5 метрлік белгілерді қолданады. Сол төреші үшінші төрешіден бастапқы соққы кезінде ойыншының ереже бұзушылық жасағанын білдіретін сигналдың болуына да назар аударады және сыбызғы шалып, бастапқы соққы орындалғанын хабарлайды.

Егер төртінші төреші тағайындалмаған болса, үшінші төреші ойдан шығарылған орта сызық бойында орналасып, төрешілерге доптың дұрыс орналасуын анықтауға және барлық ойыншылардың (соққы орындайтын ойыншыны қоспағанда) өз жартысында болуын бақылауға көмектеседі. Егер бастапқы соққы орындайтын команда ереже бұзса, үшінші төреші қолын көтеріп сигнал береді. Мұндай жағдайда хронометрист хронометрді іске қоспай-ақ акустикалық сигнал береді, төрешілерге бастапқы соққыны қайта орындау керектігін хабарлайды.

Егер төртінші төреші тағайындалса, үшінші немесе төртінші төреші ойдан шығарылған орта сызық бойында орналасып, төрешілерге жоғарыда сипатталғандай көмектеседі, ал екінші төреші бастапқы соққы орындайтын команданың айып алаңы шетінде тұрып, контра-шабуыл жағдайында төрешілерге көмек көрсетеді.

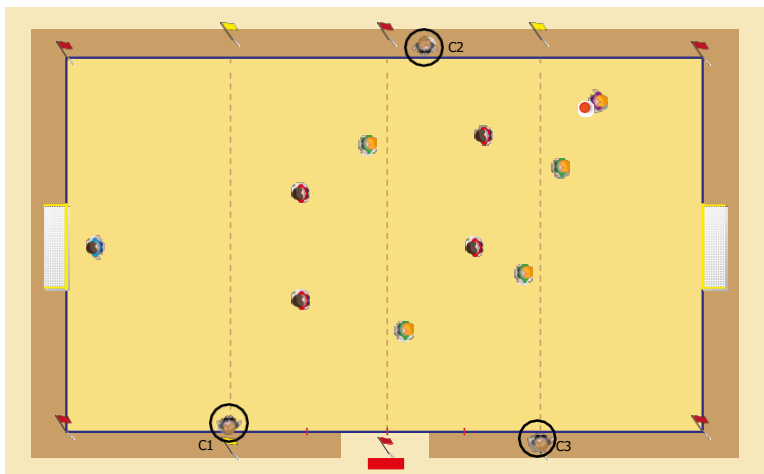

2. Бастапқы соққы (2)

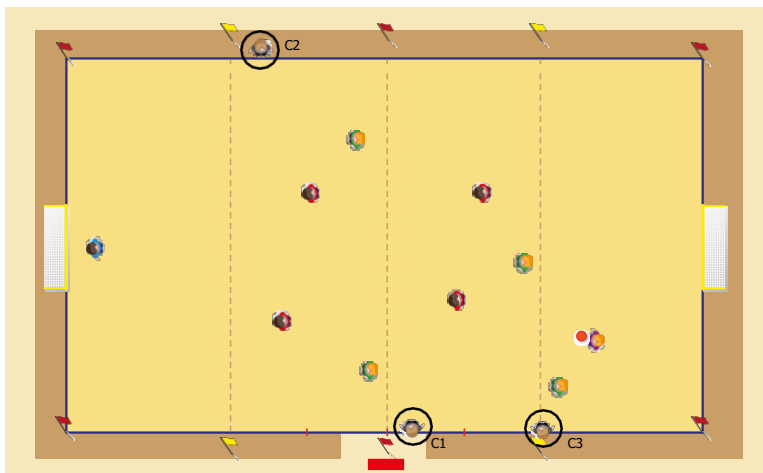

3. Қақпадан соққы (1)

- Бір төреші алдымен доп айып алаңында орналасқанын тексеруі тиіс;
- Егер доп айып алаңында болмаса, төрешілер төрт секундтық есепті бастай алады, егер қақпашының қақпадан соққы орындауға дайын екеніне немесе тактикалық себептермен допты ұстауды кешіктіріп отырғанына сенсе;
- Егер қақпадан соққы орындайтын команда қақпашыны алмастыруды шешсе және хронометрді тоқтатуды сұрамаса, бір төреші сыбызғы шалып, төрт секундтық есепті бастайды, доп айып алаңында болса да, болмаса да; егер алаңда доп болмаса, бір көмекші төреші немесе доптарды беруші дереу допты айып алаңына лақтырады.
- Доп айып алаңында орналасқан кезде, бір төреші айып алаңы шекарасымен сәйкес сызықта тұрып, қақпашының допты ойынға енгізуге дайын екенін және қарсылас команданың ойыншылары айып алаңынан тыс орналасқанын қадағалайды. Содан кейін төрешілер төрт секундтық есептің басталуын сигналмен көрсетеді, егер ол бұрынғы тармаққа сәйкес басталмаған болса. Үшінші және төртінші төрешілер (тағайындалған жағдайда) айып алаңы шекарасымен сәйкес сызықта тұрып, төрешілерге алаң ортасына және қарсылас жартысына көшіп, қақпашы допты енгізгеннен кейін ойынды бақылауға көмектесуі мүмкін.
- Соңында, қақпадан соққыны бақылап тұрған төреші матчты бақылау үшін тиісті позицияны иеленуі тиіс, бұл барлық жағдайларда бірінші кезектегі басымдық болып табылады.

4. Қақпадан соққы (2)

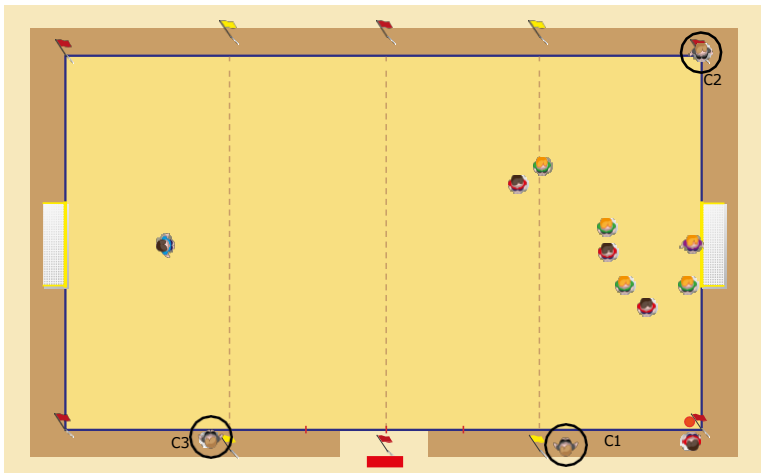

5. Бұрыштан соққы (1)

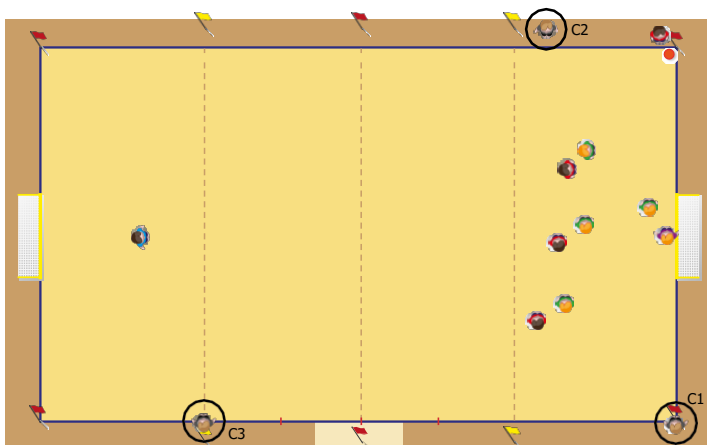
Бұрыштан соққы орындау кезінде, соққы орындалатын жерге ең жақын төреші жанама сызық бойында, ойдан шығарылған бұрыш соққы дугасынан шамамен 6–8 м қашықтықта орналасады. Сол позициядан төреші доптың бұрыш секторы ішінде дұрыс орналастырылғанын және қорғанушы команданың ойыншылары ойдан шығарылған дугадан кемінде 5 м қашықтықта орналасқанын тексереді.

Егер төртінші төреші тағайындалмаған болса, екінші төреші алаңның сол ұшында, бірақ қарама-қарсы жағында, жанама сызық пен қақпа сызығының қиылысында орналасады. Сол позициядан төреші доп пен ойыншылардың әрекетін бақылайды.

Егер төртінші төреші тағайындалса, бір көмекші төреші алаңның сол ұшында, қарама-қарсы жағында, жанама сызық пен қақпа сызығының қиылысында орналасады. Сол позициядан көмекші төреші доп пен ойыншылардың әрекетін бақылайды. Бір төреші ойдан шығарылған айып алаңы сызығы мен қақпа сызығы арасындағы позицияны иеленеді, ал екінші төреші ойдан шығарылған айып алаңы сызығы жанында орналасады; осы позициялардан екі төреші де ойыншылардың әрекетін бақылайды.

6. Бұрыштан соққы (2)

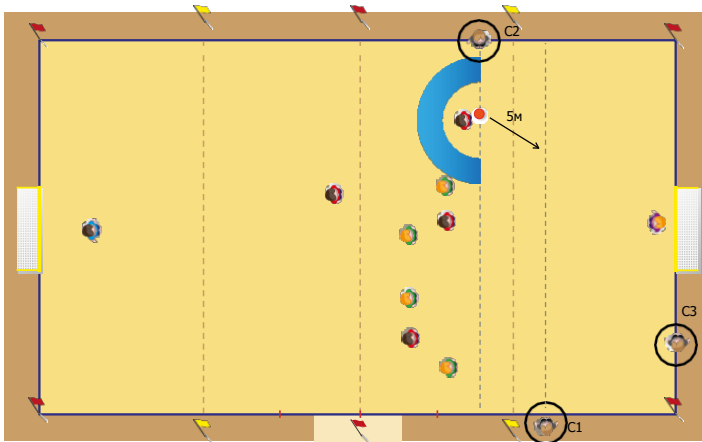

7. Орналасқан жері-қарсылас алаңының жартысында айып добы

Қарсылас алаң жартысындағы айып соққы орындалған кезде, ең жақын төреші жанама сызық бойында, соққы орындайтын нүктемен сызық бойында тұрады. Ол доптың дұрыс орналасуын тексереді және ойыншылардың соққы кезінде уақытынан бұрын жақындауын бақылайды. Екінші төреші қорғанушы команданың айып алаңы шетінде орналасады. Үшінші немесе төртінші төреші (тағайындалған болса) қақпа сызығында орналасуы тиіс. Барлық төрешілер доп ұшқан траекториясын бақылауға дайын болуы керек.

Егер еркін соққы ойдан шығарылған айып алаңы сызығынан 5 м кем қашықтықта орындалса, бір төреші жанама сызық бойында тұрып, соққы нүктесімен сызық бойындағы нүктеден 5 м қашықтықта, қорғанушы команданың қақпасына қарай орналасады. Бұл позиция қақпашының уақытынан бұрын кірісін бақылауға арналған.

Егер төртінші төреші тағайындалған болса, бір көмекші төреші айып соққы орындайтын команда айып алаңы шекарасымен сәйкес сызықта орналасады.

8. Орналасқан жері-команданың өз жартысынан еркін соққы

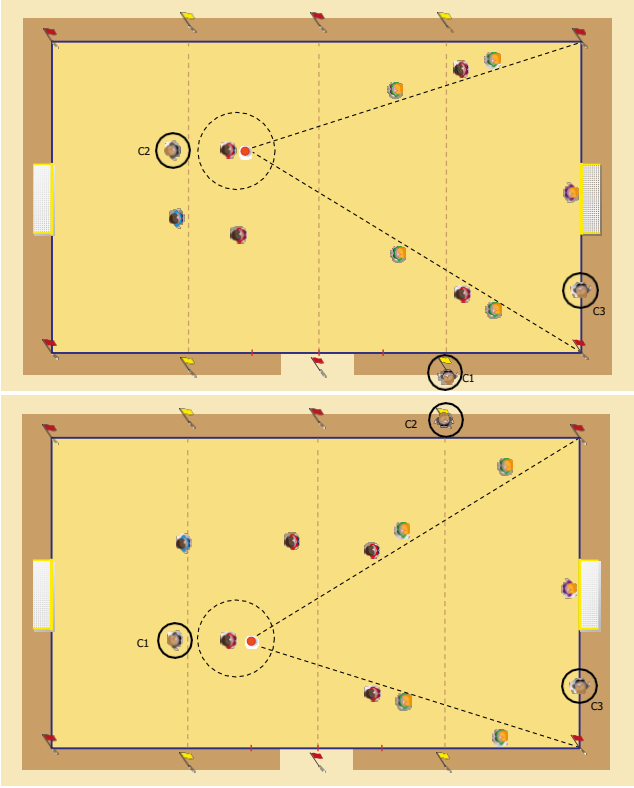
Команданың өз алаң жартысынан еркін соққы орындалған кезде, соққы орындайтын жерге ең жақын төреші алдымен доп алдына орналасып, қорғанушы команданың ойыншылары доптан кемінде 5 м қашықтықта және доп пен бұрыштағы ту арасындағы ойдан шығарылған аймақта орналаспағанын қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, соққы орындайтын ойыншының командаластары доп пен бұрыштағы ту арасындағы ойдан шығарылған аймақта орналаспауы және доп дұрыс орналастырылуы тиіс. Осы тексерулерден кейін төреші доп артына қозғалып, соққы орындайтын ойыншыға кедергі келтірмей тұрып, сыбызғы шалып, еркін соққының орындалғанын сигнал береді, сондай-ақ еркін соққыға көрсетілген сигналдан кейін жасалған кез келген ереже бұзушылықты белгілейді (соққыдан бұрын немесе кейін).

Екінші төреші қорғанушы команданың айып алаңы шетінде орналасады.

Үшінші немесе төртінші төреші (тағайындалған болса) қақпа сызығында орналасуы тиіс. Барлық төрешілер доп ұшқан траекториясын бақылауға дайын болуы керек.

Егер төртінші төреші тағайындалған болса, бір көмекші төреші еркін соққы орындайтын команданың айып алаңы шетінде орналасады.

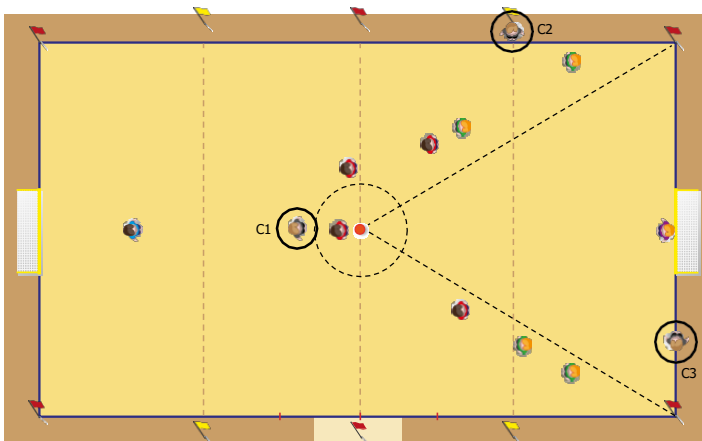
9. Орналасқан жері-алаңның ортасынан айып добы

Алаң ортасынан айып соққы орындау кезінде, төреші алдымен доп алдына тұрып, қорғанушы команданың ойыншылары доптан кемінде 5 м қашықтықта және доп пен бұрыштағы ту арасындағы ойдан шығарылған аймақта орналаспағанын тексереді. Сонымен қатар, соққы орындайтын ойыншының командаластары доп пен бұрыштағы ту арасындағы ойдан шығарылған аймақта болмауы және доп дұрыс орналастырылған болуы тиіс. Осы тексерулерден кейін төреші доп артына қозғалып, соққы орындайтын ойыншыға кедергі келтірмей тұрып, сыбызғы шалып, еркін соққының орындалғанын сигнал береді, сондай-ақ еркін соққыға көрсетілген сигналдан кейін жасалған кез келген ереже бұзушылықты белгілейді (соққыдан бұрын немесе кейін).

Екінші төреші командалардың ауыстыру алаңына қарама-қарсы жақтағы алаң жағында, қорғанушы команданың айып алаңы шекарасымен сәйкес сызықта орналасады.

Үшінші немесе төртінші төреші (тағайындалған болса) қақпа сызығында орналасуы тиіс. Барлық төрешілер доп ұшқан траекториясын бақылауға дайын болуы керек.

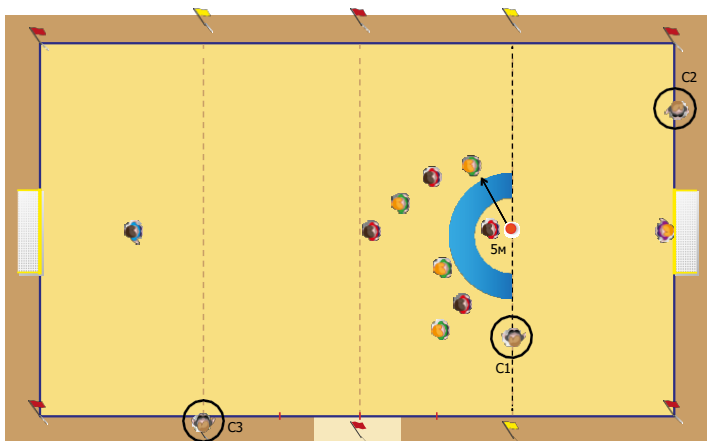
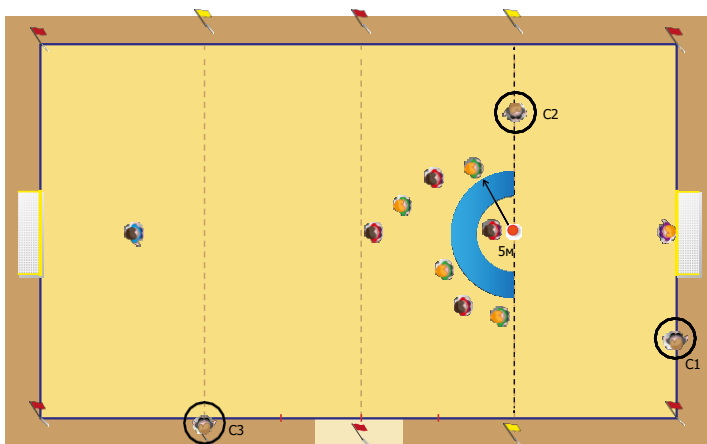
Егер төртінші төреші тағайындалған болса, бір көмекші төреші айып соққы орындайтын команданың айып алаңы шекарасымен сәйкес сызықта орналасады.

10. Пенальти

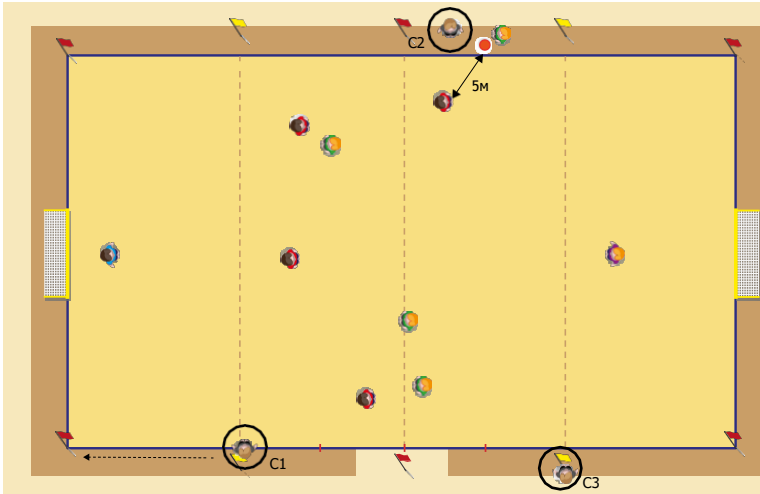
Бір төреші ойдан шығарылған 11 метрлік сызық бойында тұрып, доптың дұрыс орналастырылғанын тексереді, соққы орындайтын ойыншыны анықтайды және соққы кезінде ойыншылардың уақытынан бұрын жақындауын бақылайды. Бұл төреші барлық ойыншылардың дұрыс орналасқанын тексермейінше соққы орындалатынын сигнал бермейді және қажет болса, екінші төрешіден көмек ала алады.

Екінші төреші қақпа сызығында тұрып, доп қақпа сызығын кесіп өткенін бақылайды. Егер қорғанушы команданың қақпашысы 14-ережеге сәйкес тиісті ереже бұзушылық жасаса және гол соғылмаса, қақпа сызығында тұрған төреші сыбызғы шалып, пенальтиді қайта орындауды нұсқайды.

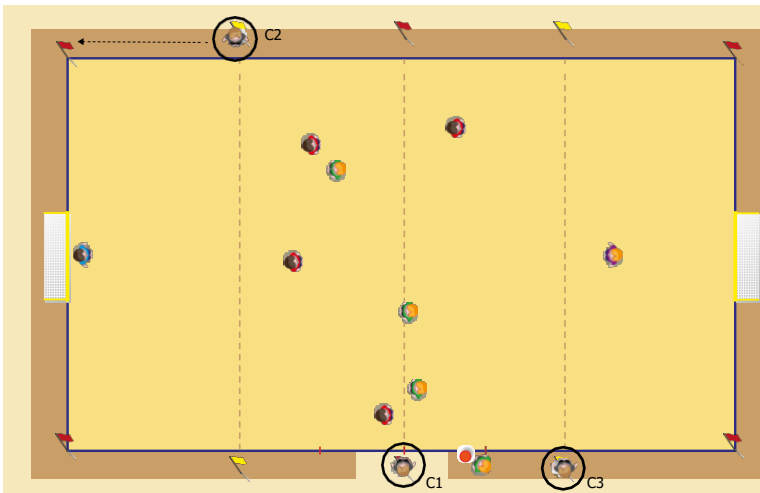

II. Орналасқан жері-бүйірлік сызыққа байланысты допты енгізу / лақтыру (1)

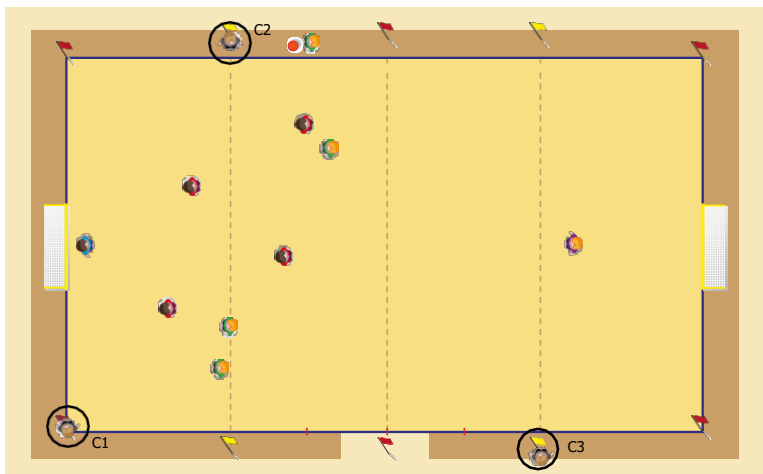
Үшінші немесе төртінші төреші (тағайындалған болса) допты жанама сызықтан енгізу / лақтыру орындайтын команданың айып алаңы шекарасымен сәйкес сызықта немесе қақпа сызығында орналасады, осылайша басқа төрешілер ойынның дамуын бақылау үшін ең қолайлы позицияны ала алады.

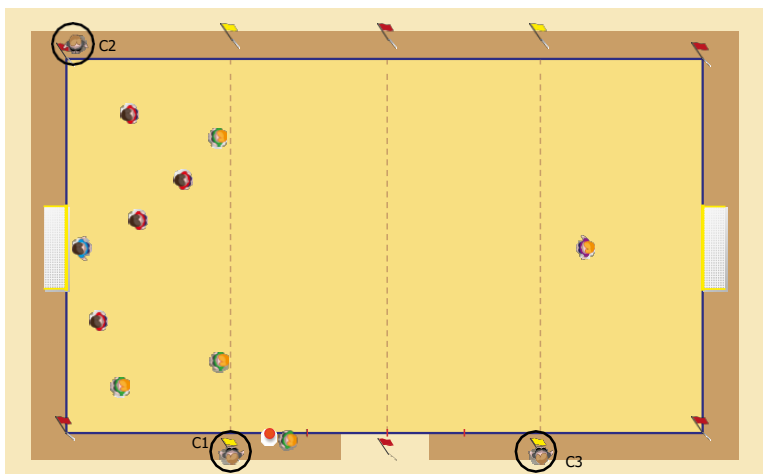
12. Орналасқан жері-бүйірлік сызыққа байланысты допты енгізу / лақтыру (2)

13. Орналасқан жері-бүйірлік сызыққа байланысты допты енгізу / лақтыру (3)

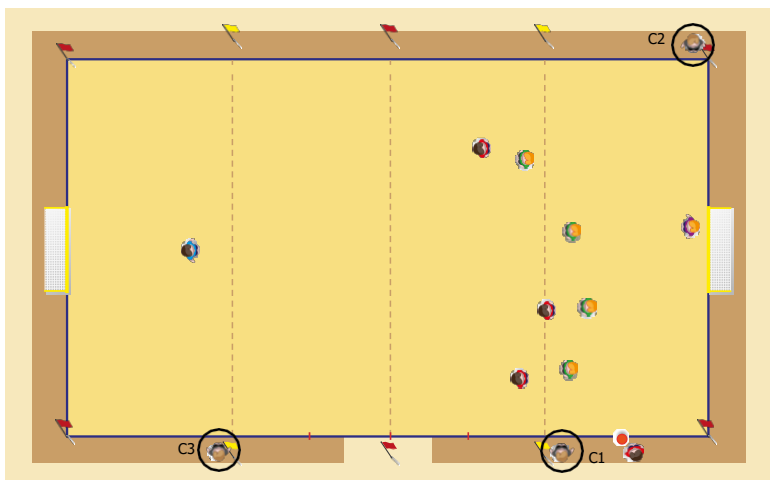

14. Допты соққы / лақтыру ойынына енгізу (4)

15. Орналасқан жері-бүйірлік сызыққа байланысты допты енгізу / лақтыру (5)

Қарсыласқа шабуыл жасайтын команданың пайдасына ойдан шығарылған бұрыш дугасына жақын жерде допты ойынға соққымен немесе лақтыру арқылы енгізу орындалғанда, сол соққы орындайтын жерге ең жақын төреші қақпаға қарай шамамен 5 м қашықтықта қалады. Сол позициядан төреші допты жанама сызықтан енгізу / лақтыру орнатылған рәсімге сәйкес орындалатынын және қорғанушы команданың ойыншылары допты енгізу нүктесінен кемінде 5 м қашықтықта орналасқанын бақылайды. Екінші төреші алаңның сол ұшында, бірақ қарама-қарсы жағында, жанама сызық пен қақпа сызығының қиылысында орналасады. Сол позициядан төреші доп пен ойыншылардың әрекетін бақылайды.

16. Пенальти (пенальти сериясы) матчтың жеңімпазын немесе екі матчтың қарсыласуын анықтау

Егер төртінші төреші тағайындалған болса, матчтың ресми тұлғаларының орналасуы келесідей:

Бірінші төреші қақпа сызығында, қақпадан шамамен 2 м қашықтықта, командалардың ауыстыру алаңына қарама-қарсы алаң жағында орналасады. Негізгі міндеті: доп қақпа сызығын кескенін бақылау және қақпашының 14-ережеге сәйкес әрекет етуін қадағалау. Доп қақпа сызығын кескені анық болған кезде, төреші екінші және үшінші төрешілермен көз байланысын орнатады, ереже бұзушылық жасалмағанын растау үшін.

Екінші төреші ойдан шығарылған пенальти нүктесінің сызығында, шамамен 3 м қашықтықта және алаңның сол жағында командалық орындықтар доп пен ойыншы командасының қақпашысы дұрыс орналастырылғанын бақылау үшін. Екінші төреші соққыны орындау үшін ысқырық береді.

Үшінші төреші қақпа сызығында қақпадан шамамен 2 м қашықтықта, судьяға қарама-қарсы жақта орналасқан. Үшінші төрешінің негізгі міндеті-доптың қақпа сызығынан өткендігін бақылау, сондай-ақ қажет болған жағдайда төрешіге көмек көрсету.

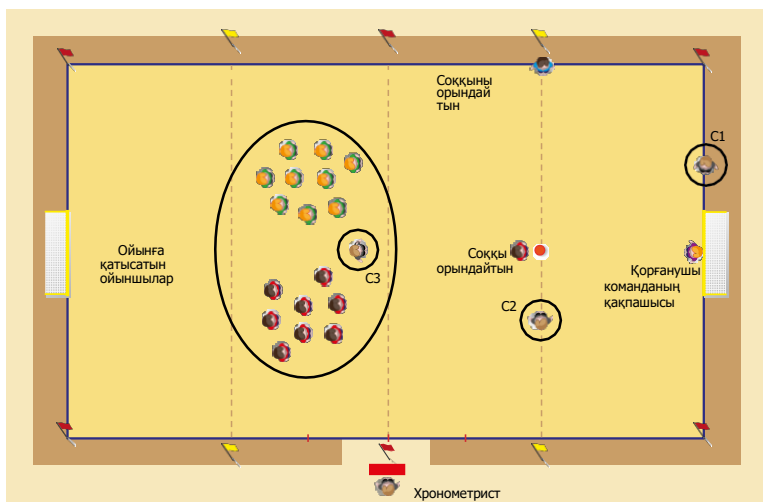
Төртінші төреші екі команданың қалған ойыншылары мен қосалқы ойыншыларын бақылау үшін алаңның ортасына жақын орналасқан.

Хронометр хронометрдің үстелінде позицияны алады:

- ереуілден шығарылған ойыншылар мен қосалқы ойыншылардың, сондай-ақ командалардың шенеуніктерінің тиісті мінез-құлқын қамтамасыз ету;
- есепшотты 0-0-ге дейін қалпына келтіріп, соққы нәтижесін тақтаға бекітіңіз.

Матчтың барлық шенеуніктері орындалған соққылар мен оларды орындаған ойыншылардың нөмірлерін белгілейді.

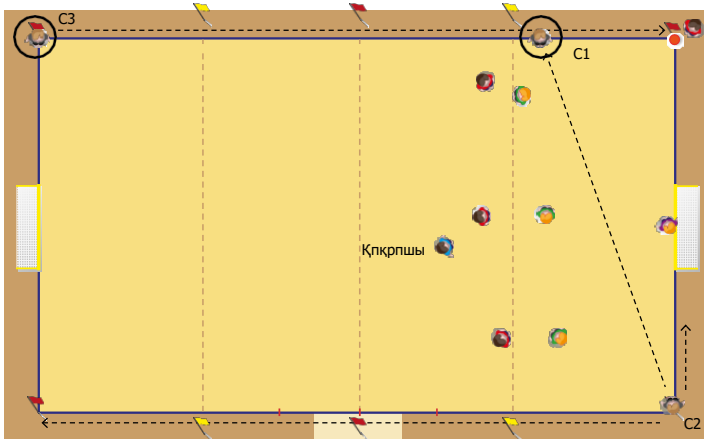
Егер төртінші төреші тағайындалмаса, үшінші төреші екі команданың қалған ойыншылары мен қосалқы ойыншыларын бақылау үшін алаңның ортасына жақын орналасады.

17. Төрешілердің алаңдағы жақтарын ауыстыруы

Төрешілер ойынды жақсартуға әсер ететініне сенген жағдайда алаң жағдарын ауыстыра алады. Дегенмен, төрешілер келесі жағдайларды ескеруі тиіс:

- Доп ойында болған кезде алаң жақтарын ауыстырмау керек;
- Негізінен, ауыстыру тек бір төреші қарсылас алаңның қарама-қарсы жағында еркін соққы тағайындағанда жүзеге асуы тиіс;
- Ойын жағдайы мүмкіндік берген кезде төрешілер өздерінің «әдеттегі» жақтарына оралуы мүмкін.

18. Доп ойында болган кезде үшінші немесе төртінші төреші

Доп ойында болган кезде үшінші немесе төртінші төреші шабуылдаушы командаға катысты ойдан шығарылган айып алаңы сызыгы мен қақпа сызыгын бақылайды. Егер доп қақпа сызыгын үшінші/төртінші төреші бақылау аймагында кесіп өтсе, үшінші немесе төртінші төреші бекітілген сигнал арқылы басқа төрешілерге хабарлайды.

ТҮСІНДІРУ ЖӘНЕ ҰСЫНЫСТАР

5 - Ереже – Төрешілер

Өкілеттіліктері мен міндеттері

Жағажай футболы — бәсекелестік спорт түрі, және төрешілер ойыншылар арасындағы физикалық байланыс қалыпты әрі рұқсат етілген элемент екенін түсінуі тиіс.

Дегенмен, ойыншылар Жағажай футболы ойынының ережелерін және әділ ойын рухын сақтамаса, төрешілер олардың орындалуын қамтамасыз ету үшін қажетті шаралар қолдануы қажет.

Төрешілер ойын арасындағы үзілісте, матч аяқталғаннан кейін, қосымша уақытта және пенальти сериясы кезінде ойыншыларды немесе ресми тұлғаларды ескерту немесе алаңнан шығару құқығына ие.

Артықшылық қағидасы

Төрешілер ережелер тікелей артықшылық қолдануға тыйым салмаған жағдайда, ереже бұзушылық кезінде артықшылық қағидасын қолдана алады. Мысалы, қақпашы қарсылас айып алаңында тұрған кезде жылдам қақпадан соққы орындауды шешсе, артықшылық қолданылуы мүмкін. Дегенмен, артықшылық допты соққымен немесе лақтыру арқылы енгізу қате орындалған жағдайда қолданылмайды.

Төрт секунд ережесін бұзу кезінде артықшылық қолданылмайды, тек қақпашы өз алаңында және доп ойында болған кезде, ал команда допты дереу жоғалтқан жағдайда рұқсат етіледі. Еркін соққылар, допты ойынға енгізу соққымен / лақтыру арқылы, қақпадан соққылар және бұрыштан соққылар кезінде артықшылық қолдануға болмайды.

Артықшылықты қолдану кезінде төрешілер ескеретін факторлар:

- Ереже бұзушылықтың ауырлығы: алаңнан шығуды қажет ететін жағдайда ойын тоқтатылады; егер айқын гол соғу мүмкіндігі болса, ойын тоқтатылмайды.
- Ереже бұзушылықтың орны: қарсылас қақпасына жақын болған сайын артықшылық тиімдірек болуы мүмкін.
- Деру перспективалы шабуылдың мүмкіндігі
- Матч атмосферасы

Бастапқы ереже бұзушылыққа қатысты шешім бірнеше секунд ішінде қабылдануы тиіс, бірақ сигнал берілмеген жағдайда немесе жаңа ойын фазасы басталған болса, оған қайта оралу мүмкін емес.

Егер ереже бұзушылық ескертуге себеп болса, ескерту келесі ойын тоқтатылған кезде берілуі тиіс. Алайда айқын артықшылық болмаса, төрешілер ойынды дереу тоқтатып, ойыншыны ескертуі ұсынылады. Егер ескерту келесі тоқтатылған кезде берілмесе, кейін көрсетуге болмайды.

Егер бұзушылық қарсылас командаға айқын гол соғу мүмкіндігінен айырады, ойыншы спорттық емес әрекет үшін ескерту алады. Егер бұзушылық перспективалы шабуылға кедергі жасаса, ойыншы ескерту алмайды (12-ережені қараңыз). Алайда:

- Егер бұзушылық абайсыз немесе тактикалық сипатта болса (мысалы, тактикалық кідірту), бұзушы ойыншы ескерту алады.
- Егер бұзушылық күш қолданумен жасалса, ойыншы алаңнан шығарылады.

Бір уақытта бірнеше бұзушылық

Бір уақытта бірнеше бұзушылық жасалса, төрешілер ең ауырын жаза, ойын қайта бастау, физикалық ауырлық және тактикалық әсер тұрғысынан бағалайды.

Сыртқы араласу

Егер көрермен ысқырық шалып, ойынға араласқан деп есептелсе, ойын тоқтатылады (мысалы, ойыншы допты қолға алса). Ойын тоқтатылған жағдайда, ойын даулы доппен қайта басталады, тек доп айып алаңында болмаса (8-ережені қараңыз).

Төрт секундтық есеп (доп ойында болған кезде)

Қақпашы командасының қақпасында допты бақылаған сайын, доп ойында және қақпашы жартысында болса, бір төреші төрт секундтық есепті көзбен көрсетіп жүргізуі тиіс.

Ойынды жалғастыру

Төрешілер ойын қайта бастау тез орындалуына ерекше назар аударуы керек, тактикалық себептермен кешіктіруге жол бермеу қажет (допты соққымен / лақтыру арқылы енгізу, қақпадан соққы, бұрыштан соққы немесе еркін соққы). Егер ойын ережеге сәйкес қайта басталса, төрт секундтық есеп басталады, сыбызғы қажет емес.

Егер төрешілер ойынды тактикалық себептермен кешіктіріп жатқанын анықтаса, олар сыбызғы шалып, төрт секундтық есеп бастайды, ойыншы дайын болуына қарамастан. Доптарды беретін тұлғалар ойын алаңы айналасында орналасады, бұл ойынды қайта бастау мен ойын фазаларын дамытуға көмектеседі. Төрт секундтық санақ қолданылмаған жағдайларда (бастапқы соққылар немесе пенальти), ойынды жалғастыруды кешіктірген кез келген ойыншы ескерту арқылы жазаланады.

Доп берушілер ойынның жаңаруын жеңілдету және ойын әрекеттерін дамыту үшін ойын алаңының айналасында орналасады.

Ысқырықты қолдану

Ысқырықты пайдалану міндетті болып табылады:

- Бастапқы соққылар:
 - матч бастау үшін (бірінші, екінші, үшінші кезеңдер, қосымша уақыт қажет болса);
 - Голдан кейін ойынды қайта бастау үшін;
- Ойынды тоқтату:
 - еркін соққы немесе пенальти тағайындау;
 - матчты тоқтату немесе аяқтау, сондай-ақ хронометрист акустикалық сигналын растау;
- Ойынды қайта бастау:
 - еркін соққылар,
 - пенальти,
- ойынды тоқтату себебінен қайта бастау:
 - Ескерту немесе алаңнан шығару — тәртіпсіз әрекет үшін;
 - Бір немесе бірнеше ойыншының

жарақаттануы. Ысқырық қолдану қажет емес

жағдайлар:

- Ойынды тоқтату кезінде:
 - қақпадан соққы, бұрыштан соққы немесе допты соққымен / лақтыру арқылы енгізу (дегенмен, жағдай айқын болмаса ысқырық міндетті);
 - гол соғылған кезде (дегенмен, доп қақпа сызығын айқын кесіп өтпесе, ысқырық міндетті);
- Ойынды қайта бастау кезінде:
 - қақпадан соққы, бұрыштан соққы немесе допты соққымен / лақтыру арқылы енгізу, егер кемінде 5 м қашықтық талап етілмесе;
- даулы доппен ойын қайта басталса.

Ысқырықты артық қолдану оның әсерін азайтады, қажет болған кезде тиімділігін төмендетеді. Егер допты енгізу немесе бұрыштан соққы кезінде қорғанушы команданың ойыншыларына қашықтық сақтау немесе қақпадан соққы кезінде дұрыс орналасуды сұраған болса, төрешілер ойыншыларға ысқырық берілмейінше ойынды қайта бастау мүмкін еместігін нақты көрсетеді. Егер ойыншы төрешілер ысқырық бермей тұрып ойынды бастаса, ол ойын басталуын кешіктіру үшін ескерту алады.

Егер матч барысында бір төреші ысқырықты қате берсе, ойын төрешілердің ойынша оған әсер етсе тоқтатылады. Ойын тоқтатылған жағдайда, ойын даулы доппен қайта басталады, тек доп айып алаңында болмаса (8-ережеге қараңыз). Егер ысқырықтың дыбысы ойынға әсер етпесе, төрешілер нақты сигналдармен ойынды жалғастыруды көрсетеді.

Дене тілі

Төрешілер матчты бақылауға көмектесу және бедел мен өзін-өзі бақылауды көрсету үшін дене тілін қолданады.

-
-

Дене тілі қабылданған шешімді негіздеу құралы емес.

6 - Ереже – Матчтың басқа шенеуніктері

Міндеттері мен жауапкершілігі

Үшінші төреші мен хронометр төрешілерге матчты бақылауға көмектеседі жағажай футболының ережелері. Олар сондай-ақ төрешілерге матчқа қатысты барлық басқа мәселелер бойынша, сұраныс бойынша және төрешілердің басшылығымен көмек көрсетеді. Әдетте, бұл, атап айтқанда, келесі міндеттерді қамтиды:

- ойын алаңын, қолданылатын доптарды және ойыншылардың жабдықтарын тексеру;
- жабдықтың ақаулары немесе қан кету шешілгенін анықтау;
- ауыстыру процедурасын бақылау;
- өрістен уақыттың, бастардың, ескертулердің және жоюдың резервтік жазбаларын жүргізу.

Төреші көмекшілерінің орналасуы және өзара әрекеттесуі

1. Бастапқы соққы

Үшінші төреші бүйір сызықта оның ойдан шығарылған ортаңғы сызықпен қиылысатын жерінде орналасқан және оны бақылайды:

- қосалқы ойыншылар, команда шенеуніктері және басқалары дұрыс позицияларда болды, ал ереуілге шыққан ойыншыдан басқа барлық ойыншылар алаңның жартысында болды;
- бастапқы соққы дұрыс орындалды. Хронометр

хронометрдің үстелінде орналасқан.

2. Матч барысында төрешілердің жалпы орналасуы

Үшінші төреші қосалқы ойыншылардың, команда шенеуніктерінің және басқалардың дұрыс позицияларда болуын бақылайды. Ол үшін үшінші төреші қажет болған жағдайда ойын алаңына шықпай-ақ бүйірлік сызық бойымен жүре алады.

Хронометрист хронометрді ойындағы әрекеттерге сәйкес тоқтату және іске қосуды қамтамасыз етеді.

3. Ауыстыру

Үшінші төреші қосалқы ойыншылардың жабдықтарының дұрыс болуын және ауыстырулардың дұрыс орындалуын бақылайды. Ол үшін үшінші төреші қажет болған жағдайда ойын алаңына шықпай-ақ бүйірлік сызық бойымен жүре алады.

4. Пенальти (пенальти сериясы):

Егер төртінші төреші тағайындалмаған болса, үшінші төреші соққылар орындалмайтын алаң жартысында, резервтік ойыншылар мен қатысушы ойыншылармен бірге орналасады. Сол позициядан ойыншылардың дұрыс әрекет етуін қадағалайды және ешбір ойыншы қайта соққы жасамайынша, қалған ойыншылар пен резервтік ойыншылардың соққысын орындауын бақылауды қамтамасыз етеді.

Егер төртінші төреші тағайындалған болса, ол хронометрист үстелінде тұрып, есепті 0–0-ге қойып, соққылар нәтижесін тіркейді.

Барлық ресми тұлғалар соққылар мен оларды орындаған ойыншылардың нөмірлерін белгілейді.

Көмекші төрешілердің сигналдары (міндетті):

Егер үшінші немесе төртінші төреші қақпа сызығын бақылап, доп бақылау аймағында қақпа сызығын кесіп өтсе, дереу орталық алаңға бағыттап, гол бекітілгенін хабарлайды.

Акустикалық сигнал:

Акустикалық сигнал матчтағы маңызды сигнал болып саналады және тек қажет болған жағдайда, төрешілердің назарын аудару үшін қолданылады.

Міндетті қолданылатын жағдайлар:

- Ойын кезеңдерінің аяқталуы;
 - Хронометрист ойын кезеңін бастау сигналын беру кезінде, ысқырық арқылы;
- Резервтік ойыншылар немесе ресми тұлғалардың дұрыс емес әрекеттерін хабарлау;
- Ауыстыру рәсіміндегі бұзушылықтарды хабарлау;
- Төрешілердің тәртіптік қателіктерін хабарлау;
- Сыртқы араласуды хабарлау.

Егер матч барысында хронометрист акустикалық сигналды қате берсе және ойынға әсер етсе, төрешілер ойынды тоқтатады. Ойын тоқтатылған жағдайда, ойын даулы доппен қайта басталады, тек доп айып алаңында болмаса (8-ережеге қараңыз). Егер сигнал ойынға әсер етпесе, төрешілер нақты сигналдармен ойынды жалғастыруды көрсетеді.

Хронометр

Егер хронометр дұрыс жұмыс істемесе, хронометрист бұл туралы төрешілерге хабарлайды. Бұл жағдайда хронометрист матч уақытын колмен жүргізілетін хронометр арқылы есептеуі тиіс. Осындай жағдайда көмекші төрешілер әр команданың ресми тұлғасын шақырып, ойын аяқталуына қалған уақыт туралы хабарлайды.

Егер ойын тоқтатылғаннан кейін хронометрист хронометрді іске қосуды ұмытса, төрешілер хронометристке өткен уақытты қосып қоюды нұсқайды.

Ойынды қайта бастау кезінде хронометр келесі рет іске қосылады:

- Бастапқы соққы: доп қозғалғаннан кейін және анық қозғалған жағдайда, белгіленген рәсімге сәйкес.

- Қақпадан соққы: қақпашы допты қолынан жібергеннен кейін, рәсімге сәйкес.
- Бұрыштан соққы: допқа соққы жасалып, анық қозғалған кезде, рәсімге сәйкес.
- Допты соққымен енгізу: допқа соққы жасалып, анық қозғалған кезде, рәсімге сәйкес.
- Лақтыру: доп ойын алаңына енгенде, рәсімге сәйкес.
- Еркін соққы: допқа соққы жасалып, анық қозғалған кезде, рәсімге сәйкес.
- Пенальти: допқа соққы жасалып, алға қозғалған кезде, рәсімге сәйкес.
- Даулы доп: доп төрешінің қолынан шыққаннан кейін алаң бетіне тисе, рәсімге сәйкес.

8 - Ереже – Ойынның басталуы және жалғастыру

Бастапқы соққы

Төрешілер бастапқы соққыны орындау алдында қақпашылардан немесе басқа ойыншылардан растау сұрауы міндетті емес.

10-ЕРЕЖЕ-матчтың нәтижесін анықтау (13 — айып добы Ережесіне және 14 — Пенальти ережесіне де қолданылады)

Айып добын, пенальтиді немесе пенальти сериясын орындау кезінде екі рет тұрту

- Егер соққы орындайтын ойыншы кездейсоқ екі аяғымен допқа бір уақытта тиіп кетсе немесе соққыдан кейін доп дереу тірек аяғына немесе голіне тиіп кетсе:
 - Соққы нәтижелі болса: қайта орындалады.
 - Соққы нәтижесіз болса: ойын қайта басталатын орыннан еркін соққы тағайындалады немесе алаң ортасынан (тек егер артықшылық қолданылмаса, қорғанушы командаға тиімді болу үшін), сериялы пенальти кезінде соққы есепке алынбайды.
- Егер соққы орындайтын ойыншы допқа әдейі екі аяғымен бір уақытта тиіп кетсе немесе әдейі допқа екінші рет тиіп, басқа ойыншыға тимей тұрар:
 - еркін соққы немесе алаң ортасынан соққы тағайындалады (тек егер артықшылық қолданылмаса, қорғанушы командаға тиімді болу үшін), немесе сериялы пенальти кезінде соққы есепке алынбайды.

12 - Ереже — Ережелерді бұзу және тәртіпті емес мінез-құлық Қарсыласқа

қарсы тұру

Итеру — допқа дейінгі қашықтық шегінде физикалық байланыс арқылы орындалатын кеңістік үшін күрес, қол немесе шынтақ қолданбай. Қарсыласты итеру ереже бұзушылық болып саналады, егер ол:

- абайсыз жасалса;
- саналы емес;
- шамадан тыс күшпен жасалса.

Қарсыласты ұстау

Қарсыласты ұстау — ойыншының еркін қозғалуына кедергі жасау, қол, шынтақ немесе денені пайдалану.

Төрешілер бұзушылыққа ерте араласып, қатаң әрекет етуі тиіс, әсіресе айып алаңында және бұрыштан соққы, допты соққымен / лақтыру немесе еркін соққы кезінде.

Мұндай жағдайларда:

- ойын допқа дейін болса, ұстаушы ойыншы ескерту алады;
- ойын допқа дейін болғаннан кейін ұстау жалғасса, еркін соққы немесе пенальти тағайындалып, ойыншы ескерту алады;
- егер қорғанушы команда ойыншысы айып алаңынан тыс ұстауды бастап, айып алаңына кіріп жалғастырса, пенальти тағайындалады.

Дисциплинарлық санкциялар

- Егер ойыншы қарсыласты допқа жетуден немесе тиімді позициядан айыру мақсатында ұстаса, ескерту беріледі.
- Егер ойыншы қарсыластың айқын гол соғу мүмкіндігін бұзса, оны аланнан шығарады.
- Басқа жағдайларда қосымша санкциялар қолданылмайды.

Ойынды жалғастыру

- Еркін соққы — ереже бұзылған орыннан;
- Пенальти — ереже бұзылған айып алаңынан.

Ойыншының қолмен ойнауы

Дисциплинарлық санкциялар

Егер ойыншы қолмен ойнайтын болса, мысалы, ойыншы болған кезде спорттық емес мінез-құлық туралы ескерту жасалуы керек жағдайлар бар:

- қарсылас команданың перспективалық шабуылына кедергі келтіреді немесе тоқтатады, тек төрешілер қолымен байқаусызда ойнағаны үшін еркін соққы немесе пенальти тағайындаған жағдайларды қоспағанда;
- қарсылас команданы голдан немесе гол соғудың айқын мүмкіндігінен айырады, ал төрешілер қолымен байқаусызда ойнағаны үшін еркін соққы немесе пенальти тағайындайды;
- қолмен әдейі ойнау арқылы гол соғуға тырысады;
- қарсылас команданы голдан немесе қақпашы өзінің айып алаңынан тыс жерде болған кезде гол соғу мүмкіндігінен айыруға тырысып, қолмен әдейі ойын жасайды және бұл әрекет сәтсіз болады.

Алайда, қарсылас команданы голдан айыратын немесе қолмен әдейі ойнау арқылы гол соғу мүмкіндігінен айыратын ойыншы алаңнан шығарылады. Бұл жаза қолмен әдейі ойнау фактісі үшін емес, қақпаны алуға жол бермейтін қолайсыз және әділетсіз араласу үшін қолданылады.

Ойынды жалғастыру

- Егер бұзушылық айып алаңында орын алса, бұзушылық жасалған жерден еркін соққы немесе пенальти.

Айып алаңынан тыс жерде қақпашы кез келген басқа ойыншы сияқты қолмен ойнауға бірдей шектеулерге ие. Өз айып алаңының ішінде қақпашыны затты допқа лақтырумен немесе ұсталатын затпен доппен байланыста болумен байланысты бұзушылықты қоспағанда, пенальти тағайындауға әкеп соғатын қолмен ойынды бұзғаны үшін кінәлі деп тануға болмайды. Бұл жағдайда қақпашы бірнеше бұзушылықтарға кінәлі болуы мүмкін, олар үшін еркін соққы тағайындалады.

Қолдау үшін қақпаны немесе командалық серіктесті пайдалану

Қақпаны немесе командалық серіктесті тірек ретінде әдейі қолдана отырып, доп ойнауға жол берілмейді, соның ішінде келесі әрекеттер:

- штангаға ілу;
- тиімді позицияны алу үшін қақпаны соғу немесе итеру;
- тиімді позицияны алу үшін командалық серіктесті көтеру;
- тиімді позицияны алу үшін командалық серіктесті итеру.

жазаланады және қарсылас командаға еркін соққы беріледі (13 ережені қараңыз):

- егер ол қарсылас алаңның жартысында орын алса, бұзушылық жасалған жерден;
- егер ол бұзылған команданың жартысында болса, алаңның ортасынан.

Егер ойыншы қарсыласын голдан айыру үшін аталған бұзушылықтардың бірін жасаса, ол алаңнан шығарылады (13 ережені қараңыз).

Қақпашылар жасаған бұзушылықтар

Допты иелену қақпашының допты басқаратынын білдіреді. Егер доп қақпашыдан секіретін жағдайларды қоспағанда, қақпашы допты дененің кез келген бөлігіне тигізсе, оны басқарады деп саналады.

Қақпашыға алаңның жартысында допты төрт секундтан артық иеленуге рұқсат етілмейді, бұл орын алса да:

- қолдарыңызбен немесе қолдарыңызбен / білектеріңізбен (айып алаңның ішінде);
- аяқтармен (алаңның жартысында кез келген жерде).

Мұндай жағдайларда қақпашыға ең жақын төреші төрт секундтық есепті нақты және нақты орындауы керек.

Ойынды жалғастыру

- Еркін соққы

Қақпашыларға қарсы жасалған бұзушылықтар

Қақпашы допты қолына алған бойда қарсыластың қақпашымен күресуге құқығы жоқ.

Бұзушылық болып табылады:

- қақпашының допты қолынан босатуына кедергі жасау;
- қақпашы оны алақанында ұстаған кезде доп ойнау немесе доп ойнауға тырысу;
 - егер ойыншы қақпашы допты ойынға енгізген сәтте допты ұрса немесе соғуға тырысса, мұндай ойыншы қауіпті ойын үшін жазаланады;
- қақпашының қозғалысына әділетсіз кедергі, мысалы, бұрыштық соққыны орындау кезінде.

Шабуылдаушы команданың ойыншысының қақпашының айып алаңындағы қақпашымен физикалық байланыста болуы міндетті түрде бұзушылық жасалғанын білдірмейді, тек шабуылдаушы команданың ойыншысы қақпашыға секіргенде, оған соқтығысқанда немесе оны абайсызда, абайсызда немесе шамадан тыс күшпен итергенде.

Ойынды жалғастыру

Егер ойын жоғарыда айтылғандай қақпашыға қарсы жасалған бұзушылыққа байланысты тоқтатылса және төрешілер артықшылық ережесін қолдана алмаса, ойын еркін соққымен жалғасады.

Қауіпті ойын

Қауіпті ойын міндетті түрде ойыншылар арасындағы физикалық байланысты қамтымайды. Егер физикалық байланыс орын алса, әрекет бұзушылық немесе пенальти жасаған жерден еркін соққымен жазаланатын бұзушылыққа айналады. Егер физикалық байланыс болса, судьялар кем дегенде тәртіпті емес мінез-құлық жасау ықтималдығын Мұқият бағалауы керек.

Дисциплинарлық санкциялар

- Егер ойыншы "әдеттегі" жекпе-жек аясында қауіпті әрекет етсе, төрешілер тәртіптік шара қолданбайды. Егер іс-әрекетте жарақат алу қаупі бар болса, төрешілер ойыншыны қарсыласына абайсызда құқық бұзушылық жасағаны үшін ескертумен жазалауы керек.
- Егер ойыншы қарсыласын қауіпті түрде гол соғу мүмкіндігінен айырса, төрешілер ойыншыны алаңнан алып тастауы керек.

Ойынды жалғастыру

- Орталық алаңнан еркін соққы тағайындалады, егер бұзушылық өз жартысында болса; қарсылас жартысында болса — бұзушылық жасалған орыннан.

Егер контакт болса немесе төрешілер бір-бірімен болған дода абайсыз, саналы емес немесе шамадан тыс күшпен орындалды деп есептесе, басқа ереже бұзушылық орындалады және ол еркін соққы немесе пенальти арқылы жазланады.

Шешімге қарсылық білдіру (ауызша немесе іс-әрекет арқылы)

Ойыншы немесе резервтік ойыншы төрешілердің немесе көмекші төрешілердің шешіміне вербалды немесе вербалды емес түрде қарсылық білдірсе, ескерту алады.

Команданың капитаны арнайы мәртебеге ие емес, бірақ команданың әрекетіне жауап береді.

Егер ойыншы немесе резервтік ойыншы ресми тұлғаға шабуыл жасаса немесе дөрекі, әдепсіз әрекеттер жасаса немесе орынсыз сөздер қолданса, алаңнан шығарылады.

Ойынды қайта бастау кешігуі

Төрешілер тактикалық әрекеттер арқылы ойынды кешіктірген ойыншыларға ескерту береді, мысалы:

- төрешілер ысқырық бермей еркін соққы жасау арқылы қайта орындауды талап ету;
- допты алып кету немесе шығару;
- жарақат бағалау үшін медициналық персонал шақырылғанда алаңда ұзақ тұру;
- ойынды тоқтатқаннан кейін допқа әдейі тиіп, қақтығысты қоздыру.

Симуляция

Ойыншы жарақат алғандай немесе ереже бұзылғандай жалған әрекет жасаса, симуляцияға кінәлі деп саналады және ескерту алады. Егер матч осы себеппен тоқтатылса, ойын еркін соққымен қайта басталады.

Жаппай төбелес

Жаппай төбелес кезінде:

- төрешілер тез әрі тиімді түрде төбелесті бастаушыны анықтауы қажет;
- төрешілер төбелес аймағында қолайлы позицияға орналасуы тиіс, барлық инциденттер көрініп, бұзушылықтар анықталуы керек.
- Үшінші және төртінші төрешілер қажет болса, ойынға көмек көрсету үшін алаңға шығады.
- Төбелестен кейін тиісті дисциплинарлық шаралар

қабылданады. **Тұрақты бұзушылықтар**

Төрешілер әрдайым ережелерді тұрақты бұзатын ойыншыларға назар аударуы тиіс. Бір ойыншы бірнеше түрлі бұзушылық жасаса да, ол тұрақты бұзушылық үшін ескерту алады. «Тұрақты» немесе белгілі бір шаблон болу автоматты түрде анықталмайды, бұл толықтай төрешілердің шешіміне байланысты және ойынның тиімді басқарылуы контекстінде бағаланады.

Ережелерді өрескел бұзу;

Ережені бұзғаны үшін кінәлі ойыншы алаңнан шығарылуы керек, ал егер бұзушылық бұзылған команданың айып алаңында орын алса, ойын бұзушылық немесе айыппұл салынған жерден еркін соққымен жалғасады.

Артықшылық ережесі ережелерді Елеулі бұзған жағдайларда қолданылмайды, егер гол соғудың айқын мүмкіндігі болмаса. Бұл жағдайда төрешілер доп келесі жолы ойыннан шыққан кезде ережелерді бұзғаны үшін кінәлі ойыншыны алаңнан алып тастауы керек.

14 - Ереже – Пенальти Рәсім

- Егер доп қақпаның немесе штанганың тіректерінің біріне тигеннен кейін ақаулы күйге түссе және доп қақпаға соғылған кезде төрешілер голды есептейді.
- Егер доп қақпаның немесе штанганың тіректерінің біріне тигеннен кейін ақаулы күйге түссе және доп қақпаға тиіп кетпесе, төрешілер пенальтиді қайта орындауды тағайындамайды, бірақ даулы доппен қайта басталатын ойынды тоқтатады.
- Егер төрешілер пенальтиді қайта орындауды тағайындаса, жаңа соққыны бұзушылық жасалған кезде алаңда болған кез келген ойыншы жасай алады.
- Егер ойыншы төрешілер сигнал бергенге дейін пенальти жасаса, төрешілер айыппұлды қайта орындауды тағайындайды және ойыншыны ескерту арқылы жазалайды.

15 - Ереже – Допты соққы / лақтыру ойынына енгізу

Бұзушылықтар кезіндегі рәсім

Төрешілер қорғаныс командасының ойыншыларына олар болуы керек екенін ескертеді допты соққы / лақтыру ойынына енгізу нүктесінен кемінде 5 м қашықтық. Қажет болса, төрешілер соққыға дейін минималды қашықтықты сақтамайтын кез-келген ойыншыны ескертеді және кейіннен дұрыс қашықтыққа оралмайтын кез-келген ойыншыны ескертумен жазалайды. Ойын допты соққымен / лақтырумен ойынға енгізу арқылы жалғасады, егер ол іске қосылған болса, төрт секундтық санау қайтадан басталады.

Егер допты соққымен / лақтыру ойынына енгізу дұрыс жасалмаса, төрешілер доп қарсыласқа бірден тиіп кетсе де, артықшылық ережесін қолдана алмайды, керісінше қарсылас команданың ойыншысына соққыны қайта орындауды тағайындауы керек.

16 - Ереже – Қақпадан соққы

Бұзушылықтар кезіндегі рәсім

Егер қақпашы қақпадан соққыны дұрыс орындаса, допты әдейі лақтырады қарсылас, бірақ абайсызда, абайсызда немесе шамадан тыс күшпен төрешілер ойынды жалғастыруға рұқсат береді.

Егер қақпадан соққы жасау кезінде қақпашы допты өзінің айып алаңынан шығармаса, төрешілер қақпадан соққыны қайта орындауды тағайындайды, төрт секундтық санақ қақпашы соққыны қайта орындауға дайын болған сәттен бастап жалғасады.

Төрешілер қақпашы допты қолымен немесе аяғымен басқарған сайын төрт секундтық санақты бастайды.

Егер қақпашы қақпадан соққыны дұрыс орындап, содан кейін допты айып алаңынан тыс қолмен немесе қолмен/білекпен әдейі ұстаса, доп ойында болғаннан кейін және басқа ойыншыға тигенге дейін төрешілер қарсылас командаға еркін соққы беруден басқа, жағажай футболының ережелеріне сәйкес қақпашыға тәртіптік жаза қолданады.

Егер қақпашы қақпадан тебуді орындаса, төрешілер қақпашыға ескертеді және тебуді орындауға бұйрық береді, қақпашы қақпадан соққыны қайта орындауға дайын болғаннан кейін төрт секундтық санау тоқтаған сәттен бастап жалғасады.

17 - Ереже – Бұрыштық соққы

Бұзушылықтар кезіндегі рәсім

Төрешілер қорғаныс командасының ойыншыларына олар болуы керек екенін ескертеді ойдан шығарылған бұрыштық доғадан доп ойында болған сәтке дейін кемінде 5 м қашықтықта. Қажет болса, төрешілер бұрыштық соққыға дейін минималды қашықтықты сақтамайтын кез-келген ойыншыны ескертеді және кейіннен дұрыс қашықтыққа оралмайтын кез-келген ойыншыны ескертумен жазалайды.

Егер қақпашы ойын барысында өз қақпасынан тыс немесе алаңнан тыс болса, қарсылас команда бұрыштық соққыны тез орындай алады.

Жағажай футболының терминдері

А

Аз мәнді / минималды

Маңыздылығы төмен, ойынға елеулі әсер етпейтін әрекет.

Алдау

Төрешілерді қате шешім қабылдату мақсатында әдейі адастыру әрекеті.

Алаң

Жанама және қақпа сызықтарымен шектелген ойын аумағы; қақпа торлары қолданылса, олар да алаңның бөлігі болып есептеледі.

Алаңдату

Қарсыластың назарын басқа жаққа аудару немесе шатастыруға бағытталған әрекет.

Алаңнан шығару

Қызыл карточкамен жазаланып, ойыншы немесе команда ресми тұлғасы матч соңына дейін алаңнан шығарылады.

Артықшылық қағидасы

Төрешілер ережені бұзған командаға қарсы тиімді жағдай сақталса, ойынды тоқтатпай жалғастыруға мүмкіндік береді.

Ауыр ереже бұзушылық

Допка дода немесе подкат қарсыластың қауіпсіздігіне қатер төндіріп, шамадан тыс күшпен немесе қатыгездікпен орындалған әрекет; алаңнан шығарумен жазаланады (қызыл карточка).

Ауыр жарақат

Ойынды тоқтатуды талап ететін жарақат; медициналық персоналдың араласуын қажет етеді (мысалы, ми шайқалуы, сүйек сынуы, омыртқа зақымдануы).

Ә

Әсер ету аймағы

Доп ойында жоқ, бірақ ойыншылар арасында жанжал немесе даулы жағдай туындауы мүмкін алаң бөлігі.

Әдепсіз, қорлайтын немесе тұрпайы әрекеттер/сөздер

Моральдық нормаларды бұзатын әрекеттер немесе сөздер; алаңнан шығарумен жазаланады (қызыл карточка).

Б

Белсенді шабуылшы және/немесе қорғаушы ойыншылар

Ойынға тікелей қатысып жатқан немесе қатысу ықтималдығы жоғары ойыншылар.

Белсенді әрекеттер аймағы

Доп орналасқан және негізгі ойын әрекеттері жүріп жатқан алаң бөлігі.

Блокировка

Алдын ала физикалық байланыссыз қарсыластың немесе доптың белгілі бір аймаққа жетуіне кедергі жасау үшін позиция иелену немесе қозғалу.

Бұзушылық

Пляждық футбол ережелерін бұзатын кез келген әрекет.

Д

Допқа соққы жасау

Ойыншы допқа аяқпен немесе балтырмен тиіп, оны анық қозғалысқа келтірген сәт.

Даулы

Төрешілер ойынды ереже бұзушылықсыз тоқтатқаннан кейін ойынды қайта бастау **доп** тәсілі.

Допты алу

Аяқпен допқа дода жасау (жерде немесе ауада).

Дискрециялық шешім

Төрешілердің немесе матч ресми тұлғаларының жағдайды бағалау арқылы қабылдайтын шешімі.

Дода

Ойыншының қарсыласымен доп үшін күресуі.

Е**Екі минуттық сандық қысқарту**

Ойыншы алаңнан шығарылғаннан кейін команданың ойыншылар саны екі минутқа азаяды; қарсылас команда гол соқса, бұл мерзім ерте аяқталуы мүмкін.

Ескерту

Дисциплинарлық жаза; сары карточка көрсетіледі. Екі ескерту алаңнан шығаруға әкеледі.

Ж**Жарақатты ойыншыны бағалау**

Медициналық қызметкер жүргізетін жылдам тексеру, ойыншыға көмек қажет екенін анықтау үшін.

Жазалау

Ереже бұзушылық үшін қолданылатын санкция; әдетте еркін соққы немесе пенальти тағайындалады.

Жедел (кездейсоқ қолмен ойнаудан кейінгі гол)

Егер ойыншы кездейсоқ қолмен ойнағаннан кейін допты бірден алысқа алып кетпесе, мұндай гол «жедел» болып саналмайды.

З**Зұлымдық**

Қарсыласқа зиян келтіруге бағытталған қасақана, қатыгез немесе зорлық сипатындағы әрекет.

К**Кедергі жасау**

Қарсыластың қозғалысына немесе әрекетіне әдейі тосқауыл қою.

Команда ресми тұлғасы

Команданың ресми тізіміне енгізілген, бірақ ойыншы болып саналмайтын тұлға (жаттықтырушы, дәрігер, физиотерапевт).

Команда тізімі

Ойыншыларды, резервтік ойыншыларды және ресми тұлғаларды қамтитын ресми құжат.

Қ**Қажетсіз араласу**

Ойынға тікелей әсер етпейтін, орынсыз әрекет немесе ықпал.

Қарсыласты итеру

Физикалық байланыс арқылы (иықпен, шынтақпен) қарсыластың допқа жетуіне кедергі жасау.

Қауіпсіздік қатері жасау

Қарсыласқа жарақат алу қаупін тудыратын әрекет.

Қосымша кезең

Матч нәтижесін анықтау үшін өткізілетін, ұзақтығы үш минуттан аспайтын қосымша уақыт бөлігі.

Қосымша уақыт

Кезең соңында еркін соққы немесе пенальти орындауға берілетін қосымша уақыт.

Қорлайтын мінез-құлық

Допқа қатысы жоқ жағдайда қарсыласқа шамадан тыс күш немесе қатыгездік қолдану.

Ұ**Ұшатын қақпашы**

Қақпашының уақытша алаң ойыншысы ретінде ойнап, қақпаны бос қалдыруы

Ұстауды бұзу

Қарсыластың қозғалысын денесімен немесе киімінен ұстап шектеу.

С**Санасыз әрекет**

Ойыншының абайсыздығын немесе сақтықтың жетіспеуін көрсететін әрекет.

Саналы әрекет

Ойыншының әдейі, қасақана жасаған әрекеті.

Сайысқа қатысудан бас тарту / келіспеу

Төрешілердің шешіміне ауызша немесе іс-әрекет арқылы қарсылық білдіру; ескерту беріледі.

Санкция

Төрешілер қолданатын тәртіптік немесе техникалық шара.

Сигнал

Төрешінің немесе матч ресми тұлғасының белгі беруі (ысқырық, қол қимылы).

Симуляция

Болмаған жағдайды әдейі көрсетіп, әділетсіз артықшылық алуға тырысу.

О**Ойын**

Ойыншының допқа немесе ойын процесіне қатысты кез келген әрекеті.

Ойын қашықтығы

Ойыншының аяқпен, секіру арқылы немесе қақпашы үшін қолмен жету мүмкін қашықтығы.

Ойын рухы

Пляждық футболдың негізгі қағидалары, әділдік пен спорттық этика.

Ойын уақыты

Хронометр жұмыс істеп тұрған кезең; гол, пенальти, еркін соққы немесе төреші ойынды тоқтатқанда уақыт тоқтатылады.

Ойынды қайта бастау

Ойын тоқтағаннан кейін оны жалғастыру әдісі.

Ойынды уақытша тоқтату

Матчтың белгілі бір уақытқа тоқтатылып, кейін қайта жалғасуы (ауа райы, жарақат).

Орталық алаң

Алаңның қақ ортасында орналасқан ойша белгіленген нүкте.

П**Пенальти (пенальти сериясы)**

Командалар кезекпен соққы орындайды; бір команда қарсыластан бір гол артық соққанға дейін жалғасады.

Перехват (қағып алу)

Доптың жоспарланған бағытына жетуіне жол бермеу.

Позиция (ойынды қайта бастау кезінде)

Ойыншының алаңдағы аяқтарының немесе тиіп тұрған бөліктерінің орны.

Т

Тактикалық бұзушылық

Қарсыластың шабуылын немесе айқын гол мүмкіндігін тоқтату үшін әдейі жасалған ереже бұзушылық.

Техникалық аймақ

Команда ресми тұлғалары мен резервтік ойыншылар орналасатын аймақ.

Э

Электрондық бақылау және көрсеткіштерді қадағалау жүйесі (EPTS)

Ойыншылардың физикалық және физиологиялық көрсеткіштерін тіркеп, талдайтын жүйе.

Судьялық терминология

Матч ресми тұлғалары

Матчты өткізу мен бақылауға жауапты федерация немесе жарыс ұйымдастырушысы тағайындаған тұлғалар.

Алаңдағы матч ресми тұлғалары

Төреші – алаңдағы негізгі ресми тұлға, барлық шешім үшін жауап береді.

Екінші төреші – төрешіге көмек көрсететін ресми тұлға.

Матчтағы басқа ресми тұлғалар

Үшінші төреші – команда тұлғаларын, резервтік ойыншыларды бақылап, матч хаттамасын жүргізеді.

Төртінші төреші – үшінші төреші немесе хронометристі алмастырады.

Хронометрист – ойын уақытын бақылауға жауапты тұлға.

FIFA®